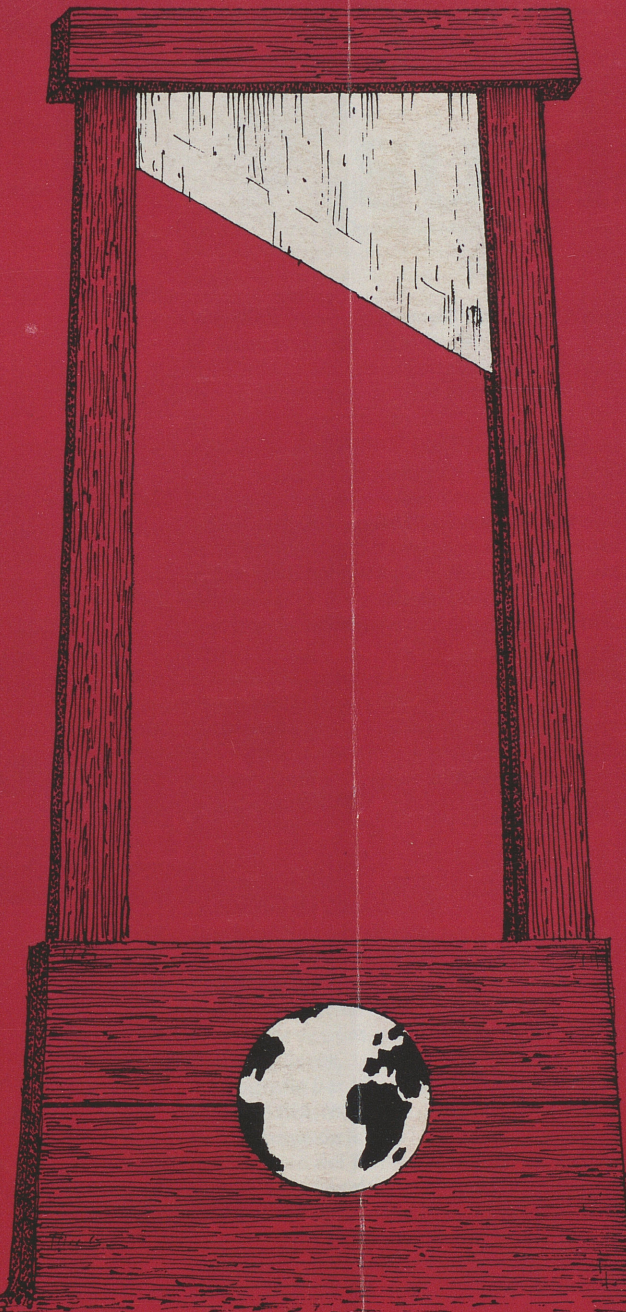

LLUC

març-abril 84

n.º 714

200 pts.

PACIFISME I DESARMAMENT

Si els seus estalvis són petits, raó de més per beneficiar-se del nostre servei "ESTALVI TERCERA EDAT". Tindrà la confiança d'un bon banc i traurà un bon rendiment dels seus diners.

Per a nosaltres, la Tercera Edat és la primera. I ho demostrem cada dia.

ESTALVI TERCERA EDAT
Un estalvi de primera

Per poc que hi posi, en traurà molt.

ABE n. 13/74 ? © C de P

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL DE CATALUNYA

LLUC

MARÇ-ABRIL 84
N.º 714

LLUC

Revista bimestral
ANY LXIV

Direcció:
PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
Ciutat de Mallorca

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Director:
Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat:
Ramon Ballester i Vives

Caps de Redacció:
Josep M. Llompart
Pere Llabrés i Martorell

Secretari de Redacció:
Antoni Quintana

Consell de Redacció:
Gabriel Janer Manila
Antoni Nadal

Josep Noguero
Joan Oliver

Gaspar Valero
Priam Villalonga

Subscripció: 960 ptes. anuals
Estranger: 1.150 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 200 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors

Imprimeix:

 taller gràfic ramon

Balmes, 39 - Tel. 25 44 32
Palma

Dipòsit legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N.: 0211-092X

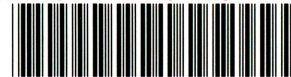
sumari

Pàg.

- 2 **CORREU: Sobre la situació de la llengua catalana a les Balears. Carta oberta al Sr. Gilet, conseller de cultura.**
- 5 **EDITORIAL: Un any d'Estatut.** Dia 1 de març es compleix el primer aniversari de l'entrada en vigor de l'Estatut per a les nostres Illes. ¿Què ha canviat? ¿Què s'ha fet? Esperança i paciència.
- 6 **DOSSIER: PACIFISME I DESARMAMENT.**
Jean Paul Lederach ençata el tema: **El moviment pacifista.**
- 7 Francesc Porret, en una breu síntesi, ens presenta quines són les arrels i les vicissituds de **L'antimilitarisme popular als Països Catalans (1773-1909).**
- 8 Fa 128 anys el cap d'una tribu de pells roges (als USA) es dirigia al president dels U.S.A. amb aquest escrit: **Així s'acaba la vida... i començam a sobreviure.**
- 10 **Els efectes d'una explosió nuclear.** Vegeu gràfics prou interessants amb el plànol dels països principals exportadors d'armes i dels que han sofert guerres des del 1945.
- 12 El lluitador incansable per la causa de la pau, Lluís M. Xirinacs escriu: **Què és la no-violència?**
- 13 **Pacifisme o antimilitarisme**, unes reflexions de F. Porret.
- 14 Vivenç Fisas ens ofereix un article prou interessant: **El desarmament: un projecte per a desmilitaritzar la societat.**
- 16 J. M. Llompart ha traduït per a la nostra revista un poema de Boris Vian: **El Desertor.**
A continuació vénen els testimoniatges de diferents moviments pacifistes a Mallorca:
- 17 **Objectors de Consciència.**
- 18 **Justícia i Pau a Mallorca.**
- 19 **Amics de la Fundació per la Pau a Mallorca.**
- 20 **Artesans de Pau.**
Amnesty International.
- 21 Finalment vos presentam en aquesta plana les **Organitzacions i Campanyes per la Pau a Mallorca.**
- 22 **Bibliografia** per aquest Dossier.
- 23 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** presenta aquest mes una glossa evangèlica actualitzada: **Benaurança de la pau i la justícia**, per Bartomeu Bennàsser Vicens.
- 24 Presentació del Taller-Exposició **Ulls i estrelles (Els nins i Miró)**, que organitza «la Caixa» a les escoles, del 8 al 30 de març.
- 26 **DEFENSA DE LA NATURA. Ciència i conservació**, per Josep A. Alcover. És la primera part d'un interessant article que prevé contra la destrucció de la natura pels qui sempre l'han de preservar: els científics.
- 29 **ELEMENTS DE LA SOCIETAT PRETURÍSTICA (VI).** A aquest número Gaspar Valero tracta d'un tema de la nostra societat antiga, desconegut ja per molts: **Nevaters i cases de neu.**
- 35 Jaume Torres ens presenta un gran artista pintor: **La realitat a l'obra de Miquel Brunet.**
- 38 Josep Noguero l'prosegueix el tema ençat al darrer número de la nostra revista: Mediterrània avui. Llegiu: **Les illes de la Mediterrània Occidental.**

Portada: Biel Bonnín

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104064720

correu

Benvolgut senyor:

Vos enviam la carta que un nombrós grup d'escriptors, ensenyants i professionals de distintes branques hem dirigit al Sr. Francesc Gilet, Conseller d'Educació i Cultura, on exposam la nostra opinió sobre la situació de la llengua catalana a les Illes Balears en els àmbits de l'ensenyament, l'administració i els mitjans de comunicació. A la vegada, proposam l'adopció d'un conjunt d'iniciatives que permetrien avançar en el procés de normalització lingüística.

També vos adjuntam la relació de signants de la carta. Hi trobareu persones destacades en els camps de la cultura literària, de l'ensenyament i del món professional.

Agrairiem que tinguéssiu l'amabilitat de donar-ne la màxima difusió mitjançant la reproducció íntegra de l'escrit o, en tot cas, fent-ne un resum suficientment ampli que permeti transmetre als receptors del vostre mitjà les idees bàsiques que s'hi expressen.

Damià Pons i Pons i Joan Melià Gari, membres de la Comissió per a l'Ensenyament i Normalització del Català (CENC-OCB)

CARTA OBERTA AL SENYOR FRANCESC GILET, CONSELLER D'EDUCACIÓ I CULTURA

Excel·lentíssim Senyor:

Els sotasignants som ciutadans illencs profundament preocupats per la situació de la llengua catalana a les Balears. Com a ensenyants i com a persones que participam activament en la vida cultural del nostre País, creim tenir el deure, i també el dret, de comunicar-vos la nostra opinió sobre tota una sèrie de qüestions que, al nostre parer, són les fonamentals per a la supervivència i plenitud de la nostra llengua i de la nostra cultura.

1. En el terreny de l'ensenyament, a l'inici del curs 1983-1984, continua existint al cicle mitjà una intolerable discriminació de l'única llengua pròpia del nostre territori. L'absència de l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes a COU i a determinats cursos de FP de Segon Grau, així com també la menor dedicació horària a la docència del català en relació al castellà a tots els cursos del cicle educatiu, suposa un atemptat injustificable a la declaració d'igualtat d'ambdós idiomes continguda a l'article tercer del nostre Estatut. Endemés, resulta que els mínims legals d'ensenyança de la llengua catalana que estableix l'anomenat «Decret de Bilingüisme» freqüentment no són complerts, o ho són incorrectament, a molts de centres públics i privats, sense que l'administració exerceixi la vigilància necessària per tal de garantir el compliment de la normativa legal vigent.

SOBRE LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA A LES BALEARS

Carta oberta al Sr. Gilet, Conseller de Cultura

Encara és molt més greu, però, la situació de l'ensenyament en català. A diferència dels països lliures del món, en els quals l'ús de l'idioma propi del territori com a vehicle d'aprenentatge i comunicació escolar és un dret humà indiscutible, a les Balears només hi ha una quantitat ínfima d'escoles que empren el català per a transmetre als alumnes els continguts de les matèries escolars. Aquest fet és el símptoma més escandalós de la situació d'anormalitat en què es troba actualment la nostra llengua.

Creim que és necessari que la vostra Conselleria comenci a impulsar una ràpida i progressiva normalització lingüística a l'escola, fins a convertir la llengua catalana en el vehicle de relació habitual dins l'àmbit de la classe i del centre. Per poder aconseguir-ho pensam que és urgent establir per al curs 1984-1985 l'obligatorietat d'utilitzar, a cada curs del cicle educatiu i a tots els centres de les Balears, el català com a llengua vehicular en la meitat, almenys, de les assignatures del pla d'estudis. Els coneixements, la voluntat i la disponibilitat del professorat determinarien en cada cas la solució adoptada pel centre. Evidentment, s'haurien d'establir els mecanismes necessaris i els terminis suficients per afavorir el reciclatge i l'adequació del professorat.

Per avançar en la catalanització lingüística de l'escola i en l'arrelament dels seus continguts, és imprescindible obtenir de l'Estat central la transferència immediata de l'ensenyament «en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats». D'aquesta manera, la nostra Comunitat Autònoma podria exercir el dret al desenvolupament legislatiu en matèria d'ensenyança que ens permet l'Estatut d'Autonomia.

2. Creim que hauria d'esser una tasca legislativa prioritària l'elaboració de la Llei de Normalització Lingüística, per tal de convertir en obligacions concretes del Govern Autònom el manament genèric contingut a l'article catorzè de l'Estatut: «La normalització d'aquesta (de la llengua catalana) serà un objectiu dels poders públics de la Comunitat Autònoma». Aquesta Llei hauria d'atorgar a la llengua catalana els drets que li corresponen pel fet d'esser, com ho proclama l'Estatut, la «pròpia de les Illes Balears». Així mateix, hauria d'establir uns mecanismes legals i pressupostaris suficients per anar avançant cap a una veritable normalització, la qual, científicament, només pot esser entesa com la generalització progressiva del català en els diversos àmbits socials i en

les diverses funcions. No cal dir que la campanya promoguda per l'Obra Cultural Balear en què es demana aquesta Llei ens sembla un encert i, per tant, mereix la nostra més rotunda adhesió.

3. L'article catorzè de l'Estatut diu que la normalització lingüística serà un objectiu de totes les institucions de la Comunitat Autònoma. No hi ha cap dubte que el sentit profund del concepte de normalització lingüística és el de procés cap a la normalitat, i només pot considerar-se que la situació lingüística és normal quan cada poble usa la seva llengua territorial en els diversos àmbits i nivells de la comunicació individual i social. Així, difícilment poden afirmar amb credibilitat que volen i treballen per la normalització de la llengua pròpia de Mallorca aquells poders públics que sistemàticament utilitzen el castellà per comunicar-se amb els administrats o en el seu funcionament intern. Creim que Vós, legítimament per l'autoritat moral que emana del vostre càrrec i per fidelitat a l'Estatut, hauríeu de recordar en tot moment al Govern Autònom, al Parlament, als Consells Insulars i als Ajuntaments que tenen el deure d'usar des d'ara la llengua catalana en tots aquells casos que l'administració autonòmica o local necessiti expressar-se lingüísticament, complint així un dels objectius que els imposa l'Estatut.

Igualment, també hauríeu de convidar i recomanar a la totalitat dels ciutadans illencs i a les entitats de tot tipus arrelades a les Balears que utilitzin com a llengua personal i de relació social la que és l'única pròpia del nostre territori, contribuint així a perpetuar el tresor més valuós del patrimoni cultural del nostre poble. L'organització de campanyes institucionals de sensibilització popular seran necessàries durant molt de temps si es vol anar superant la mentalitat diglòssica dominant i la inèrcia d'ús del castellà a molts dels nivells més prestigiosos i massius. També s'hauria de demanar als organismes de l'administració central instal·lats a les Balears que actuïn d'acord amb el principi d'oficialitat del català que estableix l'article quatre de l'Estatut.

4. La introducció del català a l'escola i a l'administració no és suficient per aconseguir la seva normalització total. A les acaballes del segle XX, el fet que determina la normalitat social d'una llengua és la seva presència en els mitjans de comunicació de masses. La influència d'aquests fixa decisivament els hàbits de vida i lingüístics de la població. Sens

dubte, aquests mitjans són en bona part responsables de la degradació i de la pèrdua de parlants que ha sofert el català a les Balears durant els darrers vint anys. La normalització de la nostra llengua exigeix l'existència d'una ràdio, una premsa, una televisió i una cinematografia que parlin en català i que ofereixin als ciutadans illencs una programació diversificada que tenguí una qualitat capaç de fer-la competitiva amb els mitjans d'expressió castellana. Creim que qualsevol política de normalització lingüística que prescindí d'aquests mitjans per dur a terme la tasca encomanada per l'article catorzè de l'Estatut està irremediablement condemnada al fracàs. Fins i tot es pot sospitar que si es prescindí d'aquests mitjans és perquè hi ha la voluntat política d'obstaculitzar el procés normalitzador. Es pot afirmar que els poders públics que adopten una actitud passiva contreen la mateixa responsabilitat que la d'aquells que en el passat volgueren exterminar la nostra llengua a força de decrets repressius.

Per tot això, ens sembla que hauria d'esser una actuació cultural prioritària de la vostra Conselleria la consecució d'una premsa, una ràdio i una programació cinematogràfica i televisiva que parlin en català. D'aquesta manera els ciutadans illencs veurien satisfets dos drets lingüístics que els reconeix l'article tercer de l'Estatut: usar respectivament la seva llengua pròpia i no ésser discriminats per causa de l'idioma.

D'immediat, creim, s'haurien d'adoptar les mesures següents:

En el terreny de la ràdio,

a) Demanar a RNE que posi en funcionament una emissora de FM que emeti tota la seva programació en català.

b) Sol·licitar la immediata transferència a la Comunitat Autònoma de l'emissora de Ràdio Cadena i convertir-la en un mitjà d'expressió en llengua catalana.

c) Gestionar la immediata concessió d'un permís d'emissió per a Ràdio Mediterrània, el principal objectiu fundacional de la qual és contribuir a normalitzar la nostra llengua en el mitjà radiofònic.

d) Estimular mitjançant subvencions l'emissió de programes en català a totes les emissores existents a les Balears.

Quant a la premsa:

a) Sol·licitar la cessió del «Balears» a la Comunitat Autònoma, la qual segons l'article quinzè de l'Estatut pot «regular, crear i mantenir televisió, ràdio i premsa pròpies». Una vegada transferit, s'hi hauria d'anar introduint progressivament la llengua catalana.

b) Establir ajudes econòmiques suficients per a les publicacions periòdiques redactades totalment o parcial en català.

Referent a la televisió:

a) Ens sembla bé la creació d'un tercer canal per a les Illes Balears que emeti tota la seva programació en llengua catalana i estigui sota el control del Parlament.

b) Cal disposar d'immediat d'una programació televisiva en català per a les Balears que tenguí una duració horària setmanal d'almenys una trentena d'hores. Aquesta programació podria tenir un doble origen: d'una banda, la producció

pròpia del centre Balear de RTVE, el qual hauria de tenir una capacitat econòmica i tècnica suficient per a poder elaborar programes diversos, i no únicament informatius; de l'altra, la programació emesa des del centre de producció de Barcelona, la qual freqüentment tracta de la cultura comuna. Per exemple, durant la darrera setmana de setembre han ofert tres programes que tenien com a protagonistes dos destacats illencs: un reportatge sobre l'obra literària de Llorenç Villalonga i la representació de la seva tragèdia *Fedra* i un programa sobre Maria del Mar Bonet. Amb el centre de Barcelona —que pertany al mateix organisme públic que el de Palma— s'haurien d'establir ajustaments d'horari, intercanvis de programes i acords per a la recepció de les emissions d'interès comú (pel·lícules, dramàtics, espais culturals, infantils...). En tot cas, pensam que seria una immoralitat política que l'emissió d'una hora diària des del centre de Palma servis d'excusa per tapar la programació que ens arriba des de Barcelona, la qual generalment tracta d'unes qüestions i d'uns personatges que ens són més pròxims als illencs que els que ens arriben des del centre emissor de Madrid. I, a més a més, amb la particularitat que des de Barcelona s'emeta en la nostra llengua.

c) A més dels objectius televisius esmentats abans, creim que el govern autònom té el deure de facilitar als ciutadans illencs que ho desitgin la recepció dels programes del canal TV-3 de Catalunya que començarà a emetre a partir del mes de desembre. Lògicament oferir un servei cultural als ciutadans sempre implica uns costos. Però, la raó que dona sentit a aquesta petició és ben concreta: l'única possibilitat que tenim els illencs de disposar de manera immediata d'una oferta televisiva que presenti en la nostra llengua una programació tan normal com la de qualsevol altra televisió europea és si es reben les emissions de la TV-3. Seria una incoherència que el govern d'un partit que és partidari de la pluralitat de canals de televisió dificultés la recepció de la TV-3 que, com a mínim, mereix el mateix respecte que qualsevol altre d'aquells canals privats que vosaltres reclamau que siguin permesos.

Quant als possibles recels polítics envers la TV-3 de Catalunya, són injustificats per tres raons elementals:

1a) La visió d'aquest tercer canal seria, evidentment, voluntària. Els illencs que volguessin rebre la programació televisiva en castellà podrien connectar la primera o la segona cadenes de la xarxa estatal. Aquesta possibilitat de triar el canal de televisió d'acord amb la preferència lingüística és negada actualment a tots aquells ciutadans illencs que voldrien exercir el seu dret a rebre una programació televisiva normal en català.

2a) Fonamentar el rebuig al TV-3 en l'argumentació que Catalunya i les Balears són dues comunitats autònomes políticament diferenciades ens sembla molt poc seriós. No pot oblidar-se que, al marge de conjuntures polítiques, comparteixen una mateixa llengua i cultura i

que, a més a més, pertanyen a un mateix Estat, els diversos pobles del qual han de bastir unes relacions de solidaritat sobre la base del coneixement mutu. D'altra banda, els continguts i els missatges que transmeti la TV-3 seran, lògicament, constitucionals. ¿Quin demòcrata, per tant, pot sentir-se molest davant una programació que s'ajusta a una legalitat que és comuna per a Catalunya i les Balears?

3a) ¿Quin sentit pot tenir voler evitar que a les Balears es pugui rebre l'emissió de la TV-3 quan d'aquí a uns anys, quan funcioni ja la televisió per satèl·lit, des de les nostres illes podrem veure els programes que a través d'aquest sistema oferiran les televisions dels països europeus més pròxims?

En relació al cinema i als altres mitjans audiovisuals:

a) Impulsar la producció de cultura audiovisual en llengua catalana i fomentar la seva difusió.

b) Estimular la producció de cinema en llengua catalana a les Illes Balears, el doblatge i la subtitulació de les pel·lícules i altres productes audiovisuals en llengües estrangeres i, també, ajudar a la difusió de les produccions, doblatges i subtitulacions fets a la resta de terres de parla catalana.

Amb la confiança que comprendreu que les nostres opinions neixen del desig profund de veure assolir la normalitat a la nostra llengua i cultura pròpies, vos saludam ben cordialment.

RELACIÓ DELS SIGNANTS DE LA CARTA OBERTA AL SENYOR FRANCESC GILET, CONSELLER D'EDUCACIÓ I CULTURA

Escriptors

Josep M. LLOMPART (President de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i President de l'Obra Cultural Balear), Miquel Àngel RIERA, Josep Maria PALAU I CAMPS, Antoni SERRA I BAUÇA, Bernat NADAL, Gabriel JANER MANILA (Professor de Pedagogia a la Univ. de Palma), Llorenç CAPELLÀ, Bartomeu FIOU, Àngel TERRON (Prof. de Química a la Univ. de Palma), Damià HUGUET, Antoni FIGUERA SALVÀ, Antònia VICENS, Antoni NADAL, Joan MAS I BAUZA, Joan MAS I VIVES (Catedr. de Llengua i Literatura Castellanes a l'IB de Pollença), Pere ROSSELLÓ, Pere-Joan FONT BESTARD (Catedr. de Ll. i Lit. Cast. a l'IB Guillem Sgrera), Rafel CRESPI.

Ensenyants

Camilo J. CELA CONDE, Degà de la Facultat de Lletres i Catedràtic de Filosofia, Antoni J. COLOM, Director de l'ICE i Catedr. de Pedagogia a la Univ. de Palma, Josep SERVERA BAÑO, Director del Departament de Lit. Espanyola de la Univ. de Palma, Joan MIRALLES I MONTSERRAT, Catedr. de Llengua Catalana a la Univ. de Palma, Alfredo GÓMEZ BARNUSSELL, Prof. Numerari de la Univ. de Palma i Director de l'Escola Univ. de Professorat d'EGB «Alberta Giménez», Lola BADIA, Catedr. de Lit. Catalana a la Univ. de Palma, Jaume CORBERA POU, Professor de Llengua Cat. a la Univ. de Palma, Maria BARCELÓ CRESPI, Professora d'Història a la Univ. de Palma, Eduard RIGO, Prof. de Pedagogia a la Univ. de Palma, Gabriel BIBILONI, Prof. de Ll. Cat. a la Univ. de Palma, Sebastià SERRA BUSQUETS, Prof. d'Història a la Univ. de Palma, Bernat SUREDA, Prof. de Pedagogia a la Univ. de Palma, Martí X. MARCH, Prof. de Pedagogia a la Univ. de Palma, Bartomeu BAUÇA, Prof. de Ll. Espanyola a la Univ. de Palma i Catedràtic d'IB, Antoni ARTIGAS, Prof. de Llengua Catalana a l'Escola de Professorat d'EGB, Antoni BENNASSER, Prof. de Ciències Naturals a l'Escola de Prof. d'EGB, Gabriel OLIVER, Prof. de Llengua Catalana a l'Escola de Prof. d'EGB, Josep Lluís PLA GARCIA, Catedràtic de Dibuix i Director de l'IB «Ramon Llull», Aina ROIG GUARDIOLA, Catedr. de Francès, M.ª Victòria SANCHO CORTÉS, Ca-

tedr. de Geografia i Història de l'IB «R. Llull». Antoni AMORÓS BORRÁS, Agregat de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB «R. Llull». Miquel PERELLÓ OLIVER, Agr. de Matemàtiques de l'IB «R. Llull». Joan QUETGLAS, Agr. de Filosofia de l'IB «R. Llull». Magdalena BOU GALCERAN, Agr. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB «R. Llull». Carmen PASQUAL, Agr. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB «Ramon Llull». Joan MOLL MARQUÈS, Pianista i Prof. de Música a l'IB «R. Llull». Julio JURADO GALLARDO, Agr. de Geografia i Història de l'IB «R. Llull». Tomeu CANTARELLAS CAMPS, Agr. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB «Ramon Llull». Domingo GARCÍAS ESTELRICH, Agr. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB «R. Llull». Elionor FLORIT CANYELLES, Agr. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB «R. Llull». Bruno DE MARCHI MARIN, Agr. de Filosofia de l'IB «Ramon Llull». Maria GENEER LLOPIS, Agr. de Matemàtiques i Cap d'Estudis de Nocturn de l'IB «R. Llull». Emili GENE VILA, Agr. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB «R. Llull». Aina M.ª ROSSELLÓ, Agr. de Llatí de l'IB «R. Llull». Joan SUNYER RAMOS, Prof. de Religió. Francisca VANYÓ, Agr. de Geografia i Història de l'IB «R. Llull». Montserrat FARRÁS, Agr. de Geografia i Història de l'IB «R. Llull». Albert CATALAN FERNÁNDEZ, Agr. de Ciències Naturals de l'IB «R. Llull». Joan TERRASSA MANERA, Agr. de Dibuix de l'IB «R. Llull». Antònia AMENGUAL CÀNAVES, Agr. de Matemàtiques de l'IB «R. Llull». Jaume MIR OBRADOR, Agr. d'Anglès de l'IB «R. Llull». Carmen MORENO HUART, Agr. d'Anglès de l'IB «R. Llull». Joan REYNÉS, Agr. de Matemàtiques de l'IB «R. Llull». Glòria MORAGUES MUÑOZ, Agr. de Ciències Naturals de l'IB «R. Llull». Miquel BOSCH, Agr. de Física i Director de l'IB de Manacor. Jaume ALBERTÍ PICORNELL, Degà del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Fil. i Llet. i Ciències. Narcís TORRES RIERA, Catedr. de Filosofia de l'IB de Manacor. Pere CASTELL OLIVER, Agr. de Llatí de l'IB de Manacor. Jerònia RAYÓ BENNASSER, Catedr. d'Anglès de l'IB de Manacor. Joan PERERA JUAN, Agr. de Matemàtiques i Cap d'estudis de diürn de l'IB de Manacor. Maria-Teresa PERELLÓ, Agr. de Llengua i Lit. Espanyoles i vice-directora de l'IB de Manacor. Josep M.ª SASTRE I BONNÍN, Agr. de Geografia i Història de l'IB de Manacor. Antònia GARCIA MOLLERA, Agr. d'Anglès de l'IB de Manacor. Sebastià MELIÀ MORA, Agr. de Filosofia i Secretari de l'IB de Manacor. Jaume GARCIES AMENGUAL, Agr. de Biologia de l'IB de Manacor. Margarida SUNYER ADROVER, Agr. de Ll. i Lit. Espanyoles de l'IB de Manacor. Pere SANCHO DE LA JORDANA, Catedr. de Física i Química de l'IB de Manacor. Antònia RIERA GOMILA, Prof. de Català de l'IB de Manacor. Miquel-V. SEBASTIAN LLAMBIÉS, Catedr. de Dibuix de l'IB de Manacor. Joana AMER RIERA, Agr. de Ll. i Lit. Espanyoles de l'IB de Manacor. Pere PALOU SAMPOL, Prof. d'Educació Física de l'Escola Univ. de Prof. i de l'Institut de Manacor. Hilari DE CARA I CASALERS, Agr. de Ll. i Lit. Espanyoles de l'IB de Manacor. Petra RIERA GRIMALT, Profes. de Català de l'IB de Manacor. Antoni MATEU, Prof. de Tecnologia de l'I.F.P. de Lluçmajor. Biel CAMPS, Prof. de Català. Bartomeu CARRIÓ, Llicenciat en Història. Bruno FERRER MORRON, Cap de Seminari adjunt de Ll. i Lit. Espanyoles de l'IB de Felanitx. Lluís PUJADAS TORRES, Catedr. de Filosofia de l'IB de Felanitx. Andreu OLIVER MONSERRAT, Agr. de Matemàtiques de l'IB de Felanitx. Adelaïda FORT GARCIA, Agr. de Filosofia de l'IB de Felanitx. Carlos DEL PINO PORRES, Cap de Seminari adjunt de Física i Química de l'IB de Felanitx. Germà COLL MESQUIDA, Catedr. d'Història de l'IB de Felanitx. Rafel BAUÇA, Prof. de Català de l'IB de Felanitx. Bartomeu FERRER GOMILA, Agr. de Matemàtiques de l'IB de Felanitx. Joan CALDENTEY, Vicedirector de l'IB de Felanitx. Candelària DE LLANO MORENO, Agr. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB de Felanitx. Bartomeu ROSSELLÓ MARTÍ, Cap de Seminari de Ll. i Lit. Espanyoles de l'IB de Felanitx. Catalina TORRENS VALLORI, Secretària de l'IB de Felanitx i Agr. de Ll. i Lit. Espanyoles. Guiem DAVIU VICH, Diplommat en Lingüística Aplicada. Catalina BONNÍN SOCIAS, Agr. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB «Guillem Sagrera». Maria Rosa PRUNÉS MORERA, Agr. de Francès de l'IB «G. Sagrera». Carme SIMÓ ROCA, Vicedirectora de l'IB «G. Sagrera» i Agr. de Ll. i Lit. Catalanes. Enric CARRIÓ BEAS, Cap d'Estudis de l'IB «G. Sagrera» i Prof. Agr. de Matemàtiques. Miquel AMENGUAL, Director de l'IB «Guillem Sagrera». Bernat CASTELL OLIVER, Agr. de Ll. i Lit. Espanyoles de l'IB «G. Sagrera». Antoni CALDÉS SEGURA, Agr. de Filosofia de l'IB «G. Sagrera». Gabriel FIOL MOREY, Agr. de Matemàtiques de l'IB «G. Sagrera». Bartomeu ROSSELLÓ I COLL, Agr. de Filosofia

de l'IB «G. Sagrera». Valenti VALENCIANO, Agr. de Matemàtiques de l'IB «G. Sagrera». Guillem RAMON, Catedr. de Ciències Naturals de l'IB «G. Sagrera». Anna ROSSELLÓ, Agr. de Ll. i Lit. Espanyoles de l'IB «G. Sagrera». Francisca ALEMANY, Agr. d'Història de l'IB «G. Sagrera». Esperança MESTRE, Agr. de Dibuix de l'IB «G. S.». Manuela MOREIRO, Agr. de Ciències Nat. de l'IB «G. S.». Joan MARQUÈS LESSENNE, Agr. de Ll. Espanyola de l'IB «G. S.». Gabriel FIOL MAS, Catedr. de Matemàtiques de l'IB «G. S.». Joan B. LACOMBA GARCIA, Catedr. de Dibuix de l'IB «G. S.». Maria Rosa LLABRÉS, Catedr. de Grec de l'IB «G. S.». Joana LADARIA, Agr. de Francès de l'IB «G. S.». Onofre VAQUER BENNASSAR, Agr. de Geografia i Història de l'IB «G. S.». Bernat MARTÍ, Agr. de Ll. i Lit. Cast. de l'IB «G. S.». Bartomeu PAYERAS CIFRE, Cap del Sem. de Ciències Nat. de l'IB de Pollença. Patricia PERELLÓ, Prof. de Música de l'IB «G. S.». Antoni LIZ, Agr. de Fis. i Quím. de l'IB «G. S.». Teresa VELASCO, Catedr. de Geo. i Hist. de l'IB «G. S.». Gerardo BEX, Agr. de Geo. i Hist. de l'IB «G. S.». Maria MAGRANER, Agr. de Matemàtiques de l'IB «G. S.». Alfredo MIRALLES, Prof. de Religió de l'IB «G. S.». Pep TORRELLA, Agr. d'Anglès de l'IB «G. S.». Antònia CUNILL, Prof. d'Educ. Fis. de l'IB «G. S.». Sebastià PUIGSERVER, Agr. de F. i Q. de l'IB «G. S.». Ferran GAYÀ, Catedr. d'Anglès de l'IB «G. S.». Guillem SIMÓ ROCA, Agr. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB de Pollença. Joaquín BLASCO GÓMEZ, Cap del Sem. de Geo. i Hist. de l'IB de Pollença. Margalida MAS VICENS, Vicedirectora de l'IB de Pollença i Cap del Seminari de Filosofia. Miquel MARROIG MESTRE, Cap del Seminari de Religió i Vicari de Pollença. José RODRÍGUEZ AMO, Agr. de F. i Q. de l'IB de Pollença. Miquel GELABERT COMAS, Director de l'IB de Pollença i Agr. de F. i Q. Bartomeu JOY REYNÉS, Secretari de l'IB de Pollença i Agr. de Francès. Araceli MATAS ROSSELLÓ, Agr. de Ll. i Lit. Esp. i Cap d'Estudis de l'IB de Pollença. Itziar IDIONDO ARTETXE, Cap de Seminari adjunt de Geo. i Hist. de l'IB de Pollença. Joan PIZÀ CRESPI, Cap del Seminari d'Anglès de l'IB de Pollença. Francisca MAS ROCH, Agr. de Matemàtiques de l'IB de Pollença. Miquel GUAL FORNÉS, Cap del Seminari de F. i Q. Guillem BONNÍN RIERA, Cap del Sem. de Dibuix de l'IB de Pollença. Lúcia SUAU ROSSELLÓ, Cap del Seminari de Llatí de l'IB de Pollença. Antònia M. BAUÇA, Cap del Sem. d'Ed. Fis. de l'IB de Pollença. Jesús FUERTES FRAILE, Cap del Sem. de Matemàtiques de l'IB de Pollença. Bartomeu CANYELLES, Director de l'IB «Antoni Maura». M. Auxiliadora MOLL, Prof. d'Anglès de l'IB «A. M.». Bartomeu MORAGUES, Prof. de Matemàtiques de l'IB «A. M.». Apol·lònia NADAL, Prof. d'Història de l'IB «A. M.». Francisca GÀLMÉS, Prof. d'Història de l'IB «A. M.». Encarnació VINYES, Prof. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB «A. M.». Vicenç JORDI, Prof. de Llatí. Rosa PLA SENCIA, Prof. de Geo. i Hist. de l'IB «A. M.». Sebastià LLABRÉS, Cap del Sem. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB «A. M.». Francisca FERRER, Prof. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB «A. M.». Esperança LÓPEZ, Prof. d'Història de l'IB «A. M.». Dolores JUNCOSA, Agr. de Ll. i Lit. Cat. de l'IB «A. M.». Joana M. LLABRÉS, Directora de l'IB d'Inca. Andreu TERRADES, Vicedirector de l'IB d'Inca i Catedr. de Dibuix. Bartomeu MULET, Cap del Seminari de Religió. Sebastià OLIVER, Catedr. de Francès de l'IB d'Inca. Carles GARCIA, Catedr. de Matemàtiques de l'IB d'Inca. Nativitat VENEGAS, Cap del Sem. de Grec de l'IB d'Inca. Bartomeu RUBERT, Cap del Sem. de Ciències Nat. de l'IB d'Inca. M. Margalida THOMAS, Cap del Sem. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB d'Inca. Miquel PONS, Catedr. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB d'Inca i Escriptor. Elisa MARTORELL, Catedr. de F. i Q. de l'IB d'Inca. Maria BORRAS, Cap del Sem. de Música. Assumpta MAGRANER, Agr. de Ll. i Lit. Cat. de l'IB d'Inca. Antoni LÓPEZ, Agr. de Geo. i Hist. de l'IB d'Inca. Isabel PEÑARRUBIA, Agr. de Geo. i Hist. de l'IB d'Inca. Pere RAYÓ, Agr. de G. i H. i Secretari de l'IB d'Inca. Antònia RIGO, Agr. de Matemàtiques de l'IB d'Inca. Catalina TERRASSA, Agr. de Llatí de l'IB d'Inca. Cèlia CAÑELLAS, Agr. de G. i H. de l'IB d'Inca. Marià SALVÀ, Prof. de Filosofia de l'IB d'Inca. Joan M. GELABERT, Agr. de Dibuix de l'IB d'Inca. Simó COLL, Agr. de Matemàtiques de l'IB d'Inca. Jaume BENNASSER, Prof. de Formació Religiosa de l'IB d'Inca. Bartomeu ROSSELLÓ, Agr. de Filosofia de l'IB d'Inca. Josep VERD, Prof. de Ciències Naturals de l'IB d'Inca. Llorenç COLL, Agr. de Filosofia de l'IB d'Inca. Paula MULET, Prof. de Llar de l'IB d'Inca. Ana ROMAGUERA, Agr. de Ll. i Lit. Espany. de l'IB d'Inca. Sebastiana MIRÓ, Cap d'Estudis de Nocturn de l'IB d'Inca. Celesti GIMENO

BROCH, Catedr. de G. i H. de l'IB d'Inca. Maria A. TERRASSA, Agr. de Filosofia. Rafael MATAS ANDREU, Catedr. de Matemàtiques de l'IB «Joan Alcover». Pere ROSSELLÓ LLANERAS, Agr. de Ciències Naturals de l'IB «J. A.». Mateu GRIMALT SUREDA, Agr. d'Anglès de l'IB «J. A.». Joan Miquel BESTARD LLADÓ, Cap del Seminari de Ll. i Lit. Espanyoles de l'IB «J. A.». Maria MEIX PRUNÉS, Agr. de Lit. Esp. de l'IB «J. A.». Santiago CARBONELL, Agr. de G. i H. de l'IB «J. A.». Pascual COMIN DEL RÍO, Agr. de Ciències Nat. de l'IB «J. A.». Catalina CAPÓ COMPANYY, Agr. de Llatí de l'IB «J. A.». Joan MELIÀ GARÍ, Catedr. de Ll. i Lit. Catalanes de l'IB «J. A.». Manuela ALCOVER, Catedr. de G. i H. de l'IB «J. A.». Antònia MAS, Agr. de Llengua i Lit. Cat. de l'IB «J. A.». Josepa GORRIAS, Agr. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB «J. A.». Francesc BROTONS, Director de l'IB «Joan Alcover». Bartomeu CERDÀ, Agr. de F. i Q. i Cap d'Estudis de l'IB «J. A.». Llorenç ARBONA, Agr. de Mat. de l'IB «J. A.». Albert CASASNOVAS SOBERATS, Prof. de Formació Religiosa de l'IB «J. A.». Vicenç BESTARD LLADÓ, Agr. de Ll. i Lit. Cast. de l'IB «J. A.». Maria Isabel FORTEZA, Agr. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB «J. A.». Rafel CORTÉS, Agr. de Matemàtiques de l'IB «J. A.». Guillem AULET SASTRE, Catedr. de G. i H. de l'IB de Lluçmajor. Maria Antònia MANRESA, Agr. de Ll. Esp. de l'IB de Lluçmajor. Joana FERRETJANS, Agr. de Francès de l'IB de Lluçmajor. Coloma BLANES, Catedr. de Grec de l'IB de Lluçmajor. Mercedes LAGUENS, Agr. de Dibuix de l'IB de Lluçmajor. Joan M. FIOL, Catedr. d'Anglès de l'IB de Lluçmajor. Joana MARTORELL I NICOLAU, Agr. de G. i H. de l'IB de Lluçmajor. Damià PONS I PONS, Catedr. de Ll. i Lit. Cat. de l'IB de Lluçmajor. Josep Maria MEDRANO, Agr. de Ciències Nat. de l'IB de Lluçmajor. Margalida TOUS, Agr. de Ll. i Lit. Castellanes de l'IB de Lluçmajor. Àfrica LLINAS I PIZÀ, Catedr. de Física de l'IB de Lluçmajor. Miquel JAUME CAMPANER, Catedr. de Filosofia i Director de l'IB de Lluçmajor. Miquel MARTORELL, Agr. de Matemàtiques i Secretari de l'IB de Lluçmajor. Dolores AGUILÓ TARONGÍ, Agr. de G. i H. de l'IB de Lluçmajor. Catalina GINART VIDAL, Catedr. de Francès i Cap d'Estudis de l'IB de Lluçmajor. Ernest PRATS, Prof. de l'IB de Lluçmajor. Esperança MARÍ, Prof. de Català de l'IB d'Eivissa. Magdalena DEYÀ SERRA, Agr. de Ciències Nat. de l'IB de «Son Rullan». Baltasar DARDER I SAMSÓ, Director de Col·legi Públic. Antoni MIR FULLANA, Professor de Català. Aina Maria PERELLÓ I CAMPS, Professora. Joan LLADONET I ESCALAS, Professor d'EGB. Jaume BONET, Mestre d'escola. Miquel RÍOS, Mestre d'escola. Miquel MONTSERRAT I RIUS, Mestre d'escola. Miquel CABOT I SASTRE, Mestre d'escola. Joan JAUME, Mestre d'escola. Jaume ORDINES LLOBERA, Director de Col·legi Públic. Pau LLABRÉS PIZÀ, Prof. d'EGB. Margalida MUNAR, Coordinadora de l'escola «Mata de Jonc». Tòfol GARAU PERELLÓ, Prof. d'EGB de «Mata de Jonc». Magdalena SOLANAS I MESTRE, Prof. d'EGB de «Mata de Jonc». Assumpta MASCARÓ, Prof. de «Mata de Jonc» i Lida. en Pedagogia. Ramon D. VILLALONGA, Prof. de «Mata de Jonc» i Llicenciat en Filologia Catalana. Antònia MUNAR, Prof. de «Mata de Jonc». Joan-Jesús FIOL ARBÓS, Prof. de «Mata de Jonc». Miquela LLADÓ VIDAL, Mestra i component de «Música Nostra».

Professionals

Gabriel LLADÓ VIDAL, Advocat i President de la Junta d'Obres del Port. Antoni OBRADOR ADROVER, President de l'Associació per la Defensa de la Sanitat Pública. Ignasi RIBAS GARAU, Advocat. Josep Joan ROSSELLÓ, Peridodista. Margalida CAPELLA, Peridodista i Prof. d'EGB. Jaume SERRA I VIDAL, President dels «Escoltes de Mallorca». Baltasar LLOMPART I CORTÈS, Pèrit Industrial. Joan OLIVER I FUSTER, Galer d'Art i Llicenciat en Història. Maties OLIVER CASTAÑER, Advocat. Gabriel SALOM I LLULL, Administratiu. Miquel VIVES MASCARÓ, Assessor Lingüístic de l'Ajuntament de Palma. Sebastià MONTSERRAT NOGUERA, Director d'hotel. Sebastià LLOMPART CORTÈS, Economista. Manuel RIERA MARTÍNEZ, Advocat. Maria R. TERRASSA ARES, Administrativa. Miquel PALOU ROSSELLÓ, Graduat Social. Anna PONS RIU, Administrativa. M. Teresa MARCH MARTÍNEZ, Administrativa. C. PONS PONS, Administratiu. Joan M. AMENGUAL AVELLÓ, Llicenciat en Dret. Pedro COLI AMENGUAL, Administratiu. Antoni BARCELÓ SALOM, Administratiu. Joaquim de M. FERNÁNDEZ, Administratiu. Maria I. CORCOLES DÍAZ, Administrativa. Mateu RAMÍREZ ALBERTÍ, Administratiu. Antoni M. OLIVER, Comerciant.

editorial

Un any d'Estatut

L'any passat, dia 1 de març, va entrar en vigor l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. Se n'ha celebrat el primer aniversari, organitzat pel Govern Autònom sense gran entusiasme popular, engolit per les «rues» dels darrers dies i ensopit per la indiferència d'un poble que no sap encara què és això de l'Autonomia.

Tanmateix hem de reconèixer que el 1 de març de 1983 és una data històrica, ja que per primera vegada, d'ençà de les primeries del segle XVIII, les nostres Illes accedien, almanco legalment, a l'autogovern. Algú va fer notar en aquella avinentesa que l'entrada en vigor de l'Estatut coincidia amb l'encesa de la flama de la llengua catalana al monestir de Lluc. Això podria haver estat considerat un bon averany que tanmateix un any de govern autòmic no ha confirmat gaire.

L'Estatut d'Autonomia ja és, com Estatut, prou modest, però diríem que més modesta és encara l'actuació de les nostres institucions autonòmiques. Escasses transferències, escasses actuacions, i ni una sola llei aprovada pel Parlament. Certament no és aquest un balanç gaire brillant.

La nostra comunitat autònoma —oh beneït nom, aquest de comunitat, que el govern central ha aplicat a tothom amb més inexactitud que glòria!— ha funcionat fins ara en definitiva com aquestes altres «comunitats autònomes», no justificades ni històricament ni sociològicament que l'Estat espanyol s'ha tret de la mànega. Entre totes, resulta exemplar i curiós el cas de Madrid: aquesta «villa real» i comunitat autònoma alhora sí que, almanco, ha dictat una llei: la que aprova el seu himne nacional, que per delit artístic i di-

versió humorística, us recomanem que llegieuen al B. O. de l'Estat de dia 8-2-1984.

Hi ha un punt —que ja hem remarcat a **LLUC**— que de cap manera no podem admetre. Segons el criteri estatal, repetidament declarat pel govern anterior i per l'actual, és que les Illes nostres no formen una «Autonomia històrica». Som una «comunitat autònoma» de segon ordre. Dissortadament la nostra autonomia funciona com a tal.

Ja estam farts de sentir dir que només Catalunya, el País Basc i Galícia són nacionalitats històriques. Cal declarar que les nostres Illes i el País Valencià —encaixonat també pel govern central en les autonomies no històriques—, des del punt de vista històric, estam rigorosament al nivell de Catalunya i per damunt del País Basc i de Galícia. No som una nació. Ho sabem prou. El que fa por als de dalt —d'abans i d'ara— i que no ha estat assumit pel nostre poble ignorant i volgudament mantingut en la ignorància pels «poders fàctics» almanco des de Felip V per una història falsejada, és que reconeguem que, per vincles de sang, de cultura i de llengua, formam part dels Països Catalans juntament amb el Principat i el País Valencià, sense que això suposi cap subjecció a ningú: simplement per esser el que som de veritat.

Una vegada més hem de dir que el problema no és legal, estatutari, sinó sociològic. La nostra autonomia funcionarà de veres quan el nostre poble se senti de veres autònom, com s'hi senten Catalunya i el País Basc.

L'esperança no ens manca. Per això treballam i surt aquesta revista. Tanmateix la paciència, actitud i virtut que estam acostumats a practicar, haurà de ser encara el nostre pa de cada dia. Fins quan?

DOSSIER:**PACIFISME I DESARMAMENT**

NOTA: Aquest Dossier ha estat preparat i coordinat pels Amics de la Fundació per la Pau a Mallorca i amb la col·laboració de Justícia i Pau, Objectors de Consciència i Artesans de Pau. Agraïm també la col·laboració especial de la revista «La Puça i el General».

El moviment pacifista

Malgrat la imatge donada pels mitjans de comunicació que les manifestacions per la pau han sorgit de la nit al dia com un «xampinyó», la realitat és que són fruit de la feina realitzada durant molts d'anys per grups de base. Aquestes organitzacions, si bé marginades sovint pels mitjans de comunicació, acusades de testimonials, minoritàries..., han sembrat anàlisis i actituds que avui comencen a ser manifestades per multituds: el refús de la guerra com a mitjà per a resoldre els conflictes, el rebuig de la lògica de la cursa d'armaments, la necessitat d'acabar amb l'armament nuclear, l'oposició al militarisme, etc.

La novetat ara, és l'abans inexistent **unitat** que els diversos grups han pogut assolir. Aquesta unitat coordinadora radica en el refús comú del tomb que ha pres l'estratègia nuclear a Europa, amb la instal·lació dels míssils.

L'espurna que ha encès l'explosió pacifista és la presa de consciència a nivell popular, de ser un **ostatge nuclear**. Un ostatge té el complex d'estar enxampat, de sentir-se impotent. Prendre consciència de ser un ostatge nuclear és adonar-se que la vida i el destí d'un mateix, de la pròpia família, comunitat, país, estan controlats i manipulats per forces, persones i polítiques totalment alienes i distanciades de la realitat quotidiana: «tu no tens res a dir, però patiràs les conseqüències del que jo mani».

Començam a entendre que **no som impotents** i que **no estam sols**.

Començam a entendre que l'**única defensa** contra la bogeria de l'actual política bel·licista radica a **no donar-li suport**.

Començam a entendre que **el poder** no es troba inherentment en el qui mana, sinó en **el poble que permet**, o no permet, que es mani de tal o tal altra forma. Per molt «super» que siguin les potències o els Estats, carreguen amb la feblesa d'haver de dependre de la col·laboració del poble. El fet de sortir al carrer junts i cada pic més nombrosos és, a la vegada, la manifestació pública de no donar suport i el refús de sentir-se impotents. És com la iniciació d'una «defensa popular no-violenta».

És un fenomen socio-polític no gaire llunyà de la resistència a Txecoslovàquia el 1968 o més recentment a Polònia: és el refús d'una forma desastrosa i inhumana de fer política internacional basada en l'enfrontament de dos blocs, encapçalats per dues potències que manipulen els països del món com si fossin peons.

No és un moviment, com alguns acusen, pro-soviètic o anti-americà: és un moviment positiu «pro-europeu», «pro-humà» i «pro-futur».

Es reivindica una cosa ben senzilla: **el poble té dret i vol participar activament i plenament en la formació del seu propi destí** i rebutja les decisions i polítiques imposades que intenten manipular-lo.

JEAN PAUL LEDERACH

L'esperança d'un món habitable depèn dels no-conformistes disciplinats, els quals es dediquen a la justícia, la pau i la fraternitat. Aquells qui estan a l'avantguarda de la llibertat humana, acadèmica, científica i religiosa, sempre han estat no-conformistes. Posa la teva fe en els no-conformistes, sigui quina sigui la causa que afecti el progrés de la humanitat.

MARTIN LUTHER KING

L'antimilitarisme popular als Països Catalans (1773-1909)

«Jo declaro que no aniré mai al Rif, i que si volen obligar-me combatré aquí mateix contra els causants de la guerra i contra els opressors del poble». (Declaració d'un reservista en un míting contra la guerra del Marroc, durant la Setmana Tràgica).

La pèrdua de la independència nacional dels Països Catalans és el producte directe de la intervenció armada dels exèrcits franco-espanyols sota el comandament de Felip V.^è Després de la «guerra de successió» i amb l'entrada en vigor del Decret de Nova Planta queden abolides les antigues constitucions catalanes i el poble es veu sotmès a una dura repressió durant els primers temps dels borbons.

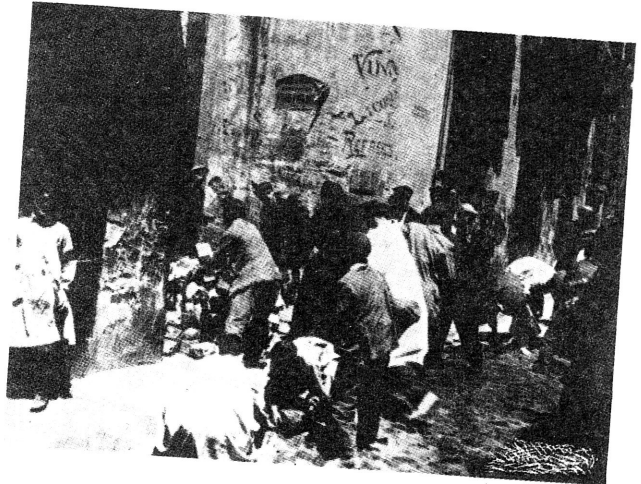
Convé no oblidar aquest fet històric, ja que ha estat punt de referència per a explicar l'aversion envers l'exèrcit espanyol, no solament pel seu paper repressiu contra el poble, bé per la intervenció directa, bé pels estralls provocats a la joventut a través del servei militar, sinó també pel fet d'esser el culpable de la pèrdua de les llibertats en tant que col·lectivitat.

Un dels efectes més palesos en què es reflecteix la pèrdua de la llibertat, o si ho preferiu, la imposició d'un nou esclavatge, consisteix en la implantació del servei militar obligatori, que s'estableix sota la forma de «quintes» (de cada cinc sortejats n'hi anava un), durant el regnat de Carles III. Si fins llavors la circumstància de ser soldat depenia solament de la decisió voluntària de l'interessat (sabent tot el que implicava), ara, en qualsevol moment podia el govern decretar una lleva forçosa amb la possibilitat d'anar a raure a l'exèrcit durant els vuit anys de durada que tenia o de no tornar mai més a causa de la mortandad que en temps de guerra assolia el 50 % dels quintats.

La lluita popular contra les quintes, si bé en un primer moment fou descoordinada i improvisada, assolí a mitjan segle XIX una força considerable i fou impulsada pels sectors polítics més progressistes (republicans, federals i internacionalistes).

El moviment contra les quintes és interclassista: és un moviment anti-oligàrquic que ajunta a la mitjana burgesia amb la classe obrera. Amb la revolta contra les quintes, el 1870 a Barcelona, que acabarà amb una ferotge repressió militar, s'enceten les discrepàncies dels sectors radicals amb els moderats.

Si bé amb la I República les quintes són substituïdes per 80 batallons de voluntaris, i al 1877 es modifica la llei del reclutament (reducció a 3 anys d'actiu, en la pràctica 24 mesos), la reivindicació de supressió de les quintes continuarà essent un anhel popular. Constarà en quasi tots els programes polítics d'esqueres. Fins i tot el PSOE, si més no a Mallorca s'oposarà al servei militar obligatori, perquè els fills dels burgesos

Setmana Tràgica de Barcelona (Juliol 1909)

se n'alliberaven i en canvi els dels proletaris morien en el camp de batalla.

La I República cau fulminada pel «pronunciamiento» del general Pavía. Per primera vegada en el segle XIX la institució castrense actua d'una manera compacta i homogènia sota una ideologia clara i reaccionària, identificada amb l'oligarquia terratinent. Les causes d'aquest fet radiquen en l'ingrés en massa d'oficials carlins, la puixança del moviment obrer, l'inici de la crisi colonial i l'eclosió del nacionalisme basc i català.

A partir de la Restauració borbònica, no existirà cap intent o vaga general que no conegui la repressió del sabre militar. L'espanyolisme de la majoria de l'oficialitat militar veurà en el nacionalisme basc i català el «perill separatista».

En aquest context arribam al 1909, enmig de la guerra del Marroc (després de la desfeta colonial de Cuba i Filipines), antipopular, en què tothom sap que els fills hi van a morir i no saben per a defensar què («estranyos interessos miners»). Són cridats els reservistes (molts d'ells casats i amb fills) i aquesta serà la gota que farà vessar el tassó. La vaga general contra la guerra que, aïllada per la manca de suport de cap sector polític organitzat, acaba amb una revolta que degenera en la crema de convents. La repressió «exemplar» se saldarà amb més d'un centenar de morts.

En la lluita contra les quintes romaníam un rebuig

de l'estat absolutista i centralista. Bel Penyarrúbia en el seu llibre «Mallorca davant el centralisme. 1868-1910» constata que «el poble mallorquí sentia des d'antic, en concret des del decret de Nova Planta, un rebuig pel servei militar» i qualifica la resistència davant les quintes com una resposta al centralisme. També Joan Fuster en «Nosaltres els valencians» diu: «No ésser soldat equivalia a negar-se a col·laborar amb

l'Estat. Les "fatigues militars" no feien por; es tractava de dir "no" a l'Estat». L'Estatut de Núria refrendat per quasi la totalitat dels catalans, però modificat per les Corts de la 2.ª República deia en el seu pròleg: «El poble de Catalunya voldria que la joventut fos alliberada de l'esclavatge del servei militar».

FRANCESC PORRET

La gran diferència entre els principis no-violents i els sistemes actuals és la diferència entre la vida i la mort. Els no-violents s'estimen més afirmar amb les seves vides, les seves actuacions i els seus mitjans, el principi de la vida, no el de la mort. El problema és que aquesta afirmació porta a un enfrontament que, finalment, cada individu ha d'assumir personalment.

JOHN PAUL LEDERACH

Així s'acaba la vida... i començam a sobreviure

Volem considerar l'oferiment de comprar-nos les terres, doncs bé sabem que, si no ho féssim, poden venir els homes de pell blanca a prendre'ns les terres amb les armes de foc.

Quan el gran cabdill de Washington fa dir-nos que ens vol comprar les terres: és massa el que demana. No es presenta gens fàcil, car les terres són sagrades.

Els rius són germans nostres, perquè ens alliberen de la set. Arrossequen els nostres canots i apeixen els nostres fills. Si us venguéssim les terres hauríeu de tractar als rius amb bon cor.

Prou sabem que l'home de pell blanca no pot entendre la nostra manera d'ésser. Tant li fa un tros de terra com un altre, perquè és com un estrany que arriba de nit a treure de la terra tot allò que necessita. No veu pas la terra com a germana, ans més aviat com enemiga. Quan ja l'ha fet seva, la menysprea i segueix caminant. Tracta la mare terra i el germà cel com si fossin coses que es compren i es venen; com si fossin bestiar o collarets. La seva fam insaciable devorarà la terra i darrera seu només deixarà que un desert...

Les vostres ciutats fan mal d'ulls a l'home de pell roja. Potser que sigui així perquè l'home de pell roja és salvatge i no pugui comprendre les coses. No hi cap lloc tranquil a les ciutats de l'home de pell blanca..., el soroll de la ciutat és un insult per a l'oïda.

Si us venguéssim les terres hauríeu de tenir en compte de quina manera estimam l'aire, perquè l'aire és l'esperit que infon la vida i tot ho comparteix. Si us venguéssim les terres, hauríeu de deixar-les en pau i que restassin sagrades per a que fossin lloc a on, fins i tot, l'home de pell blanca hi pogués assaborir el vent endolcit per les flors de la prada.

Si decidíssim acceptar el vostre oferiment hauré de posar-vos una condició: que l'home de pell blanca miri els animals d'aquesta terra com a germans. Nosaltres sols matam els búfals a canvi només de la nostra pròpia vida. He vist búfals a milers podrir-se abandonats a les praderies. Allò que passa als animals ben aviat esdevé també a l'home. Totes les coses estan lligades entre si.

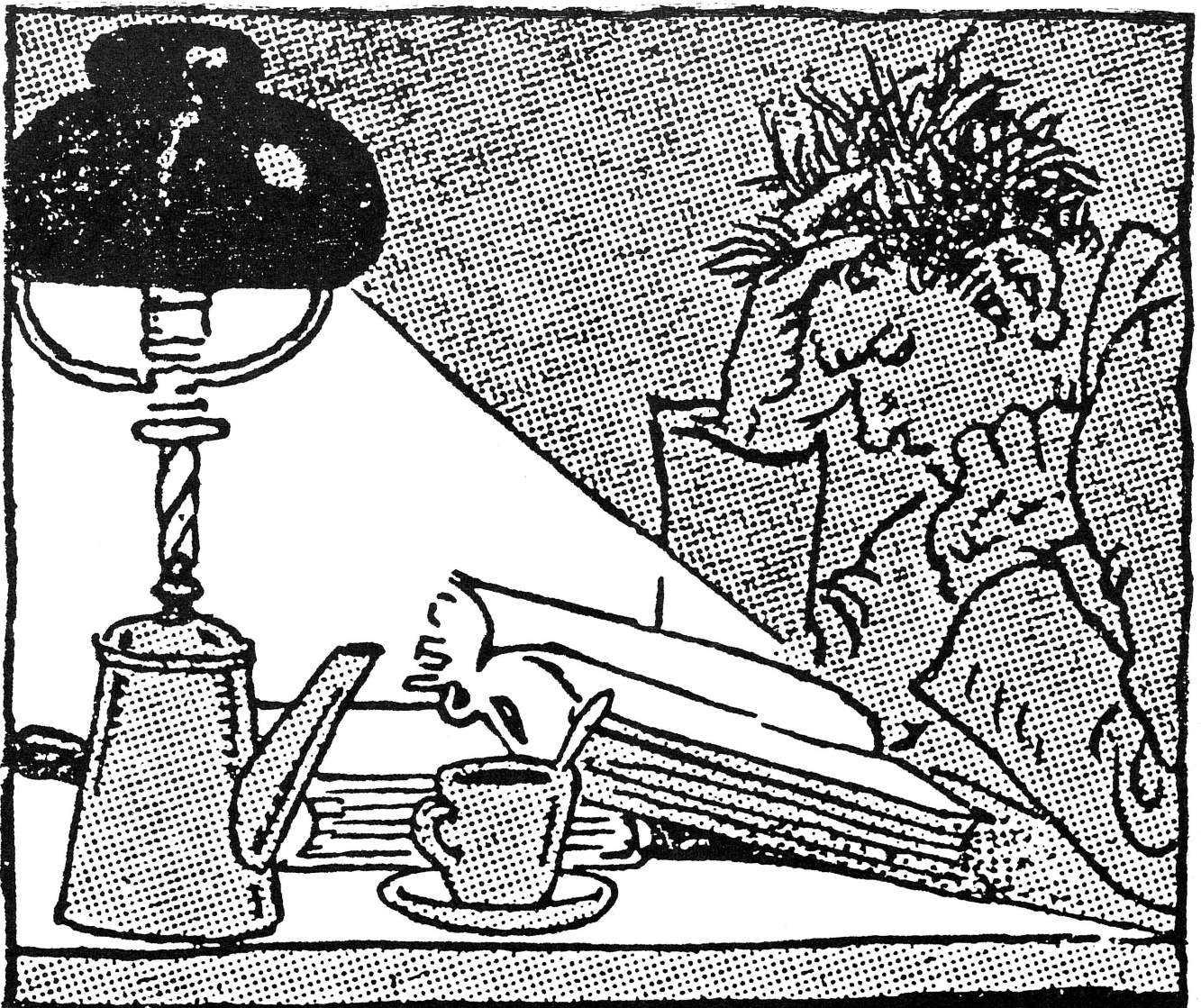
La terra no pertany a l'home; és l'home qui pertany a la terra. L'home no ha teixit la xarxa que és la vida, car ell només n'és un fil.

El Déu de tots els homes es compadeix igualment dels de pell blanca que dels de pell roja. Aquesta terra és ben preuada pel seu creador i malmetre-la seria una greu ofensa. Els homes de pell blanca sucumbiran i potser abans que la resta de les tribus. Si embrutau el vostre llit, qualsevol nit morireu sufocats pels propis detritus.

No podem comprendre què passarà quan els búfals s'hagin acabat; quan els cavalls hagin perdut la llibertat; quan no quedi cap raconada del bosc sense tuf d'home i quan per damunt dels verds turons topi per totes bandes la nostra mirada amb les teranyines dels fils de ferro que porten la vostra veu.

On és el bosc? Desaparegué. On és l'àliga? Desaparegué... **Així s'acaba la vida i començam a sobreviure.**

Aquests són fragments del document que fou escrit fa 128 anys pel cap de la tribu de pells roges Suwamish, establerta als territoris que avui formen l'estat nordamericà de Washington. Fou enviada el 1855 al president dels EEUU Mr. Franklin Pierce.

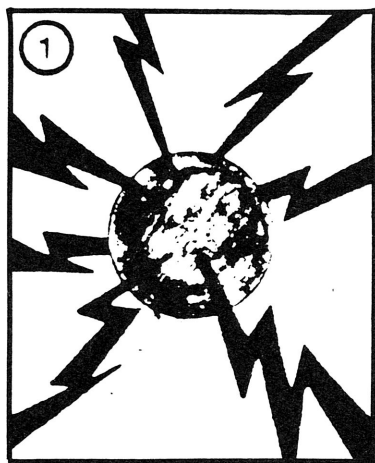
*La història és l'únic instrument que pot obrir
les portes a un coneixement del món d'una manera,
si no científica, sí almenys raonada.*

Pierre Vilar

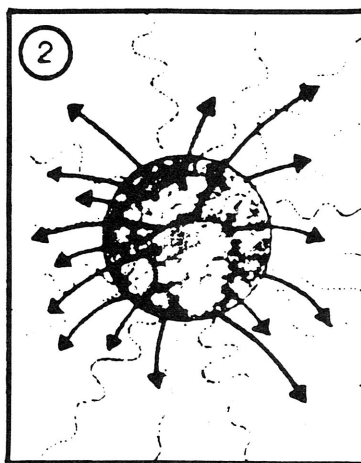
L'AVENÇ

Revista d'història mensual
Regàs, 14, 4t, 3.ª, Barcelona-6 - Telèfon 218 62 08

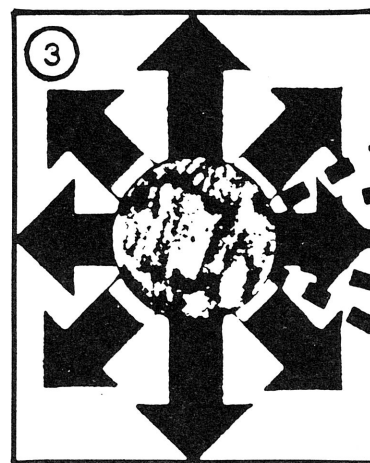
Els efectes d'una explosió nuclear

1. Impacte lluminós

2. Ona de calor

3. Esclafit atmosfèric

És convenient conèixer els efectes d'una explosió nuclear... no per cercar una pretesa salvació personal construint-se un refugi anti-atòmic, sinó per a fer conscient que, amb la nostra passivitat, permetem la construcció d'aquestes armes, que amenacen de mort tot el planeta.

Vegem el cas d'una bomba de 1 megatona (força estàndard) llançada a Palma. Què passaria?

En primer lloc, en un radi de 7 km. (cercle petit), moriria el 50 % de la població per efectes directes de l'explosió, quedarien cremats; i individus amb altes dosis de radioactivitat perllongarien la seva agonia molts dies. (És fals que la mort nuclear sigui instantània per a tots).

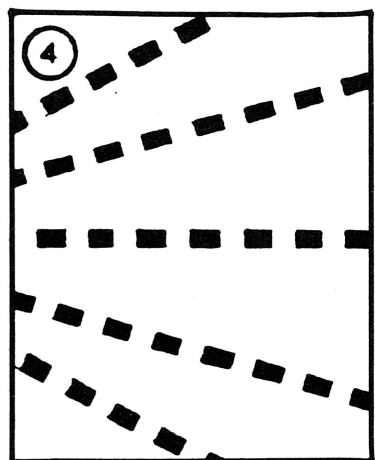
Després de l'explosió no hi hauria assistència sanitària possible: les poques places que no haguessin quedat destruïdes quedarien col·lapsades. A les prin-

cipals ciutats es repetiria l'espectacle i tots els supervivents estarien demanant assistència impossible de rebre.

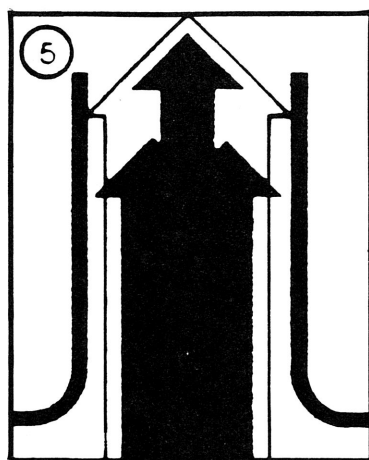
En un segon radi de 16 km. (cercle gran) moriria encara per milers i milers, però aquí la majoria de la població moriria a causa d'incendis que la immensa ona de calor provocaria.

Poques hores més tard vindria la pluja radioactiva que tornaria a contaminar els supervivents i a fer inhabitable per molts anys una extensió entre 50 i 200 km. quadrats.

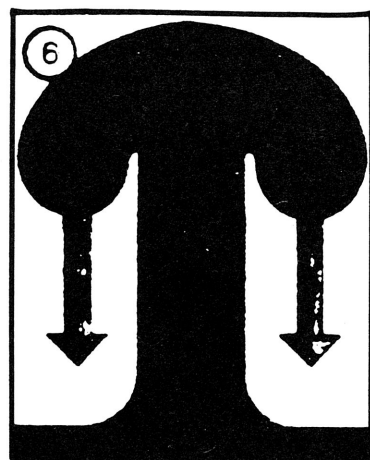
Els que quedin potser es preguntaran pels beneficis de la integració en un bloc militar nuclearitzat. Potser es preguntaran si els consola molt o gens saber que allò mateix ho estan patint també els habitants de les ciutats «enemigues», a Varsòvia, Moscú o Budapest...

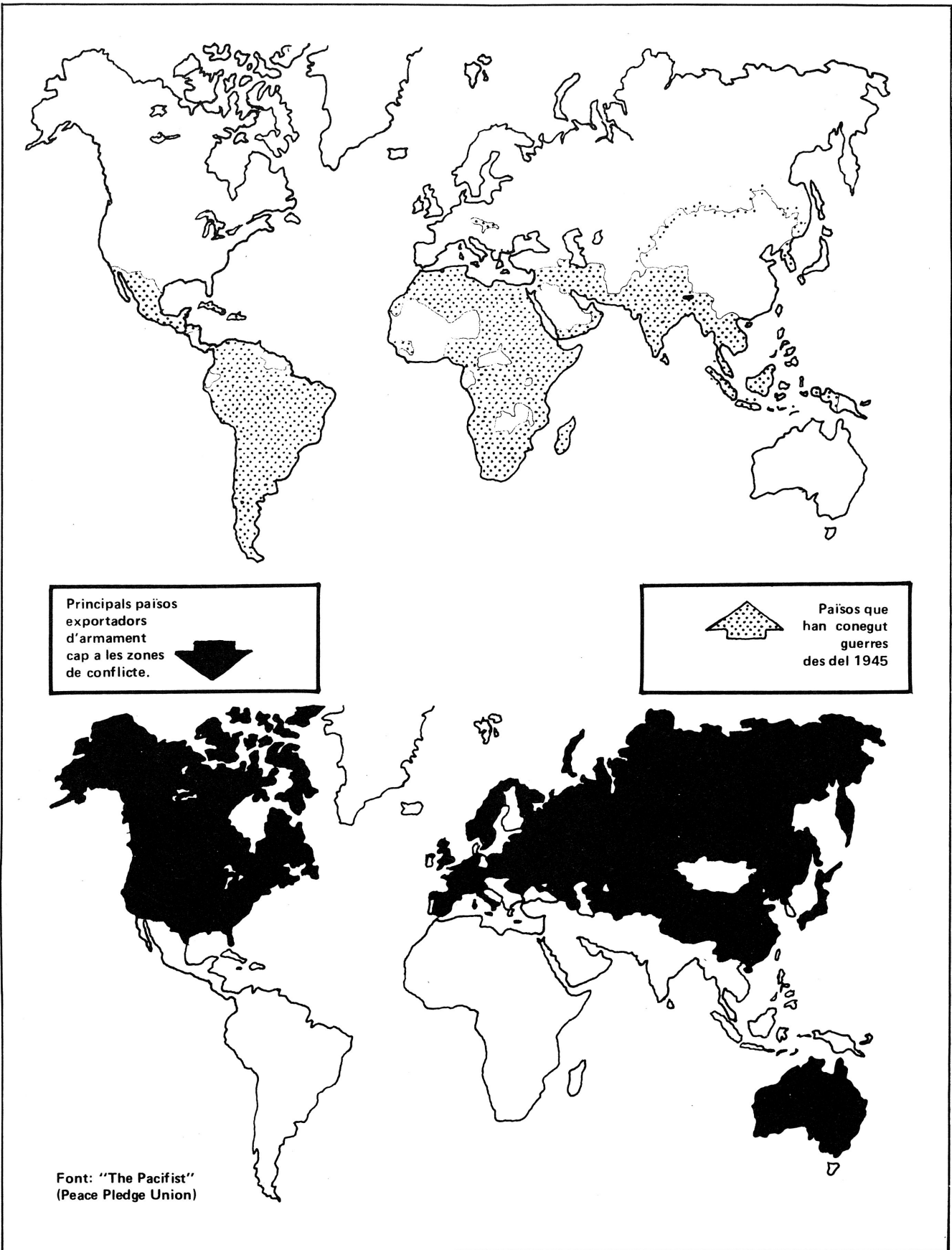
4. Radiacions

5. Efecte electromagnètic (EMP)

6. Pluja ràdioactiva (Fallont)

Què és la no-violència?

Heus ací algunes de les meves reflexions, particulars, no infal·libles sobre la no-violència:

Primerament, s'ha de distingir la força, l'energia i el desig de violència. L'energia és la base de l'univers. La matèria és energia «enrotllada» però actuant, perfectament desperta. Negar la violència no és negar l'energia. Negar l'energia fóra negar l'univers. La violència és l'energia que detura l'energia, la vida d'altri, o que detura l'energia d'una altra part d'un mateix. És violència, quan en forma de magma volcànic o de bolet artificial (bomba atòmica) destrueix el curs dels rius, la vida de les espècies animals i vegetals, les vides humanes, les cultures, etc.

L'univers és ple de violència mineral, vegetal, animal i humana. La violència pot ser desencadenada, en forma de lluita, o permanentment, en forma d'opressió sistemàtica. A nivell humà, la violència apareix espectacularment en les manifestacions de la força bruta intel·ligentment refinada per la via militar. Atacar el militarisme és important, però és atacar els efectes. Existeixen violències més refinades: la política, la jurídica, la cultural, l'educacional, la informativa o deformativa i la religiosa. Existeix la violència psíquica i somàtica que unes parts de la persona individual exerceixen sobre altres parts.

Al meu entendre, i després d'haver-ho estudiat molt, la causa **principal** de la violència en l'últim mil·lenari de la història humana és d'origen econòmic. Gandhi, això ho va veure de seguida; Tolstoi, Rushkin, Lanza del Vasto, també.

I, què és la no-violència? Aventuraré la meua definició. Però abans cal superar un principi lògic que regeix inexorablement les ments occidentals civilitzades: el principi de **no** contradicció: «Si alguna cosa és certa, la contrària és falsa», «Si alguna cosa és bona la contrària és dolenta»... i cal suprimir-la. Si no es pot, cal oprimir-la, marginar-la. Si no es pot, cal ignorar-la.

Sempre que hi ha violència o conflicte entren en debat, si més no, dues forces contràries. En la violència el resultat sempre és una **resta** de les dues forces. Si les dues forces són diferents, guanyarà la més forta, però, sempre, quan se li hagi restat la força dèbil. Si les dues forces són iguals, el resultat es zero: la resta total.

La missió de la no-violència no és suprimir els conflictes o suprimir alguna de les forces en litigi. La seva missió és de sumar forces contràries. I no ens han educat per aquesta classe d'operació aritmètica. No sabem sumar contraris, només sabem restar-los.

Un exemple simple serà la clau que ens obrirà el secret i immens món dels equilibris contradictoris i

complementaris de què està constituït l'univers. Si les nostres dues mans volen moure's en sentit contrari i topen en una mateixa recta, restaran els seus esforços. Però si interposam un volant i cada mà —en sentit contrari (dues forces contràries i paral·leles)— empeny el volant segons els seus desigs, la força impresa a l'eix del volant serà la resultant de sumar les forces de les dues mans. Tot l'univers està constituït fonamentalment per dinàmics equilibris de contraris que sumen els seus esforços. La no-violència és l'energia més gran imaginable. Un cop coneguda, un cop apresada, l'únic problema és saber-la dominar i saber-la moderar. Millor que la no-violència s'estengui a poc a poc sobre la terra.

La no-violència té un component moral: preocupar-se dels altres, de les coses i de l'univers. Aquesta «bondat», i només aquesta, és **necessària** al no-violent. Les persones, els animals i les coses individualistes generen fàcilment topades cegues i absurdes al seu voltant. Però **no n'hi ha prou**. Cal «intel·ligència» per a inventar, trobar o muntar el volant, l'equilibri dinàmic entre contradictoris complementaris.

La pràctica de la no-violència a l'Estat espanyol ha estat centrada en dos aspectes: cohesió interna personal i cohesió externa social.

La no-violència interna personal implica equilibri muscular, respiratori, circulatori, alimentari, sexual, de possessió, laboral i de tracte. Exigeix no deixar-se dominar per la por, no ser fals, ser solidari, ser silenciós, meditatiu, contemplatiu.

La no-violència exterior social exigeix saber participar honestament al sistema establert tot donant-li un vot de confiança d'entrada, saber **denunciar** (objecció) i **no cooperar** (vaga passiva) quan no hi ha manera de participar, saber **desobeir**, infringir la llei i suportar el càstig (vaga activa) com una anticipació d'alternatives millors i, finalment, saber, sobretot, **construir** una societat alternativa en tots els aspectes, que resolgui allò que el sistema establert no resol.

Necessitam un model nou de societat radicalment no-violent a llarg termini i progressivament no-violent en la transició. Un grup de no-violents de Catalunya fa uns quants anys que ens dediquem a estudiar i experimentar unes noves vies de model social del «segle XXI», segle de síntesi més que d'anàlisi i d'antítesi, i per tant, així ho esperam, que sigui un segle més no-violent o autopacificant que els anteriors.

LLUÍS M.ª XIRINACS

La lluita contra els mitjans no té possibilitat d'èxit. Tan sols l'abolició radical de les guerres i de l'amenaça de guerra pot ser valuós.

EINSTEIN

Pacifisme o antimilitarisme

L'onada pacifista que avui recorre Europa sorgeix bàsicament per a impedir la definitiva implantació dels euromíssils. És a dir, que la resposta massiva de gent de tota mena ve donada sobretot per la Por a una nova guerra mundial o a la possibilitat «tècnica» d'una possible guerra limitada a Europa.

El pacifisme respon a un cos doctrinari heterogeni, barreja de components cristians, antibèlics, vagament polítics (utopia d'un món sense armes... sense referència a un canvi total social). En la majoria de països els pacifistes són una coalició d'esglésies i de partits polítics d'esquerra, amb una participació important d'ecologistes, feministes, objectors de consciència, no-violents i d'altres grups marginals.

Dues són les paraules «màgiques» del pacifisme: **Pau i Desarmament.**

La Pau és considerada com l'absència de conflictes declarats... independentment dels sistemes d'explotació sobre altres països que permetin la «pau».

El Desarmament va quasi sols relacionat amb desfer-se dels arsenals nuclears, o amb una crítica a les armes sense posar en qüestió qui les utilitza (l'exèrcit) i amb quina finalitat (defensar els ordres socials establerts).

Es parteix en general de la necessitat de «La Pau a Europa» (l'Europa democràtico-burguesa) enfront d'una amenaça provocada per la política de blocs, cosa que no significa necessàriament la lluita contra aquests blocs, sinó, la defensa d'Europa.

Les consignes d'alguns dels moviments («Abans rojos que morts», «Per la supervivència dels nostres fills»...) i el manifest titulat «Protesta i sobreviu» del prestigiós professor Thompson en què demostra la possibilitat d'una guerra nuclear limitada, semblen més homilies apocalíptiques que desvetlen l'instint de supervivència, que no una proposta alternativa al poder militar i als sistemes vigents econòmics i socials, determinants reals del perill bèl·lic.

Per la mateixa composició social i la seva amplària, els moviments pacifistes són interclassistes i mai no podran assolir un grau de combativitat i uns objectius que posin en perill les estructures socials fonamentals, en tant que en el seu si no podran coincidir els interessos de les diferents classes.

Els moviments pacifistes en no qüestionar els exèrcits no poden lluitar conseqüentment contra els

blocs militars, doncs aquests estan formats pels exèrcits, fidels defensors de las classes dominants.

La lluita de les classes oprimides contra l'exèrcit i les seves manifestacions concretes (corsa d'armaments, colpisme, intervencions imperialistes, servei militar obligatori...) és el que s'anomena **antimilitarisme**, que té poc a veure amb el pacifisme.

No és possible comparar o importar la situació europea amb la de l'Estat Espanyol, pel fet que no tenim l'imminent perill de rebre una dotació de míssils, ni de bombes de neutrons... i pel que fa a ser «blanc» dels coets soviètics, ho som ja des dels anys 50.

La singularitat de l'exèrcit espanyol mereix una resposta més contundent que la d'organitzar crides pel desarmament: denunciar el colpisme, les aberracions de la jurisdicció militar, i l'absurd de la «mili», frenar les despeses militars que creixen més de pressa que l'atur...

Aquest treball no el farà cap moviment pacifista... sols es pot dur a terme amb una resposta antimilitarista.

FRANCESC PORRET

Com mai no havia passat en la història, la total falsedat del principi «si vols la pau prepara la guerra» (que continua essent el motiu de les increïbles despeses militars) es pot provar en la culminació de la cursa d'armament nuclear. La preparació de la guerra porta a la perpetuació de la necessitat de la guerra i tard o d'hora, a la guerra mateixa, amb l'absurd de la destrucció total.

JOHN PAUL LEDERACH

El desarmament: un projecte per a desmilitaritzar la societat

Avui a 1984, i amb la perspectiva de més de vint anys infructuosos en matèria de desarmament (veure la Resolució de les Nacions Unides de 1961), podem treure especialment una conclusió: el «desarmament oficial», el «desarmament» propiciat a nivells governamentals, tan sols pretén establir un acord en el control dels processos de rearmament entre les grans potències, però deixant camp lliure a l'experimentació i al perfeccionament dels armaments. L'esperit de desarmament que existia fa dues dècades s'ha transformat, simplement, en una **gestió** de la cursa d'armaments.

El desarmament real, doncs, és una empresa i un objectiu autènticament polític, perquè sols és possible en la mesura en què es produeixin veritables canvis en les relacions econòmiques i polítiques internacionals.

Una política de desarmament limitada tan sols als mitjans de destrucció (armaments i despeses militars) no pot reeixir. Només tindrà èxit si, al mateix temps, es canvia l'antic context polític, militar i socioeconòmic del qual sorgeixen les activitats armamentistes, inclosa la seva estructura. Partint d'aquest principi, es pot comprendre el perquè les converses que els Estats realitzen sobre el desarmament, no poden tenir un bon resultat, ans produeixen l'efecte contrari. Les grans potències no poden ni podran mai aconseguir una desmilitarització de la societat internacional, senzillament perquè aniria en contra dels seus interessos vitals. El desarmament real ha d'anar sincronitzat, necessàriament, amb d'altres objectius i moviments d'emancipació política.

La política de desarmament que proposem ha de parar esment en les causes que han provocat l'existència del militarisme. Una política de pau ha de reconèixer l'existència de tensions, de conflictes i de crisis, i no ignorar les relacions de forces que existeixen en la vida de les col·lectivitats humanes. Un desarmament real i eficaç suposaria la cooperació amb el «Tercer món» en el seu desenvolupament i l'establiment d'una política econòmica i tecnològica que no fos un instrument de poder de l'imperialisme. Aquest nou estat de coses suposaria una autèntica transformació real dels models de coexistència que, en la actualitat, serveixen tan sols per automatitzar i racionalitzar les estructures armamentistes.

A partir d'aquestes consideracions, en la meua opinió, un **moviment per la pau, el desarmament i la desmilitarització** hauria d'actuar, a l'Estat espanyol, almenys en set camps principals:

1. RECOLZAMENT A UNA POLÍTICA EXTERIOR NEUTRAL RESPECTE ALS BLOCS.

Aquest principi, que només és factible en la me-

sura que s'exerceixi paral·lelament una acció diplomàtica molt activa, comportaria entre d'altres coses:

- evitar la participació en aliances militars i promoure iniciatives tendents a la dissolució dels blocs i pactes militars.

- prohibir la instal·lació de bases o forces estrangeres en el territori nacional (sobretot quan no s'està d'acord amb la política militar-exterior del país estranger en qüestió).

- prohibir la instal·lació de bases o forces militars pròpies a l'estranger.

- compromís de no intervenir militarment fora de les fronteres de l'Estat.

2. RENÚNCIA A L'EMMAGATZEMENT I POSSESIÓ D'ARMAMENT NUCLEAR, QUÍMIC I BACTERIOLÒGIC. Això suposa entre altres coses:

- oposar-se a una eventual instal·lació d'euro-míssils a Espanya.

- encoratjar la desnuclearització de les grans potències, insistint en els dos blocs.

- impedir la construcció d'instal·lacions que puguin fer viable, un dia, la construcció d'armament nuclear a Espanya.

- oposar-se a la exportació de components nuclears proliferants.

3. REIVINDICAR INICIATIVES QUE DISMINUEIXIN L'ACTUAL REARMAMENT, com:

- limitar els increments dels pressuposts de Defensa, i estudiar una estratègia que possibiliti la seva reducció.

- limitar la producció d'armaments i estudiar la reconversió d'aquest tipus d'indústries.

- reduir, al mínim possible, l'exportació d'armaments, i no convertir l'exportació d'armes en un factor essencial de l'economia de defensa.

- limitar estrictament les compres d'armament, especialment les que, per les seves qualitats i import, suposin un procés de rearmament o una política de caràcter agressiu.

- limitar els esforços dedicats a Investigació i Desenvolupament de caràcter militar, ja que el rearmament és una conseqüència immediata de la innovació tecnològica en el camp dels materials bèl·lics, que fa créixer la cursa qualitativa dels armaments.

- limitar els projectes d'expansió de l'actual estructura militar que suposin un increment dels efectes militars en els sectors industrials, econòmics, socials o ecològics (camps de tir, bases, etc.).

— reduir gradualment les armes actuals convencionals, especialment les que tenen un caràcter ofensiu (portaavions, míssils...).

— recolzar les iniciatives i mesures que suposin una autolimitació i un autocontrol de les pròpies activitats armamentistes.

4. REESTRUCTURACIÓ DE L'ACTUAL SISTEMA I ESTRUCTURA MILITAR, en el marc d'un procés de transició vers un nou tipus de defensa, en què s'eviti la contradicció actual entre els fins a lograr i els mitjans institucionalitzats per a assolir-los.

S'hauria de recolzar, entre d'altres coses:

— la llibertat d'expressió dels militars.

— la plena aplicació dels drets del soldat i de la seva sindicació professional.

— la plena aplicació dels drets humans per a l'estament militar.

— la supressió de la Llei de Militarització i d'aquells codis jurídics paral·lels a la legislació civil.

— el reconeixement jurídic i real del dret a l'objecte de consciència.

5. RECOLZAMENT AL DESARMAMENT MULTILATERAL MITJANÇANT INICIATIVES UNILATERALS, ja que possiblement és l'únic mitjà per a crear un clima de confiança. Si la fita a atènyer és el desarmament universal, és impossible pretendre que tots els països arribin a un acord en l'actualitat. L'única forma de trencar el cercle viciós de «l'equilibri» mundial del terror és la presa d'iniciatives unilaterals. En aquest sentit hi ha un ampli camp d'actuació, prenent iniciatives de desarmament que suposarien senyals de bona voluntat:

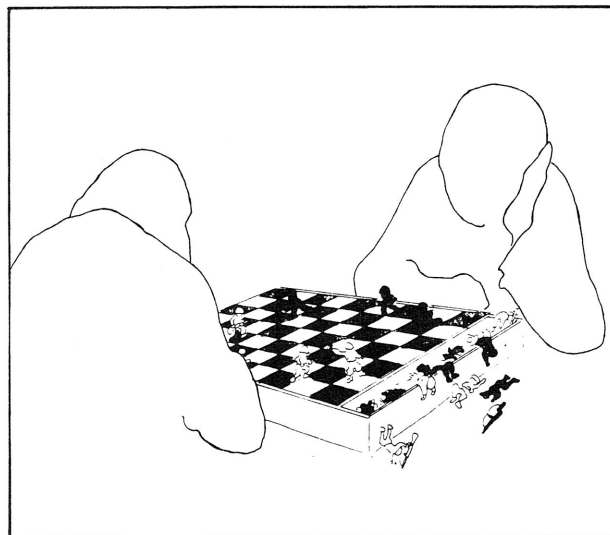
— recolzar els projectes de desnuclearització d'Europa i del Mediterrani, etc.

— recolzar iniciatives simbòliques de desarmament a petita escala, és a dir, a nivell local i regional.

6. ESTUDI DE SISTEMES ALTERNATIUS DE DEFENSA, que siguin compatibles amb l'establiment d'un clima de confiança i de seguretat entre els pobles, refusant el xantatge de la mútua aniquilació i la idealització de l'armamentisme. Caldria entre d'altres coses:

- a) *El llicenciament de les forces armades, la liquidació dels establiments militars, incloses les bases, la cessació de la producció d'armaments, així com la liquidació d'aquests o la seva conversió per a fins pacífics.*
- b) *La liquidació de tots els stocks d'armes nuclears, químiques, bacteriològiques i altres armes de destrucció massiva, i la cessació de la producció d'aquestes armes.*
- c) *L'eliminació de tots els vectors (llançadors) d'armes de destrucció massiva.*
- d) *L'abolició d'organitzacions i institucions que tendeixen a organitzar l'esforç militar dels Estats, la cessació de la institució militar i el tancament de totes les escoles militars.*
- e) *La cessació de les despeses militars.*

De la Resolució 722 (XVI) adoptada el 20 de desembre de 1961 per l'Assemblea General de les Nacions Unides sobre el programa de desarmament general i complet.

— investigar tècniques de defensa popular no-violenta i tècniques de no-cooperació.

— fomentar la investigació de la pau i els conflictes, creant centres especialitzats independents del control militar, i dedicant com a mínim, d'entrada, un 1 per 1.000 dels pressuposts de Defensa.

7. EDUCAR PER A LA PAU, com a projecte amb resultats importants a llarg termini. Desmitificar la història elaborada a partir de batalles, la concepció de la guerra com a valor trascendent, sensibilitzar els pobles respecte a les virtuts d'altres societats diferents, aprendre a dominar i canalitzar constructivament els conflictes humans, combatre els prejudicis i els estereotips, etc., són mesures indispensables per a crear un clima de tolerància entre els pobles.

Mentre un programa d'aquest tipus resulti utòpic, la versió oficial del desarmament només serà una justificació encoberta del rearmament. Rearmament i desarmament són antagonics i incompatibles.

El desig de pau ha de fer que un programa d'aquesta mena sigui viable, desitjat socialment i construït comunitàriament, altrament...

VICENÇ FISAS ARMENGOL

El Desertor

de Boris Vian

*Estimat President
 Uns mots em permetreu
 P'entura els llegireu
 Si us resta un poc de temps
 Tot just ara rebia
 Els papers del quarter
 Dimecres sense esper
 A la guerra hom m'envia
 Estimat President
 Fer la guerra no puc
 Al món no som vingut
 Per matar l'altra gent
 Jo bé us deman perdó
 Si us empip però cal
 Que us digui ben formal
 Que em faré desertor
 D'ençà que som al món
 El pare he vist morir
 Els meus germans partir
 Plorar els meus petitons
 La mare ha patit tant
 Que ja és a dins la tomba
 I se'n riu de les bombes
 I del cuc rosegant
 Quan vaig ser presoner
 La dona me robaren
 L'ànima me furtaren
 I el goig del temps primer
 Demà quan trenqui l'alba
 Fotrè pel nas la porta
 A una època ja morta
 La meva passa balba
 Anirà pels camins
 Per l'amplitud immensa
 De Bretanya a Provença
 I cridaré amb veu tensa
 Refusau d'obeir
 A la guerra no aneu
 Combatre no vulgueu
 Negau-vos a partir
 Si un doll de sang rabent
 Us cal vessau la vostra
 Vós teniu molt de rostre
 Estimat President
 Si em voleu encalçar
 Avisau als gendarmes
 Que jo no tinc pas armes
 I poden desaparar*

Versió de J. M. Ll.

llibres
 en català
 i juguetes

CARRER RUBÍ, 5
 TEL. 21 38 21
 PALMA

Objectors de Consciència

«Els Objectors de Consciència són els pioners d'un món sense guerra». Aquesta frase d'Einstein resumeix l'actitud dels joves que refusen fer la «mili» per motius personals diversos: no matar; «tot home és el meu germà»; el servei militar no ajuda ni els joves ni la societat, no és un servei; no col·laborar a la preparació de la guerra; no participar en un exèrcit que defensa el sistema establert, que protegeix **de fet** els interessos de la classe dominant; que entén la «unitat de la pàtria» legitimadora de la pèrdua de llibertat «per les armes» dels pobles de l'Estat Espanyol; no estar d'acord amb les despeses immenses que es dediquen a armament mentre en falten pel desenvolupament; no més l'amor arregla els conflictes; cal una defensa no-violenta; cal servir la societat ajudant els més desamparats... etc.

La llarga lluita pel reconeixement d'aquest dret en l'Estat Espanyol (fa més de 10 anys), s'ha saldat amb milers d'anys de presó militar d'una banda i amb el reconeixement en la Constitució del dret a l'objecció de consciència de l'altra. Des de fa 5 anys els objectors són enviats a casa esperant que surti una llei reguladora del dret constitucional.

Fa uns mesos el Govern va presentar un projecte de llei que s'està discutint al Parlament. El grup d'Objectors de Consciència de Mallorca en actitud semblant a la resta d'objectors de l'Estat considera que aquest projecte de llei «no regula l'objecció, ans més aviat, la reprimeix», puix:

— no acceptam el Consell Nacional de l'Objecció, amb caràcter de tribunal (ningú pot jutjar la consciència).

— no accepta el declarar-se objector durant el servei militar.

— l'excessiva duració del servei social substitutori (de 22 a 30 mesos) és un clar i dur càstig. (El servei militar és de 12 a 15 mesos).

— reivindicam el dret a escollir per cada objector el tipus i lloc de servei civil.

— creim necessària la creació d'un servei civil per la Pau en què s'estudii teòricament i pràcticament sobre la defensa popular no-violenta.

llegiu **mallorca**
socialista

la revista
de l'esquerra
nacionalista

PSM **Partit Socialista de Mallorca**

carrer Temple, 7 Ciutat

Justícia i Pau a Mallorca

La seva finalitat és la defensa dels drets humans, i els seus nivells de treball són l'estudi, la sensibilització i l'acció. És una entitat cristiana, que vol ser fidel a la inspiració evangèlica. Vinculada a la jerarquia, té, però, una àmplia autonomia funcional.

Durant el règim anterior «Justícia i Pau» va treballar més en la defensa dels drets humans en l'àmbit espanyol que no en l'internacional, per raons òbvies de la situació política del moment. Podem recordar, la campanya per demanar amnistia per als presos polítics.

En el règim polític democràtic «Justícia i Pau» ha seguit el camí en la defensa dels drets humans i ha ampliat les seves activitats referides a l'àmbit internacional. No pretén, però, fer competència als partits polítics. La seva funció és del tipus d'organització no governamental. Entre els seus membres hi ha pluralitat d'opinions, dins una tendència renovadora i democràtica.

CAMPS D'INCIDÈNCIA I ACCIÓ MÉS URGENTS

La conjuntura històrica ofereix a Justícia i Pau de Mallorca els següents camps d'acció:

1.—**Educació per a la Democràcia:** La pervivència d'actituds, personals i de grup que no han canviat malgrat la democràcia, són font de conflicte per a la nostra convivència en pau: ens cal una educació en i per a la democràcia.

2.—**Aportació d'una valoració ètica, des de l'Evangeli, a la nostra societat mallorquina:** Enfront d'una realitat —i mai contra ella— en la qual

els partits, els sindicats i els moviments populars, freqüentment han d'assumir objectius i preses de postura conjunturals, «Justícia i Pau» de Mallorca pretén ser una instància cristiana, que dugui a terme **una tasca complementària** de la que intenten els organismes propis de la societat democràtica: aportar una valoració ètica, des de l'evangeli, com a punt de referència per viure els cristians enfront dels problemes i, aportar una prioritària atenció a la persona humana, tantes vegades oblidada, malgrat declaracions programàtiques.

3.—**Actitud de denúncia crítica, il·luminadora i alliberadora:** amb la paraula i el gest es tracta d'enfrontar la societat i la mateixa església amb si mateixes i amb les arrels dels mals. Una denúncia humil, perquè no som nets ni justs, però serena i ferma.

Ser sensible prioritàriament als aturats i marginals; al rebrotament d'ideologies feixistes; a la manca de llibertat.

4.—**Solidaritat amb el procés del nostre Poble:** promoure la consciència col·lectiva del poble mallorquí; impulsar la seva solidaritat; estudiar la problemàtica popular de cada moment i les sortides més escaients; recolzar les iniciatives populars i tota acció que ajudi a «fer poble» i la normalització de la nostra llengua.

En definitiva «Justícia i Pau» vol promoure la presa de consciència activa respecte del progrés humà, social i econòmic dels homes i dels pobles, per tal d'arribar a una convivència muntada en la llibertat i en la veritat, en un medi de justícia i pau, exponents —per a nosaltres— de l'autèntic amor cristià.

L'Estat ha d'esser el nostre servidor, i no nosaltres esclaus de l'Estat. Aquest principi és negat per l'Estat quan ens obliga a fer el servei militar o a participar en una guerra.

Aquest culte a l'heroi, aquesta violència insensata i tot aquest absurd que es coneix amb el nom de patriotisme. ¡Amb quina passió els odii! ¡Que roïna i despreciable em sembla la guerra! Preferiria que em fessin bocins abans que prendre part en una activitat tan abominable.

Segons el meu criteri, matar en una guerra no és millor que cometre un assassinat comú.

EINSTEIN

**Una cultura en marxa
per a tot un poble.**

Demaneu informació

**XARXA
CULTURAL**

Carrer Ample, 35 (Palau Mornau)
Telèfon 315 10 11 • Barcelona-2

Amics de la Fundació per la Pau a Mallorca

Construir la Pau, no pot ésser exclusivament combatre la guerra (amb els exèrcits i armaments que la preparen). És sobretot cercar les causes dels conflictes, i mirar de resoldre'ls sense el recurs a l'amenaça de destrucció o a la destrucció mateixa, de l'adversari.

Els Estats, defensors encara de la frase de Cèsar: «Si vols la pau prepara la guerra» no fan, ni faran, cap esforç, per canviar-la per: «Si vols la pau, **no** preparis la guerra, prepara la pau». Per la pròpia dinàmica del poder, per les pressions del complex militar-industrial, per la política de blocs, els governs, emmanillats, perpetuen la boja cursa d'armaments i incrementen el perill de guerra nuclear.

Només una opinió pública, lúcida i ben informada, capaç d'organitzar-se i sortir de la passivitat, pot exercir «una pressió democràtica creixent en favor de la Pau». «La finalitat única de la Fundació per la Pau, que s'intenta assolir mitjançant variades activitats, és afavorir l'aparició d'una consciència cívica col·lectiva que determini aquesta pressió en favor de la Pau».

Aquesta iniciativa sorgida a Catalunya, comptarà amb un centre especialitzat d'investigació, formació i divulgació sobre la pau i els conflictes. En ell una Exposició Permanent sobre la Pau, dirigida al públic en general i a visites escolars en particular, permetrà tenir una visió de conjunt per a comprendre el que ajuda o impedeix la construcció de la Pau.

La Fundació comptarà amb exposicions mòbils d'aquest tipus que puguin recórrer els pobles, els barris i les escoles. A més de l'exposició, la Fundació per la Pau, disposarà d'un fons de documentació (llibres, premsa, audiovisuals), promourà l'edició de material, l'organització de cursos i de cicles de conferències, cinema, teatre, etc., així com l'organització de campanyes pròpies i recolzament a campanyes d'organismes afins.

Com ja informàrem en el darrer n.º de LLUC, els Amics de la Fundació per la Pau a Mallorca pretenem que amb les aportacions de les persones i entitats de la nostra illa, la Fundació per la Pau sigui aviat una realitat i que amb una part d'aquestes aportacions creem aquí a Mallorca un Centre per la Pau, amb biblioteca especialitzada i que en permanent relació amb la Fundació puguem participar dels seus fruits: exposició ambulants, distribució de materials, promoció de campanyes... etc.

***A Mallorca participam,
amb el teu ajut,
en la Fundació per la Pau***

Librería Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

Artesans de Pau

El moviment «Artesans de Pau» començà a França l'any 1981. Amb aquest nom sorgiren petits grups d'homes i dones que, periòdicament mantenien un silenci públic, mostrant la seva preocupació per la cursa d'armaments i el terrible perill nuclear. Aquests grups s'estengueren per diferents llocs de França, Alemanya, Itàlia, Espanya... de forma espontània. No existeix cap tipus de centralització ni afiliació, i cada grup es mou dins el seu terme en total llibertat.

Ens uneix la no-violència, i la intenció d'esser, veritablement, «Artesans de Pau», és a dir, de construir-la a partir de nosaltres mateixos dia a dia, perquè creim que l'interior de l'home és, a la vegada, origen i conseqüència que genera i sofreix el problema social.

Aconseguir l'autèntica Pau —ligada a la justícia social, comprensió, solidaritat...—, és una tasca personal i col·lectiva, de tots, per això, l'acció que defineix els «Artesans de Pau», és una permanència pública en silenci (a Mallorca és de mitja hora setmanal). Els motius profunds són, tal vegada, distints dins cada persona que hi participa, però, es pot dir que amb aquest silenci ens situam al principi, abans de la paraula i l'acció, perquè aquestes puguin sortir després amb seguretat, i amb la força de la unió que es crea en el silenci, diluint les diferències superficials per a concentrar les nostres energies en el desig comú d'un món lliure de la misèria i el perill nuclear.

Ens diguérem: «Hi ha molta gent que vol la Pau, anem, doncs, a manifestar-ho amb mitja hora de Pau, convidem els que vulguin venir, i que aquest desig es vagi escampant». És per tant un silenci que pretén unir, no separar, però, qualsevol cosa definida que es faci, es separa, per la seva pròpia naturalesa, de les altres. Som un grup minoritari, però ens mantenim en constància, per tal de cridar a les consciències dels que passen pel carrer i convidar-los a la reflexió.

També volem donar a conèixer les possibilitats de la desobediència civil i la no-col·laboració, a nivell personal (objecció fiscal o militar, etc.) i en grup. Hem participat i promogut dejunis i accions directes, demanant el referèndum per sortir de l'OTAN, i com a crida urgent a les autoritats, organitzacions i persones en general, davant de l'imminent instal·lació dels míssils a Europa.

Dins Mallorca hi ha un grup a Ciutat, que fa el silenci cada dijous de 20 a 20'30 a la plaça Major; i un altre a Inca, que fa el silenci a la mateixa hora, a la plaça d'Espanya. Coincidim amb l'horari dels grups del País Basc i Barcelona. Existeixen grups a Andalusia, Madrid, València, i de cada vegada ens assabentam de l'existència de més grups a diferents indrets.

amnesty international

GRUP ESPANYA-6 D'AMNISTIA INTERNACIONAL

Compta amb 100 associats.

Activitats:

De promoció: actes públics, presència del tenderol, captació de socis, recaptació de fons, contactes amb els mitjans de comunicació, etc.

Treball intern: funcionen diferents equips:

— Adopció: investiga o adopta presoners de consciència i treballa per llur alliberament.

— Accions urgents: està compost per una xarxa de col·laboradors que envien cartes o telegrams urgents a autoritats on es demostra la preocupació per diferents violacions als drets humans, inflingides a persones detingudes.

— Campanyes: contra la pena de mort, contra la tortura, per països on hi ha violacions clares dels drets humans, etc.

— Formació: equip que es dedica a tot allò que es relaciona amb la informació que maneja l'organització i la documentació dels seus membres.

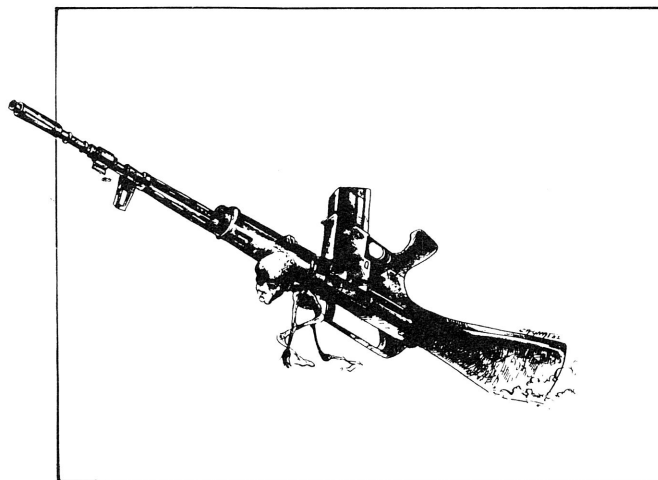
— Material: el maneig de les publicacions que realitza Amnistia i les vendes en el tenderol.

— Premsa i organització d'actes públics.

— Tresoreria.

Direcció: Sant Miquel, 26, despatx B, de 6 a 8 h. de l'horabaixa.

Quota: 3.100 ptes. anuals, o 1.500 per a estudiants, jubilats o sense feina.

És necessari formular propostes positives: només amb el refús no es poden obtenir resultats pràctics.

La participació activa per a resoldre el problema de la pau, és una responsabilitat moral que cap home conscient no pot oblidar.

EINSTEIN

Organitzacions i Campanyes per la Pau a Mallorca

OBJECTORS DE CONSCIÈNCIA

CIUTAT DE MALLORCA. Apart. Correus n.º 1566 Palma
Dijous, Plaça Major de 8 a 8'30. Taula carrer St. Miquel (dissabtes matí).

MENORCA. Toni Timoner, c/. Metge Pont Serra, 40. Alaior. Tel. 37 10 95.

— **Campanya pel reconeixement de la llei d'objecció de consciència.**

— Informació a joves interessats.

— **Col·lectiu Objectors Post Servei Militar (C.O.P.S.).** Gent que ja ha fet el servei militar però sent que ha d'objectar. Normalment tornen les «cartilles» col·lectivament.

— **Objecció Fiscal.** En no estar d'acord amb les despeses de Defensa, es dedueix en la declaració de renda el tant per cent corresponent i es dedica a activitats i grups que treballen per la pau.

AMICS DE LA FUNDACIÓ PER LA PAU A MALLORCA

CIUTAT DE MALLORCA. c/. Impremta, 1 pral. 2.ª (OCB). Tel. 22 32 99. Dimecres de 6 a 8.

Aportacions al c/c. de Sa Nostra n.º 773.529-63 o en metàl·lic a l'OCB.

— **Captació de doblers per a constituir la Fundació per la Pau, i un Centre per la Pau a Mallorca.**

— **Les aportacions econòmiques depenen de les possibilitats de cadascú. La xifra de 10.000 ptes. és només indicativa** (si 5.000 persones o entitats posassin 10.000 ptes. de mitjana s'aconseguirien els 50 milions necessaris calculats, que són el 0'01 % del que gastam en Defensa Armada).

— **Tant o més important que els doblers és el contactar amb totes les persones i grups** que fan feina, o en volen fer, en favor de la pau, cara a organitzar-se per pobles, barris, escoles, etc.

ARTESANS DE PAU

CIUTAT DE MALLORCA. Plaça Major. Dijous de 8 a 8'30. Tel. 22 77 75.

INCA. Plaça d'Espanya. Dijous de 8 a 8'30.

— **Manifestar en silenci, al mig del carrer, el desig de pau, setmanalment, en grup, i construir la pau dia a dia en nosaltres mateixos.**

JUSTÍCIA I PAU

CIUTAT DE MALLORCA. c/. Seminari, 4. Tel. 22 49 47. Dilluns de 8 a 10 vespre.

— **Campanya «Objectiu 0'7 per cent» del PNB d'ajuda pública espanyola als països més necessitats.** Els ajuntaments han començat a destinar el 0'7 % dels seus pressuposts pel mateix fi (Pamplona i Arbúcies).

— **Campanya «Desarmament i desenvolupament per a la Pau»** col·laborant amb les iniciatives que cerquen allunyar l'amenaça de guerra i dedicar els recursos a les necessitats socials desateses.

— **Campanya ATUR-VIVENDA a Ciutat, i atenció als marginats a Sóller.**

— **«Campanya per a la Pau» a les escoles, Escoltes i Grups d'Esplai.** Començada amb «Una llum per a la Pau» duita a terme per Nadal continuarà amb campanyes per a cada mes: **Cartes** adreçades pels al·lots als Caps d'Estat dels EEUU i URSS; **Contes, Posters, i Cançons per la pau;** i cloenda de la campanya amb una **Marxa de la Pau** i possible inauguració d'un **Monument a la Pau.**

— **Promoció de material audio-visual i pedagògic sobre la pau.**

— **Convocar i reunir-nos per a una «pregària per a la Pau»** cada primer dimecres de mes, a l'església de Sta. Magdalena, de Ciutat.

DIA ESCOLAR DE LA NO-VIOLÈNCIA I LA PAU (DENIP)

Ap. Corr. 126. S'Arenal.

Especialment entorn del dia 30 de gener, aniversari de la mort d'en Gandhi, es fan activitats a les escoles per a «despertar l'esperit d'amor, no-violència i pau en els escolars».

Bibliografia

- Dieter Senghaas.** ARMAMENTO Y MILITARISMO. Siglo XXI. Madrid, 1974.
- J. P. Prats.** LA GUERRA Y EL DESARME. Ed. Salvat. GT núm. 48, 1974.
- Seymour Melman.** EL CAPITALISMO DEL PENTAGONO. Siglo XXI. 1972.
- Vicenç Fisas.** EL PODER MILITAR EN ESPAÑA. Laia, 1979.
- Liddle, Gandhi...** ¿DEFENSA ARMADA O DEFENSA POPULAR NO-VIOLENTA? Ed. Nova Terra. Barcelona, 1977.
- Thoreau, Tolstoi...** LA NO-VIOLENCIA ARMA POLITICA. Nova Terra, 1976.
- Georges Menahem.** LA CIENCIA Y LA INSTITUCION MILITAR. Icaria, 1977.
- Bernard Benson.** EL LIBRO DE LA PAZ. Integral, 1982.
- Jean-M. Muller.** EL EVANGELIO DE LA NO-VIOLENCIA. Fontanella, 1973.
- Juan Roca.** QUE SON LOS OBJETOES DE CONCIENCIA. La Gaya Ciencia, 1977.
- Gandhi.** TODOS LOS HOMBRES SON HERMANOS. Atenas. Sígueme, 1973.
- Gandhi.** LA NO-VIOLENCIA EN LA PAU I EN LA GUERRA. Ed. Ahimsa. Barna., 1983.
- E. P. Thompson.** OPCION CERO. Crítica, 1983.
- E. P. Thompson.** PROTESTA Y SOBREVIVE. H. Blume, 1983.
- N. Bobbio.** LOS PROBLEMAS DE LA GUERRA Y VIAS DE LA PAZ. Gedisa, 1982.
- Vicenç Fisas.** CRISIS DEL MILITARISMO Y MILITARIZACION DE LA CRISIS. Fontamara, 1982.
- Gandhi.** AUTOBIOGRAFIA. Ed. Eyras, 1981.
- A. Einstein.** ESCRITOS SOBRE LA PAZ. Península, 1967.
- N. Chomsky.** EL PACIFISMO REVOLUCIONARIO. Tecnos, 1976.
- H. Hesse.** SOBRE LA GUERRA Y LA PAZ. Noguer, 1978.
- S. Genovés.** EL HOMBRE ENTRE LA GUERRA Y LA PAZ. Nueva Colección Labor.
- G. Bouttoul.** EL FENOMENO GUERRA. Plaza y Janés, 1971.
- GAMBA.** LA PUÇA I EL GENERAL (Revista antimilitarista mensual). Bruc, 26-2.º - Barcelona-10.
- J. P. Lederach.** ELS ANOMENATS PACIFISTES: LA NO-VIOLENCIA A L'ESTAT ESPANYOL. Ed. La Magrana. Barcelona, 1982.
- J. Viñas i J. L. Lafuente.** LOS OBJETOES: HISTORIA DE UNA ACCION. Ed. Cares (Distribuit pels objectors).
- Gonzalo Arias.** EL ANTIGOLPE. Ed. pròpia (Distribuit pels objectors).

Libreria Ripoll

Llibres per a bibliòfils.

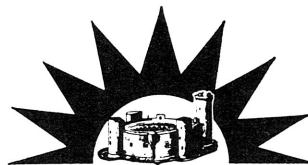
Especialització en llibres antics.

Llibres moderns, especialment de Mallorca.

Assortiment ampli de làmines, reproduccions, gravats i xilografies.

Compram tota casta de llibres antics.

Sant Miquel, 12 - Apartat 338 - Tel. 22 13 55
Palma de Mallorca

Mobles

Tonent

MOBLES AUXILIARS
(Fabricació pròpia)

General Riera, 40
Telèfon 29 25 55

PALMA DE MALLORCA

L'ESGLÉSIA NOSTRA

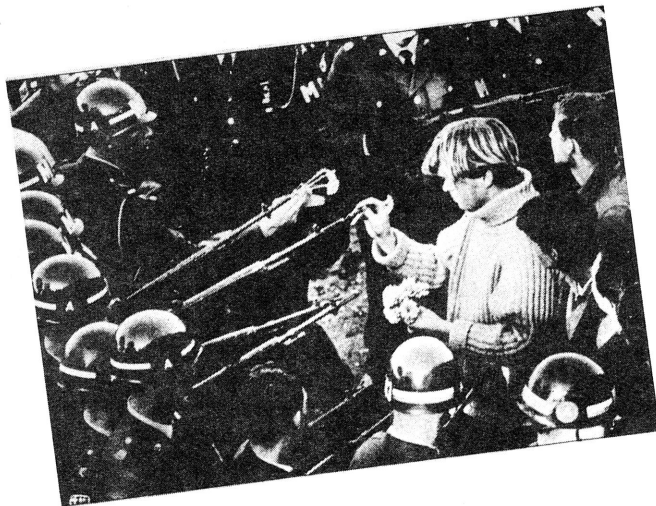
1. L'Església, per boca del Papa i dels bisbes, de moviments i d'institucions, de laics, capellans i religiosos/es, contribueix ara a la presa de consciència de la urgència de la pau. Els episcopats nord-americà, alemany i francès, entre altres, n'han parlat en diferent to i, crec també, amb encert desigual. Val la pena conèixer aquesta documentació. Dels bisbes espanyols esperàriem no una informació tècnica, sinó un crit, un clam profètic. El necessitam.

2. Els grans i els més petits gestos ens són necessaris per a bastir la pau. Per això hem de filar molt prim respecte als antisignes o gestos contra la pacificació. Va considerar-se una mala nova per a la reconciliació la notícia provinent del Vaticà de voler iniciar alguns processos de canonització de cristians assassinats durant la guerra civil del 36 al 39. Reviure la «Creuada» no és un gest reconciliador. ¿Què es vol? ¿Canonitzar uns espanyols en contra d'uns altres? ¿Canonitzar en el fons uns determinats interessos? Quan l'Església ha manifestat que la pena de mort és un camí eficacíssim d'apostolat —ja que amb els sagraments assegurats a darrera hora es va cap dret al cell!— o quan sembla dir que matar un altre home en guerra, declarada Creuada santa, és una virtut... no és una Església reconciliada ni pacificadora.

3. Pau, pels cristians, voldrà dir sempre pau justa, no una pau qualsevol, una pau-silenci, una pau-falsa reconciliació, una pau-negociació claudicant o esclavitzada, una pau-monopoli de poder, una pau-terror, una pau-por, una pau a gust dels dominadors i soferta pels de baix. La pau cristiana és la pau justa. Aquestes dues paraules van juntes com a cara i creu de la mateixa moneda, com a dues vessants de la mateixa muntanya, com les dues rodes que aguanten el carro perquè pugui avançar. Per recollir la pau hem de sembrar justícia. Pau és molt més que un toquet a l'esquena, una bona paraula, una intenció honesta, unes manifestacions pacifistes... La pau meua i teua, la pau social en una societat rompuda per les armes i les guerres, dividida pel fet de tenir o no tenir un lloc de feina, dividida pels centres de poder i decisió que estableix una relació desigual entre els de dalt i els de baix, dividida i rompuda per les possibilitats tan desiguals —fatals? mortals diria— de cultura, de salut, de vida, d'esser... la pau social aleshores és justícia, real solidaritat i germanor.

4. Les nostres illes ocupen un lloc privilegiat dins les estratègies de la guerra, de la cursa d'armaments, dels blocs militars. Quin consol i quin privilegi! L'Església també ho denuncia. Ens estimam, i estimam també els altres pobles. No volem treure'ns de sobre els míssils o el capell del Puig Major perquè el posin a un altre indret. No. No ho volem per a nosaltres ni per a ningú. I tenguim el capell el color que tenguim. Estam disposats a «perdre» la vida, sí pels altres po-

Benaurança de la pau i la justícia

bles; però no que ens «prenguin» la vida inútilment o «sacrificar-la» sacrílegament en mans de botxins potents que, declarant-se guardians dels germans, conserven i defensen els seus interessos.

Proclamam una negativa clara a qualsevol bloc defensiu-ofensiu. Volem servir la pau, des de la pau que la geoestratègia de les Balears i les Pitiüses poden oferir. Aquest és el nostre paper internacional i el nostre deure —¿per què no el nostre dret?—: esser lloc de trobada, de descans, de diàleg, de sossec, de germanor en la cruïlla de relacions humanes que som. Volem esser illes «de la calma», de la pau, que convoquin a la pau.

5. Aquesta és, doncs, la qüestió: com construir una pau verdadera? Com educar-nos per la pau? Com fer-ho entre la violència i el passivisme, entre la lluita i el menfotisme? L'evangeli diu que hem d'estimar l'enemic. Aleshores alguns cregueren que estimar l'enemic era negar l'existència de la injustícia i la necessitat de combatre'l. Quan l'evangeli ens mana estimar l'enemic no ens diu que no en tenguem. Enemic és aquell que oprimeix, anihila, destrueix, instrumentalitza, mata. I n'hi ha molts. L'evangeli també diu que quan a mi em peguin a la galta dreta puc oferir l'esquerra; però quan ferin al germà, pobre i petit, he de fer el possible perquè no li arribin ni l'atur, ni els desnonaments, ni els atropells, ni les bombes. Així la pau deixa de ser comoditat i es fa risc, força i lluita.

6. Felços, benaurats, venturosos els qui posen pau, els qui construeixen la pau, Déu els reconeixerà com a fills! Felços, benaurats, venturosos els perseguits pel fet de ser justs i de fer justícia, el Regne del Cel per ells! Aquesta és la meta. Aquesta és també la tasca.

BARTOMEU BENNÀSSAR

ELS NINS I MIRÓ

Prou és conegut i reconegut l'estil tot peculiar de JOAN MIRÓ en la seva obra pictòrica, vertadera revolució en la creativitat artística.

Qualcú ha dit que sovint Miró pintava com els nins. Això no és del tot exacte però és indubtable que els nins s'han vist sempre atrets per l'estètica mironiana.

Per entendre Miró cal desprendre's de moltes interferències culturals i socials, i tal volta de prejudicis artístics. Per contemplar una pintura, un mural, qualsevol obra artística de Joan Miró, ens hem d'imaginar un nin que, amb tota llibertat i senzillesa, té pinzells i colors a sa mà i va creant la seva obra.

L'obra mironiana ens transporta a un món en què l'eclosió del color i la diversitat de les formes s'ha fet més ric, un món en què la poètica i la màgia ens traslladen més enllà del plaer.

Quan l'OBRA INFANTIL DE «LA CAIXA» ha programat aquest taller sobre l'obra artística de Miró, ho ha fet amb la intenció que els nostres nins puguin experimentar la sensació produïda per una actuació pràctico-artística que els acosti i els faci comprendre l'obra del gran pintor desaparegut.

La intenció d'aquest taller no és que els nins dibuixin altres «Mirós». No, la intenció és que els nins actuïn amb tota llibertat i passin un temps immersos dins un món creatiu que els sigui alhora divertit i formatiu.

Creim que això, ho pot aconseguir l'obra de Miró que actuarà de catalitzador adequat per tal formació i

divertiment artístics. De veres l'OBRA INFANTIL DE «LA CAIXA» desitja que aquest taller sigui el record a un home que ha actuat simplement com un home, ben arrelat en el nostre país.

PLA DE TREBALL DEL TALLER:

L'activitat abraça:

- A. FEINA A L'ESCOLA.
- B. FEINA AL TALLER.
- C. MUNTATGE D'UNA EXPOSICIÓ.

A. A L'ESCOLA

Els nins tindran a ses mans un conte titulat: Ulls i estrelles. És una història que se'ls conta per acostar-los al món de Joan Miró. Porta unes il·lustracions que els nins hauran de completar a partir d'unes pautes traçades per Miró. S'han triat els ulls, els animals, els insectes, les constel·lacions i la figura humana. Al final poden realitzar un dibuix complet.

Quan hagin realitzat el conte, els nins estaran iniciats per a rebre la informació teòrica i més analítica del taller.

Tenint en compte que Miró va treballar l'escultura amb objectes d'ús quotidià: per això es duran aquests objectes a poc a poc al taller per muntar una espècie d'exposició a l'estil mironià, que ens doni una ambientació i ocupació de l'espai segons les intuïcions del gran artista.

B. AL TALLER

- a) Comentari de deu reproduccions d'obres de Miró de diverses èpoques feta per monitors especialitzats. L'objectiu és ampliar amb conceptes més analítics els coneixements que la realització del conte hagi aportat als nins. S'aclariran les preguntes que sobre el tema es puguin fer.
- b) Una vegada acabat el comentari hi haurà diverses opcions de treball segons l'interés que l'obra de Miró hagi suscitat a cada nin. Un grup podrà redactar textualment una interpretació escrita d'una de les deu reproduccions que, enumerades, hi haurà a les parets del taller.
- c) Un altre grup podrà realitzar individualment un dibuix, interpretant gràficament alguns dels títols d'obres de Miró que també a les parets estaran escrits. Els nins no sabran com és el quadre pintat per Miró, solament es basaran en el títol.
- d) Un altre grup podrà realitzar lliurement una obra de dimensions més grosses, utilitzant els colors que emprava Miró, primer dibuixant en color negre i després omplint amb els colors purs: vermell, groc, verd, etc.
- e) Finalment es penjaran al lloc que estarà preparat al cas, els objectes que el grup porti per l'ambientació tridimensional. Aquests objectes es pintaran i enllaçaran amb els que anteriorment altres grups hagin anat col·locant. Es tracta d'ampliar l'espai amb una obra col·lectiva que canviarà cada dia de significació, és el joc de l'atzar el que marca la pauta creativa. Així finalitzarà el taller.

C. L'EXPOSICIÓ

Amb tot el material que resulti d'aquesta experiència es muntarà una exposició, si de cas resultàs una quantitat desbordant es farà una selecció d'allò que el col·lectiu de muntatge del taller consideràs més interessant de cada grup. La resta dels treballs podran ésser retirats per les escoles interessades.

Pretenim que aquesta activitat, endemés del seu caire recreatiu, constitueixi una experiència vàlida i formativa per a coneixement i comprensió de l'art del nostre temps, per tant pregam als professors que conscienciïn als nins de la importància dels valors humans i relació social entre els participants.

NOTA

Es recomana aquesta activitat per a nins que cursin de quart a vuitè d'E.G.B., i també per a al·lots de primer i segon de BUP.

El preu de l'activitat és de 4.000 ptes.

"la Caixa" a les escoles
7. ANY
Curs 1983-84

TALLER - EXPOSICIÓ

ULLS I ESTRELLES
(Els nins i Miró)

Per a escolars de 1er a 8è d'E.G.B.,
1er. i 2on de BUP i FP.

Del 8 al 30 de març.

Amb la col·laboració de la Delegació a Mallorca
del Col·legi d'Arquitectes de Balears

PALMA DE MALLORCA

Informació i reserves:
OBRA SOCIAL DE LA CAIXA DE PENSIONS
Av. Alexandre Rosselló, 20 - Tel. 46 45 50 (Ext. 27)

CAIXA DE PENSIONS
Obra Social
INFANTIL

DEFENSA DE LA NATURA

Josep Antoni Alcover

Ciència i conservació

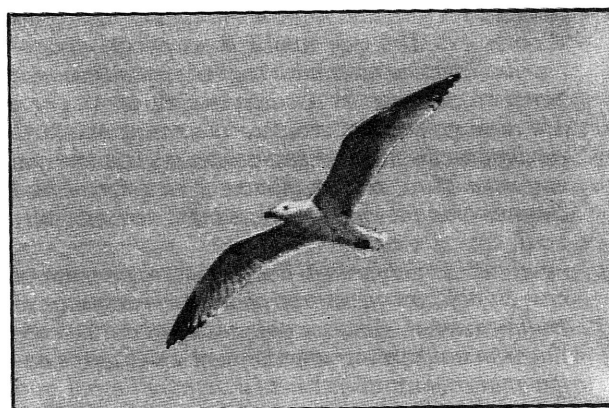
1.—PROLEGÒMENS

Abans de presentar a l'abast de tothom cap comentari, voldria centrar els lectors en el tema que els companys del GOB m'han convidat a desenvolupar. Així mateix voldria fer algunes consideracions prèvies respecte a l'opiniabilitat que tenen els científics-naturalistes sobre el tema objecte d'aquest article.

«Ciència i conservació» n'és el títol. S'ha d'entendre, és clar, que parlarem de «Ciència i conservació de la Naturalesa», és a dir, de **Ciència (o ciències) de la Naturalesa i Conservació de la Naturalesa**. Vegeu, doncs, com el títol resumit i programàtic d'aquest article sembla molt més pretencios que no l'objecte real de la meua intervenció.

Es pot plantejar, de bon principi, si un estudiós de la Naturalesa pot parlar o no de la seva conservació. Tal volta coneixereu l'anècdota que amb tant d'encert ens relata En Julio Cortázar a «Un tal Lucas» de Max Jacob, segons la qual quan una vegada el varen convidar a passar un cap de setmana al camp digué irònicament: «El camp?... ¿i què és això del camp?... ¿què és aquell lloc on corren els pollastres crus?...». Veritablement, hi ha molts de naturalistes professionals per als quals la Naturalesa és el lloc on es troben els animals i les plantes encara sense etiquetar, on els animals encara estan sense fitxar i sense colorejar, on les plantes encara estan sense premsar i les roques encara no es troben en seccions primes. Aquests col·legues consideren molt important aficar els animals que s'obtenen mitjançant captura dintre de substàncies preservatives, perquè així es conservin i puguin ésser estudiats tranquil·lament en el laboratori. Cal que no ens enganem i reconeguem que hi ha un nombre relativament important del col·legues que es troben en aquesta situació. És simptomàtic que els indrets del nostre país on hi ha una major densitat d'animals morts són, precisament, els departaments de zoologia, juntament amb els cementeris canins, les carnisseries i peixeteries.

No hem d'oblidar, però, que les carreres que ens han duit a la nostra professionalització han estat unes carreres amb una component vocacional molt forta, i que malgrat que es donin, de vegades, unes desviacions com les que esmentava, una síndrome «patològica» de l'investigador, en el fons tots els que ens dediquem professionalment a l'estudi de la Naturalesa ho feim perquè almanco en un principi ens agradava.

Sembla clar que alguns col·legues s'han burocratitzat en excés, oblidant-se en un grau diferent de les motivacions primàries del seu interès envers la Naturalesa, mentre que altres, entre els quals em voldria incloure, no ho hem fet tant i continuam assaborint plaentment d'una Naturalesa sense preservatius, emocionant-nos davant les múltiples expressions de la Vida i de la Terra.

A un article que es va publicar a la revista **Lluc** el maig-juny de 1982 vaig comentar que, aquí i ara, en qüestió de defensa de la Naturalesa calia ésser radicals si volíem sobreviure. Ho vaig dir de cor, com a professional de l'estudi de la Naturalesa. Vull dir, però, que aquesta no era —ni pretenia ésser-ho— cap opinió científica, sinó l'opinió d'una persona que treballa en el coneixement científic de la Naturalesa. Em vaig permetre dir aquestes paraules, que ratific plenament per sempre més, car es tractava d'un article d'opinió. Crec que a un article de caire exclusivament científic mai m'hagués permès dir-ho. Pens, modestament, que se surt una mica de l'objecte de les nostres anàlisis emetre opinions partidistes sobre el mateix.

Vegeu, doncs, que els professionals de l'estudi de la Naturalesa poden emetre dues castes d'opinions sobre la Naturalesa: les científiques i les personals. Les primeres seran més aviat asèptiques i impersonals: relataran els fets i els interpretaran; en definitiva, ens forniran una informació. Les segones, en canvi, poden ésser carregades d'emoció i de partidisme; si més no, habitualment seran fortament subjectives: es tractarà sovint de fer ús de les informacions adquirides, i sem-

pre se'n farà d'acord amb uns interessos particulars o col·lectius, però difícilment universalistes i de cap manera «objectius». A nivell personal consider que, com a ciutadà, el biòleg i el geòleg tenen una opinió científica i personal sobre la Naturalesa important i insubstituïble per donar a conèixer a la resta de la societat. L'opinió personal dels professionals de l'estudi de la Naturalesa estarà, és clar, molt imbuïda pel seu **savoir faire** davant els problemes quotidians de la seva feina. Sembla clar que no serà la mateixa la d'un fisiòleg que estudiï la secreció de les glàndules cutànies de les salamandres quan se les tracta amb àcid sulfúric, que la d'un parasitòleg que estudiï els nematodes, trematodes i cestodes paràsits interns dels micromamífers, o que la d'un ornitòleg de binocles i plagueta. L'opinió que a continuació vos presentaré és la d'un biòleg que s'estima i defensa la vida, però que no s'ha privat de fer ús de la mort per als seus estudis. Tal volta això sembli escandalitzador als ecologistes més puristes, però heu de comprendre que talment com un metge s'ha d'avesar a un contacte quasi familiar amb la mort dels seus malalts, un biòleg s'arriba a familiaritzar tant amb la mort dels individus —fins i tot amb la mort de les espècies— que pot tractar sovint el tema amb una fredor de vegades espantosa, però operativa.

2.—EL PAPER DELS CIENTÍFICS

Si fins ara havia posat èmfasi en les limitacions que els professionals de l'estudi de la Naturalesa tenen en emetre opinions sobre la mateixa, ara en parlarem de les possibilitats. Però primer vull recordar-vos que un dels llibres probablement més incitador al proteccionisme de la Naturalesa, **Avant que la Nature meure** (llibre que sense cap dubte va incidir de manera important en l'ànim dels fundadors del GOB), fou escrit per un científic de fama reconeguda, el professor Jean Dorst, del Museum d'Histoire Naturelle de París. Aquest llibre, escrit ara fa quasi vint anys, és encara avui de lectura recomanable per a tothom.

¿I quin pot ésser el paper del científic-naturalista en la problemàtica de la conservació de la Naturalesa? ¿o és que no ha de tenir-ne cap, com pretenen alguns neoarcaistes, puristes **in extremis**? La meua opinió és que a una societat en què no es creu en déus que intervinguin quotidianament en les activitats terrenals, l'actuació dels científics-naturalistes és certament important en la conservació de la Naturalesa. I no tan sols per a la seva conservació sinó per dur endavant qualsevol tipus de gestió. Anem analitzant quines poden ésser les actuacions concretes dels professionals de l'estudi de la Naturalesa.

La catalogació de la Naturalesa

En primer lloc, els científics-naturalistes són els responsables de fer la catalogació de la flora, de la fauna i dels elements físics del paisatge. És clar que mai podrem defensar la nostra Naturalesa si no sabem el que tenim. Les estimes actuals del nombre d'espècies que viuen sobre el planeta se situen entre 5×10^6 i 8×10^6 , i actualment en coneixem devers 2×10^6 . La manca de coneixements és, doncs, ben evident. Tot i que es treballa a un bon ritme, no és possible calcular

per ara quant de temps passarà fins que arribem a conèixer un 80-90 % de les espècies existents (que seria un grau de coneixements relativament bo). Si afegim que la majoria de les espècies existents són «poc comunes», donada la taxa d'extincions degudes a l'acció de l'home que es dona a l'actualitat, sembla clar que és urgent la tasca de catalogació, tant de cara a saber que és el que tenim com per a avaluar acuradament els efectes de la nostra espècie. És clar que la supervivència de determinades espècies, està condicionada al coneixement de la seva pròpia existència.

No retgiraré cap lector en dir que el catàleg florístic i, sobretot, el faunístic de les Balears és força incomplet (per no saber, no sabem tampoc massa bé el que no tenim). Alguns índexs d'aquest desconeixement poden ésser, per exemple, que fins l'any 1973 no es va saber oficialment que a Mallorca vivia una vulgaritat tan impressionant com la **Scutigera coleoptrata**. Aquest és un bon indicador del desconeixement de la nostra fauna. Però n'hi ha molts d'altres. A les Balears cada any es descriuen espècies noves per a la ciència. I no tan sols espècies, sinó fins i tot s'han descobert gèneres endèmics nous. El seu desconeixement previ és prou indicatiu del nostre estat de coneixements. Així, l'any 1967 es va descobrir i descriure **Naufraga balearica**, endemisme segurament molt antic que es troba a un indret reduït de la Serra de Tramuntana, a la Cala de St. Vicenç. L'any 1977 es va descobrir i descriure **Balearonetes sesrodesanus**, una casta de «somereta del Bon Jesús» que és també endemisme genèric, segurament molt antic, i certament molt localitzat. L'any 1977 es va descriure **Baleaphryne mulletensis**, i es va identificar com a vivent dos anys més tard. El fet que aquí i ara s'estiguin fent descobriments d'aquesta categoria és prou indicatiu de com coneixem malament la nostra fauna. Però no tan sols és la descripció de noves formes. Les citacions d'espècies noves per a les Balears estan igualment a l'ordre del dia.

La interpretació de la Naturalesa

El paper dels naturalistes no és, però, sols el de «cercadors de tresors». Les espècies s'han de conèixer bé si se vol fer una gestió racional de la Naturalesa. Cal interpretar tots els elements que constitueixen les comunitats. És important incloure les diferents espècies en categories biogeogràfiques per tal d'avaluar l'interès de la seva protecció. No té el mateix sentit protegir i conservar una espècie d'ampla àrea de distribució geogràfica —que tanmateix difícilment es veurà afectada per l'acció de l'home— que una espècie de distribució geogràfica molt restringida. No té el mateix sentit conservar i protegir una espècie que sabem que viu a les Balears des de fa uns pocs anys, una nou-vinguda, com una espècie que hi viu i ha evolucionat des de fa milions d'anys. És clar que per tal de dilucidar la pertinença o no a les diferents categories requerirà d'estudis profunds i diversos.

Pensau, en aquest sentit, que els biòlegs i els geòlegs han estat —i són— els moderns descobridors de la història de la vida a la Mediterrània. Ara sabem que aquí, fa devers 6.000 anys, amb l'arribada de

l'home varen tenir lloc les mateixes històries d'extincions i introduccions d'animals que fa dos-cents o tres-cents anys tengueren lloc a les Mascarenyes, a les Seychelles, a les Galápagos o a les Hawaïi. I pensau que si sabem que a les Hawaïi d'ençà que hi va arribar l'home s'hi han extingit un 30 % o més dels insectes autòctons i més d'un 60 % dels aucells autòctons, a les Balears d'ençà de l'arribada de l'home hi ha hagut una gran taxa d'extinció de les espècies autòctones. Sabem que el 100 % dels mamífers autòctons es varen extingir. Sabem que dels amfibis i rèptils autòctons només ens queden poblacions relictos. Sabem que hi va haver extincions d'aucells. Actualment, però, no podem avaluar el nombre d'insectes, per exemple, que s'hi extingiren per sempre. Podem, tan sols, sospitar que la taxa d'extinció fou molt elevada.

Però no tan sols fou elevada la taxa d'extincions de les espècies autòctones. També va pujar molt la taxa de noves espècies immigrades. Les nostres illes foren la nova diana on hi arribaren nombroses espècies continentals. El procés de la immigració ha estat, igual que el de l'extinció, un procés que ha continuat al llarg dels 6.000 anys de colonització humana de les Balears. Sembla que l'augment en la taxa d'immigració fou molt més elevat en mitjana que el de la taxa d'extinció. Això implica que actualment es donen a les Balears moltes més espècies que les que s'han donat a qualsevol altre moment de la seva història com a illes. Aquestes xifres provenen de la contrastació de les faunes de vertebrats actuals i fòssils. De qualsevol manera sembla que la tendència és més general, i molt probablement es donen xifres comparables a la majoria dels grups taxonòmics. Donat que les taxes d'immigració i d'extinció d'espècies no foren casualístiques sinó determinístiques, el canvi biòtic que s'ha anat donant ha estat molt clar: **s'extingien diferencialment més espècies autòctones i hi arribaven diferencialment més espècies continentals oportunistes** (espècies eurícoles, eurífagues, estratègies de la r, «bones colonitzadores»).

És tasca dels científics naturalistes, doncs, la interpretació dels diversos elements que componen la nostra Naturalesa. Però no sols és important la interpretació dels diferents elements, sinó també l'estudi de les relacions funcionals que existeixen entre els diferents elements al si dels ecosistemes i les relacions funcionals existents entre els mateixos ecosistemes. En la meua opinió l'única via per dur endavant una gestió racional de la Naturalesa passa pel coneixement de totes aquestes relacions funcionals, coneixement que requereix de l'estudi ecològic de les comunitats. Hem de dir aquí que és precisament la ciència de l'ecologia la que va postular la unitat funcional de l'home i la resta de la Naturalesa. I és aquesta unitat funcional la que en justifica la gestió.

Dèiem una mica més amunt que amb l'arribada de l'home es va produir un procés de substitució faunística. Es tracta d'un procés de substitució faunística que encara continua. Cal comprendre i conèixer els seus mecanismes si volem dirigir aquests processos segons els nostres interessos.

L'experimentació a la Naturalesa

La interpretació de la Naturalesa es pot fer de dues maneres radicalment diferents. La podem realitzar a partir d'estudis ecològics realitzats a la mateixa Naturalesa o es pot realitzar a partir de programes d'ordenador que simulin situacions que es poguessin donar a la Naturalesa. Sembla clar que cal triar entre aquestes alternatives d'estudi. Les simulacions per ordenadors semblen certament molt interessants, i els USA tenen ja una certa tradició en aquesta línia de recerca: en són, veritablement, els capdavanters. Emperò, tot i que d'aquest tipus de recerca es poden desprendre interessants conclusions d'ampla aplicabilitat, sembla que la fredor de la màquina no s'ajusta d'una manera desitjable a l'estil mediterrani de dur endavant la recerca. Quasi tots el col·legues que assaigen al país d'interpretar la Naturalesa ho intenten fer sobre la mateixa Naturalesa. ¿És justificable, des d'un punt de vista conservacionista, l'impacte del científic naturalista sobre la Naturalesa? ¿Podem acceptar que els científics-naturalistes tinguin una llicència per a matar sense cap control? ¿És vàlida l'experimentació sobre els medis naturals? Segurament la resposta no és única. Consider que en alguns casos ha d'esser afirmativa, però sempre amb condicions. En alguns casos podria ésser del tot negativa. És difícil determinar els paràmetres que ens poden dur a emetre una opinió per a cada cas particular. No obstant això, sí que es poden presentar algunes limitacions en el treball dels científics-naturalistes. Serà determinant, en primer lloc, la possibilitat de la **recuperació** de les poblacions de les espècies tractades. Així, dintre d'aquesta filosofia, sembla del tot recriminable la tasca dels científics-naturalistes que quasi acaben amb la **Lysimachia minoricensis**, o la dels que realitzen captures desmesurades de les poblacions insulars de sargantanes. A mi particularment em pareix més justificable i menys escandalós el que un científic-naturalista capturi i sacrificui 20 genetes a Cabrera, o 5.000 rates a Mallorca que no el que un entomòleg agafi 20 insectes endèmics a una cavitat, o a un petit illot, malgrat que l'espectacularitat del fet no sia gens elevada.

Un altre factor que, en la meua opinió tan intrascent, ha de limitar l'activitat dels científics radica en l'exigència d'un **aprofitament màxim del seu impacte**. Sembla clar que un mateix material podria ésser estudiat per més d'un científic naturalista. Això, dissortadament, no és el que es dona a la pràctica. Quan un professional de l'estudi de la Naturalesa del nostre país comença a treballar un determinat tàxon sembla que ha de començar sempre a partir de zero. És escandalós el nombre de sargantanes sobre el qual dos col·legues estan basant els seus estudis sobre les relacions taxonòmiques de les diferents poblacions: cadascun d'ells està treballant sobre més d'un milenar d'exemplars... diferents! Realment sembla un despropòsit una activitat com aquesta.

JOSEP ANTONI ALCOVER
(Continuarà)

**ELEMENTS DE LA
SOCIETAT PRETURÍSTICA (VI)**

Gaspar Valero i Martí

Nevaters i cases de neu

INTRODUCCIÓ

La recollida i emmagatzament dins alts depòsits de muntanya del producte de les poques precipitacions de neu que l'hivern mallorquí ens proporciona és una de les activitats econòmiques tradicionals que avui ja han desaparegut definitivament. En aquesta ocasió no es tracta d'un aspecte més dels molts que canviaren amb la introducció massiva del turisme ni una víctima més dels efectes despersonalitzadors i destructius de la seva inseparable «balearització».

Per situar l'acabament de l'activitat dels nevaters i l'abandonament de les «cases de neu» ens hem de remuntar anys enrrera. Els aires de progrés que bufaren durant el primer quart de segle XX, producte d'allò que algú anomenà Primera Revolució Científico-Tècnica, entre moltes altres innovacions, creà la indústria frigorífica —les fàbriques de gel—.

Entre 1900 i 1925, la instal·lació d'aquestes fàbriques anà cobrint tot el mercat mallorquí de gel, baixà els preus i donà més facilitats d'obtenció, augmentant el seu ús i consum. Les cases de neu i tot el món tradicional que les envoltava

s'esbucà ràpidament davant tal competència (1).

La neu, des d'antic, era sempre un producte molt apreciat. El seu valor residia en la important utilitat pràctica que tenia en dos camps d'aplicació ben distints:

La utilització més coneguda és la gastronòmica: el refrescament d'aliments i la fabricació de gelats i begudes refrescants, que tant ajudaven a passar millor els feixugament calorosos dies d'estiu. La venda de gelats, la popularíssima «aigo de neu» o «aigo gelada», i orxates pels carrers de Ciutat en petits carrets era ja una imatge molt coneguda al segle XIX. La neu era també un complement important per a la bona i refinada taula de les classes altes.

El segon camp d'aplicació de la neu era el sanitari o medicinal: mesclada amb oli constituïa un liniment refrescant emprat per guarir les cremades. També tenia propietats curatives en les ferides, actuant com a hemostàtic o anti-hemorràgic. Es tractava de l'anomenat «oli de neu». Una frase de l'Ordenança Reial de 1696 ens il·lustra sobre la importància de la neu en aquest aspecte: «Convé per la salut y causa pública cuydar del abasto de neu» (2).

BREU HISTÒRIA DEL COMERÇ DE LA NEU

La introducció a Mallorca de la comercialització de la neu ens és avui en dia desconeguda. La hipòtesi més versemblant la remunta a l'època aràbiga (3).

La primera constatació de l'existència de cases de neu i del comerç de la neu no es troba fins que l'historiador Binimelis ens indica a la seva obra «Historia General del Reino de Mallorca», de 1595, l'existència a Fornalutx de «algunas casas en donde se recoge la nieve durante el invierno para proveer la ciudad en verano y aun todo el año» (4). És important aquesta referència per la seva singularitat, però és probable que encara en algun racó inescrutat dels nostres arxius se'n

(1) Vid. Mulet.

(2) Recopilat del «Llibre de Pregons de 1642 a 1700» (Arxiu Històric del Regne de Mallorca). Vid. Fajarnés, B.S.A.L., T. VIII, p. 338.

(3) «El uso de la nieve en Mallorca fue introducido muy posiblemente por los árabes, que gustaron de tomar sorbetes helados, si bien esto, no deja de ser una simple hipótesis». Barceló, pàg. 46.

(4) Binimelis. T. IV, pàg. 81.

LLUC

Bolletí

de

subscripció

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1984 Pagarà l'import (960 pts.) (estranger 1.150 pts.)

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... per un rebut domiciliat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

trobin d'anteriors o de zones distintes a la ressenyada de Fornalutx.

Durant la primera meitat del segle XVII les activitats dels nevaters augmentaren considerablement i s'inicià l'interès pel foment dels organismes públics del comerç de la neu fins a tal punt que l'any 1656 es redactaren els «Capítols del Obligat de la Neu», regulació intervencionista del seu proveïment i comerç. Molt probablement gran part dels dipòsits de neu es construïren en aquesta època.

L'Ordenança Reial de 1696, cent anys més tard que la referència de Binimelis ens assenyala que ja existien cases de neu als districtes (municipis) de Sóller (Fornalutx inclòs), Selva, Bunyola, i Valldemossa, i que les cases no tan sols no eren noves, sinó que moltes d'elles necessitaven reconstruir-se o «adobar». Severes penes esperaven aquells que no les tinguessin en bon estat i aprofitades al màxim de les seves possibilitats: «Balles de les viles de Sóller, Selva, Bunyola y Valldemossa... es precis que las casas de neu sian abtes y no resten sens umplir... intimam y manam a tots, y cada u de los qui tenen casa de neu en los districtes de exas viles, que en continent posen ma en adobar y adoben efectivament las que necessitaran de adop» (5).

Els segles XVIII i XIX suposen una continuació de l'augment i consolidació del comerç de la neu. Documents de l'any 1723 amplien en dos més els districtes municipals que tenen cases de neu, Pollença i Escorca (6).

A principis del segle XVIII s'introdueix un impost especial per aquest comerç, anomenat «Renda de la Neu». Es regu-

lava per les «guies» que obligatòriament havien d'obtenir tots els carregaments destinats al transport de la neu. Eren expedides pels «receptors» dels pobles en els quals existien cases de neu (7).

Del mateix segle XVIII tenim documentació sobre els llocs de venda de neu a Ciutat: l'any 1723 n'existien quatre (al Mercat, la casa de Lluc Alcover; al Born, la de Lluc Bisbal; al Pes de la Farina, la de Bartomeu Borràs; a l'Almudaina, el Cellar de N'Oleza) (8).

L'any 1756 haurien passat a esser vuit, amb previsions d'obrir-ne dos més, «una en la villa de arriba y otra en la de abajo, que a todas horas, tendrán nieve para vender» (9).

D'aquesta època, anys d'escassetesa, són també les importacions de neu des del port de Barcelona, operacions de curta rendabilització per l'excés cost i per la pèrdua de gran part del carregament. En canvi, en els bons anys de neu se n'arribava a exportar a Menorca.

Del segle XIX només remarcar l'època de crisi produïda entre 1830 i 1833 per l'encariment de la neu per mor del carregament d'un impost especial per a sosteniment de l'exèrcit. El negoci aleshores es féu poc productiu i s'arruïnaren momentàniament les cases de neu, fins que a la mort de Ferran VII s'eliminà l'impost i reviscolà de nou el comerç i consum de neu. El mateix any 1833 s'establí la innovació a Ciutat d'un dipòsit oficial de neu per als casos d'urgència, que hauria de tenir neu durant tot l'any i a qualsevol hora del dia.

I així, fins a la ja comentada introducció de la indústria frigorífica i la consegüent desaparició del món dels nevaters.

Sembla ésser que fou l'any 1927 quan tancà la darrera casa de neu que restava en funcionament, una de les de la Vall de Comafreda.

UNA QÜESTIÓ DE NOM: CASES, POUS I CLOTS DE NEU

Abans d'entrar dins l'estudi material dels dipòsits utilitzats per guardar-hi neu i del conjunt d'instal·lacions que els envoltaven, ens retornarem en els diferents noms que han rebut aquests dipòsits o cavitats.

«Casa de neu» és la denominació més estesa i també la més antiga. Binimelis (en castellà) i els documents del segle XVII (en català), utilitzen la paraula «cases», excepte els «Capítols del Obligat de la Neu», que usa els termes «cases» i «pous» («cases» dona la idea globalitzadora del conjunt d'instal·lacions i «pous» únicament es refereix al dipòsit).

Els documents i obres en castellà dels segles XVIII i XIX parlen sempre de «Pozos de Nieve», i l'Arxiduc Lluís Salvador, a la seva obra «Die Balearen» (1897) tradueix explícitament «casa de la neu» per «pozo de la nieve» (10). No obstant això, el mateix Arxiduc ens mostra més endavant una diferenciació poc explícita segons el caràcter cobert o no del dipòsit: «Se pasa por debajo de dos barracas de las cuales una es una casa de neu y en la segunda se guarda la nieve descubierta, o todo lo más cubierta de carritx» (11).

Per altra banda, alguns dels articles en castellà que han tractat el tema, identifiquen «pozo de nieve» amb el dipòsit i «casa de nieve» amb la vivenda-habitació dels nevaters (12). Precisament, per ano-

NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL

RONDALLES PELS
QUI ELS AGRADA
LA HISTÒRIA.

Pere Morey

Illes d'Or n.º 137. **Llorenç Capellà**. BOLLES DE COLORS.

Illes d'Or n.º 138. **Pere Morey**. RONDALLES PELS QUI ELS AGRADA LA HISTÒRIA.

Guillem Colom. ANTOLOGIA LÍRICA.

Biblioteca Raixa n.º 132. **Salvador Galmés**. FLOR DE CARD.

Biblioteca Raixa n.º 133. **BHAGAVAD GITA**. Pròleg de **Joan Mascaró**.

Biblioteca Raixa n.º 134. **Isidre Grau**. SOL SENSE SOL.

Balenguera n.º 33. **Ponç Pons**. AL MARGE.

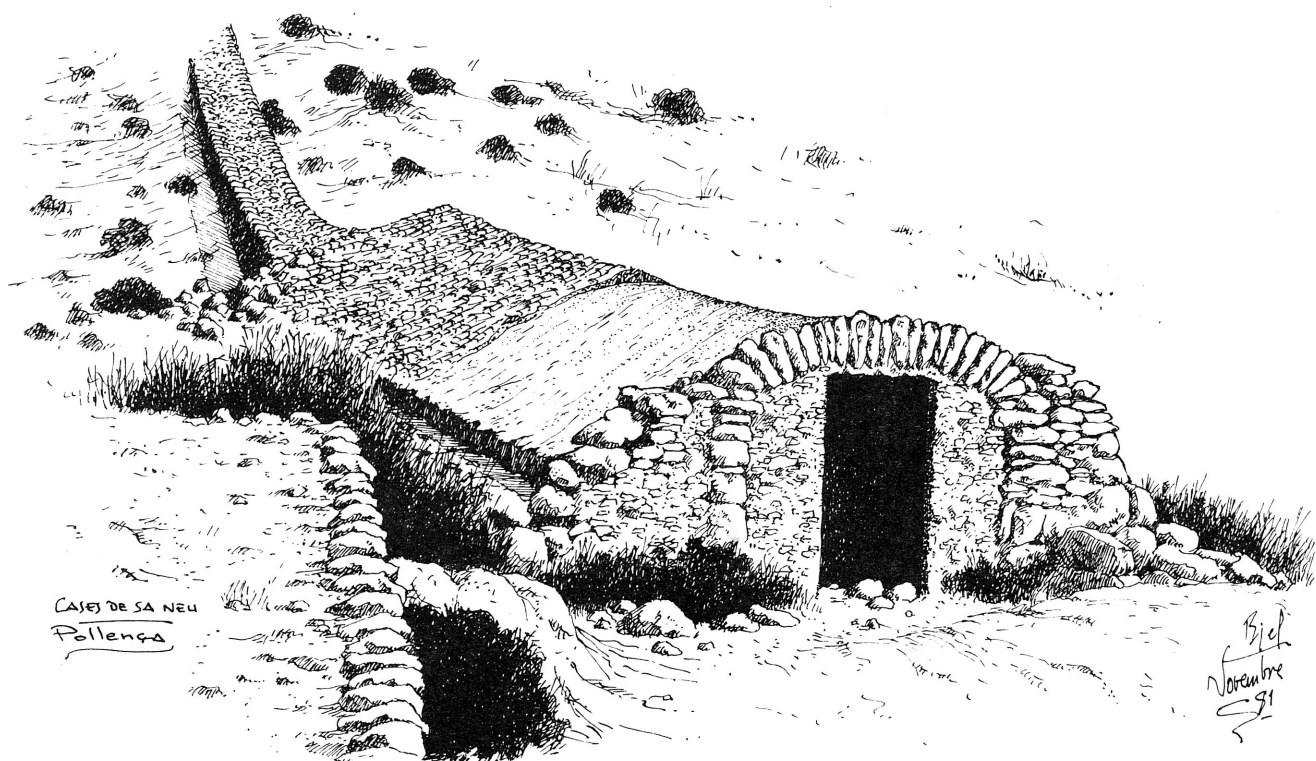
Monografies científiques n.º 2. **R. H. MacArthur** i **E. D. Wilson**. TEORIA DE LA BIOGEOGRAFIA INSULAR.

ANTOLOGIA LÍRICA

GUILLEM
COLOM

editorial
MOLL

Torre de l'Amor. 4 · Palma

Dibuix Biel Bonnin

menar aquesta casa-habitació s'utilitzava, encara que sembla que amb reduït ús, el terme «porxo» (13).

Mestre Pep Mairata Mateu, un dels darrers nevaters, ja que l'any 1925 encara arplegava neu, emprà el nom «casa de neu» únicament en l'accepció de vivenda-habitació i el de «clot de sa neu» en el sentit de dipòsit artificial, que es podia fer anualment i amb un caràcter de poca estabilitat (14).

El nom de «clot de sa neu» es troba sovint referit a les cavitats d'origen natural (càrstiques) conegudes amb el nom d'avencs, i que, amb lleugeres modificacions eren emprades per guardar-hi neu.

Acabam aquesta «qüestió de nom» amb l'autoritzada veu del Diccionari Català-Valencià-Balear, que ens confirma la sinonímia existent entre els dos vocables:

Casa de neu: Espècie de pou on en l'hivern es recollia la neu per guardar-la per a l'estiu.

Pou de neu: Cavitat destinada a amagatzemar-hi la neu o gel natural extret de les geleres de muntanya.

LES CASES DE NEU

La localització de les cases de neu és imposada per la necessària adequació al medi ambient i a les condicions climatològiques. Les exigües nevades mallorquines es produeixen gairebé exclusivament a la muntanya i de manera preferent per sobre dels set-cents metres d'altura, però les condicions perquè aquesta neu cai-

guda arribi a quallar amb certa consistència i duració es solen donar només als alts cims o esclertes ben arrecerades del sol, ombrívoles i aïtes. És precisament en indrets d'aquestes característiques on es troben situades les cases de neu.

La casa de neu consisteix en un clot artificial excavat en un sòl de terra o de terra i roques, recobert per una paret de mamposteria o de pedra seca que sobresurt del nivell de la superfície entre un metre i una braça (equivalent a 1'67 mts.) d'altura.

La seva planta és rectangular, amb irregularitats, i algunes amb lleugera tendència el·líptica. Les dimensions varien, però sempre es troben circumscrites entre els 10 i els 16 metres de llargària, els 5 i els 8 d'amplitud i els 4 i 6 de fondària.

Les que es troben en un terreny mixt de terra i roques, aquestes poden haver estat també excavades o incorporades, amb sentit pràctic, a la paret o al pis interior. Aquest pis interior estava normalment empedrat.

Les cobertes eren variables. Sembla que en les èpoques més antigues es tapaven sols amb càrritx, que era recollit pels voltants. Posteriorment, i sense eliminar totalment les cobertes simplement amb càrritx, s'introduïren bigues de fusta recobertes de càrritx formant un sòtil amb dos aiguavessos.

També n'hi havia amb coberta de teulades i amb volta de canó, com el singular exemple que constitueix la casa de neu de

Fartàritx (Pollença), amb sòtil de volta de canó formigonada amb morter de calç.

L'Arxiduc Lluís Salvador arriba a assenyalar, entre d'altres ja citades, una casa de neu amb coberta de zinc i una altra amb càrritx sostingut per esportins.

Avui en dia, tots aquests sòtils s'han enfonsat, amb l'excepció de la ja anomenada casa de neu de Fartàritx.

L'accés al dipòsit el constituïa una porta situada en un dels costats petits de la construcció. En els casos de coberta fixa existien uns finestrons en els laterals llargs que permetien la introducció de la neu (2 o 3 finestrons per costat).

Com a complement necessari de la casa de neu existia una construcció de planta quadrangular amb un sol departa-

(5) Vid. nota 2.

(6) Documents de la Reial Audiència. Any 1723. N.º 14.

(7) Barceló, pàg. 50, nota 22.

(8) «Llibre de Resolucions de l'Ajuntament de 1723» (fol. 140). (Arxiu Municipal de Palma). Vid. Fajarnés. B.S.A.L. T. XX, p. 74.

(9) «Llibre de Registre de la Reial Audiència de 1756». Vid. Fajarnés. B.S.A.L. T. XX, p. 75. No hem pogut confirmar les esmentades previsions.

(10) Habsburgo-Lorena: «Los Pueblos de Mallorca. El Estribo Norte y sus cumbres», p. 56. Pels documents dels segles XVIII, XIX, vid. Fajarnés. B.S.A.L. T. VIII i XX.

(11) Habsburgo-Lorena, op. cit., pàg. 139.

(12) Vid. Barceló i Galmés.

(13) Llofriu. «Caminant per Mallorca», p. 71.

(14) Llabrés, i Vallespir, p. 215.

(15) Habsburgo-Lorena, op. cit., pàg. 139 i 164.

ment, que acomplia la funció de vivenda-habitació dels nevaters. Tenia una ampla xemeneia i penjades de la paret unes lliteres semblants a les cabines de les embarcacions. Davant la porta d'entrada hi havia una «carrera» i a la part posterior solia existir un petit pati o «corralissa» destinat a magatzem d'eines i dels queviures que no es tenien dins la vivenda.

Un cas a remarcar és el de la casa de neu de Pastoritx, situada en una llarga coma enmig de sitges de carboner. En aquesta ocasió no hi ha distinció entre la cabana de carboner i la vivenda dels nevaters: eren activitats complementàries i no convenia malgastar esforços.

El conjunt de la casa de neu i la vivenda-habitació, sempre que no coincidissin els propietaris de les finques amb els de les cases de neu o es trobassin llogades, solia estar rodejat per una paret que assenyala les dimensions del recinte. Pels voltants s'hi podien trobar marjades i altres parets per facilitar l'acumulació i posterior arplegada de neu.

ELS NEVATERS

Qualsevol dia d'hivern, sense data fixa, però sempre just després d'una bona nevada, en els pobles propers a la muntanya es podia produir l'escena del reclutament, o «llogament», de joves disposats a realitzar la tasca d'arplegar neu dins el dipòsit corresponent. S'hi afegia sempre, també, algú major i experimentat.

La colla de nevaters es podia formar també a partir d'un grup pre-establert (margers, carboners, missatges...) amb el seu mestre o cap al front, que era qui decidia emprendre el treball si coincidía en un moment flux de la seva feina habitual. En definitiva, el nevater d'ofici com a tal no existia. Era una activitat de temporada curta.

El nombre d'integrants del grup de nevaters no era estable, però solia oscil·lar entre vuit i dotze.

Els preparatius necessaris per emprendre la tasca es realitzaven immediatament. El cuiner era qui havia de preparar més material: olles, escudelles per a tots, les «corteroles» de vi i els queviures (carn salada, embutits, faves, fideus, pa, oli, etc.).

El material individual solia ésser una flassada, un ganivet, una pala, i roba de recanvi i botes, si en tenien. Miquel Ferrà ens assenyala part del seu equip personal dient que «portaven barretina al cap i es-clops als peus» (16).

L'ajuda d'una o dues mules era imprescindible per pujar el material. Ara ja estava preparada la partida. Un feixuc i llarg camí els esperava. Superat aquest i instal·lats dins la casa-habitació o «porxo», després d'haver-lo netejat i arreglat, es reunia la colla i es constituïa la comunitat de nevaters. Entre ells elegien els càrrecs responsables de les diverses àrees necessàries per a una bona convivència. Aquests eren:

El «batle», encarregat de dirigir el treball. Assenyala l'hora de començament i acabament de la feina, i també l'hora de les «fumades» o descansos. Era l'autoritat màxima.

El «jutge» s'encarregava de l'arbitratge en les bregues i enfrontaments o de dictar veredictes quan algú realitzàs un acte punible. Tal com embriagar-se. En aquest cas, la sentència solia ésser rebre quatre palades de neu o quedar tombat sobre ella fins que reviscolàs, cosa que no es feia esperar molt.

El «Metge» tenia cura del restabliment dels malalts, i decidir el remei a posar, necessàriament rudimentari, tal com beure un poc de vi i suar vora el foc en cas de refredament.

El «Vicari» s'encarregava de la direcció de les resades (el rosari a la nit, l'avemaria al migdia i el parenostre abans de menjar) i del sermó de la nit, que no necessàriament tractava temes de religió.

El «Sagristà» avisava dels actes de la jornada i substituïa el Vicari.

Hem parlat ja de la figura del cuiner, columna bàsica de la comunitat dels nevaters. Actuava amb independència de la resta de la colla. Era l'amo de la cuina, provisions i vi inclosos. Només havia de retre comptes en forma de menjar i beguda suficient.

Els darrers anys de l'existència dels nevaters, aquesta estructura havia canviat. Segons el testimoni de mestre Esteve Marcè de Caimari, existia un «batle», comandant del grup, un «saig», que avisava dels diferents actes del dia, i una «parella de guàrdies civils», que executaven les ordres del batle en cas d'enfrontaments o problemes. Aquests càrrecs no eren elegits entre ells mateixos, sinó que eren anomenats per l'arrendatari de l'exploració que, per altra part, era l'únic que rebia el nom de nevater (17).

Un altre testimoni, el de mestre Pep Mairata Mateu, també de Caimari divergeix sensiblement de tot el que s'ha exposat fins ara: «Allà dalt no hi havia ni categories ni distincions, tots érem nevaters i cada un feia allò que li permetien ses forces» (18). Algunes colles dels darrers anys havien eliminat ja antigues tradicions en benefici d'un major individualisme, considerat més pràctic.

Una vegada s'havia omplert la casa de neu, el batle marcava l'hora de baixada. Es recollien les eines i el material de cuina i s'iniciava la baixada. L'arribada al poble era una vertadera festa. S'organitzava un bon ball i l'alegria del retornament i la retrobada amb la gent estimada feia oblidar les dures penes de l'activitat realitzada.

Per altra banda, les cases de neu que pertanyien a una determinada possessió (Son Moragues, Pastoritx, Fartàritx...) es treballaven de distinta manera. Generalment, pujaven tres o quatre «missatges» i un responsable de la mateixa possessió i anaven omplint la casa de neu. Cada dos dies es mantenien contactes amb la possessió, es renovaven les provisions i, si calia, els nevaters (19).

LA COLLITA DE NEU: EL «NEVATEJAR»

El treball dels nevaters, el «nevatejar», consistia en recollir la neu, ficar-la dins la casa i pitjar-la bé.

La neu era recollida amb les pales dins els diferents instruments de transport

que s'utilitzaven: «portadores», «esparteres» i «civeres», per ésser traginada fins al dipòsit.

Les portadores, de fusta com les dels olivers, s'usaven per recollir la neu d'aprop. Les esparteres es duïen a l'esquena i per una cinta l'aguantaven amb el front, i es posaven una pellissa a l'esquena per evitar el fred i la humitat que produïa. Per moure les civeres, que era l'eina més feixuga, una vegada carregades, ho havien de fer entre un grup d'homes.

També es podien col·locar els nevaters a cinc passes un de l'altre i tirar-se la neu a palades avançant cap al pou. Quan hi havia una bona quantitat de neu dins la casa, hi baixaven tots dedins (amb una corda, per a les primeres capes), escampaven la neu i començaven a pitjar-la, és a dir, a trepitjar-la perquè es convertís en una massa ben compacta per augmentar la seva consistència i al mateix temps reduir volum.

Per pitjar la neu es començava just tocant les parets i els nevaters, l'un darrera l'altre, feien voltes i més voltes, cada vegada més estretes, seguint un itinerari en espiral fins arribar al centre, i després a la inversa.

Era un treball dur. Els nevaters podien anar amb botes i sabates, però la majoria anaven amb espadnyes o fins i tot descalços. «Era ben igual, perquè al cap de deu minuts tots tenien els peus xops, "morts", com deien» (20), encara que aquells que duïen botes o sabates anassin davant. En aquest moment era tradicional cantar la cançó dels nevaters, que servia per dur el ritme de treball i perquè passàs més ràpidament la feina.

Existien també unes «maces» que servien com a eina complementària per pitjar la neu.

Una vegada pitjada la capa de neu, es tornava repetir el procés, afegint neu nova i tornant-la pitjar, i així fins a tenir la casa de neu plena. També es podia donar el cas, en anys de poca neu, que s'acabàs la neu dels voltants sense haver pogut omplir la casa.

La neu emmagatzemada es cobria de cendra o sal, i damunt una bona capa de càrritx, sol o amb branques, formant dos aiguavessos, per a que l'aigua no hi entràs dedins. Si existia una coberta estable, es tancaven bé porta i finestrons, tancant fins i tot les petites escltxes que hi pogués haver per impedir l'entrada d'aire.

Aquesta tasca de nevatejar tenia una durada variable, oscil·lant entre dues setmanes i un mes curt.

Un dels nevaters solia quedar a guardar la casa i revisar les cobertes. Per a realitzar aquesta feina, es feien torns fins a l'arribada de l'estiu. Quan la neu es començava a fondre, es segava càrritx nou per anar tapant els buits.

A l'estiu, es pujava a cercar la neu amb mules, i quan era possible amb carros. Amb una «portadora» feien un «pa de neu» ben embolicat amb càrritx. La capacitat de la portadora equivalia a un quintar mallorquí de neu (42,328 Kgr.). Dues portadores (o dos «pans») eren una «soma», és a dir, la quantitat que podia transportar un animal de càrrega. En cas

d'utilitzar el carro, una «carretada» equivalia a sis somades (dotze pans). El camí de baixada es realitzava, com a mesura de seguretat per a no fondre la neu, preferiblement de nit. La porta de Jesús, lloc d'entrada dels carregaments de neu a Ciutat, per on es controlaven les «guies» o rebuts dels impostos, i els llocs de venda, quedaven molt lluny per tan preciosa mercaderia.

RELACIÓ DE CASES DE NEU

La següent relació de cases de neu ha estat extreta a partir de diverses i variades fonts, tant bibliogràfiques o documentals com per localització de camp (21). No vol esser, però, un inventari definitiu, que encara resta per fer.

L'ordre de presentació segueix la mateixa direcció que la serra de Tramuntana, és a dir, de Sud-Oest a Nord-Est.

1. A la «Fita del Ram». A la dreta d'Es Verger (Esporles). En mal estat.

2. «Casa de sa neu dels Monjos Cartoixos o de Son Moragues» (Valldemossa). Dins la «Coma dels Cairats», a les falades del Puig des Teix. En bon estat de conservació. La caseta vivenda ha estat reconstruïda i convertida en refugi.

3. A la «Coma de ses sitges» de Pastorix (Valldemossa), prop del Coll que duu al Teix. En mal estat de conservació.

4. Al cim de «Na Llambies» (Valldemossa).

5. Al «Pla de sa serp» (Deià), a la vessant nord del Teix.

6. Al Puig de Na Franquesa, molt aprop del Puig de L'Ofre (Bunyola). S'hi pot arribar pel Pla de Cúber, per arran de la casa de Binimorat. En mal estat de conservació.

7. Al Puig de Na Franquesa (Bunyola). Molt aprop de l'anterior.

8. A la «Serra de sa Rateta» (Bunyola). Aprop de Na Franquesa, cap al Nord-Oest. S'hi arriba pel camí dels nevaters que ve de Comasema. És un avenc natural que es va aprofitar.

9. A la «Coma de n'Arbona» (Fornalutx), a la falda del Puig Major. En mal estat.

10. A la «Coma de n'Arbona» (Fornalutx), aprop de l'anterior. Sembla un clot natural.

11. A la «Coma de n'Arbona» (Fornalutx), aprop de les anteriors.

12. Al Puig Major (Escorca), a migjorn.

13. Al Puig Major (Escorca), a la vessant de tramuntana, prop de la «Coma Fosca».

14. Al Puig Major (Escorca), a la vessant de tramuntana, prop de l'anterior.

15. Al Puig Major (Escorca), a la vessant de tramuntana, prop de les anteriors.

16. Al «Coll dels coloms» (Escorca), entre el Morro d'Almallutx i els Tossals Verds.

17. Al «Coll de sa Línia» (Escorca), just en iniciar la baixada cap a les «Cases del Bosc». En mal estat.

18. Al «Pla de sa Neu» del Puig de Massanella (Escorca), a 1.200 metres d'altitud. Anomenada per l'Arxiduc «Casa de sa neu d'amunt del Puig». El camí dels nevaters parteix des del «Coll de sa Línia».

19. Al Puig d'En Galileu (Escorca), a la cara Nord. Forma part del massís del Massanella. S'hi arriba pel camí dels nevaters, que parteix de la carretera Escorca-Lluc, per Son Macip. Ben conservada.

20. A la Vall de Comafreda (Escorca), entre el Puig d'En Galileu i el de Massanella, al peu de la «Serra des Teix» des de Comafreda. En mal estat.

21. A la Vall de Comafreda (Escorca), molt aprop de l'anterior. Mal conservada.

22. A la Vall de Comafreda (Escorca), aprop de les anteriors. Abans d'arribar al coll que separa el Galileu de la «Serra des Teix». Es troba en mal estat.

23. A la Vall de Comafreda (Escorca). Passat el coll que separa el Galileu de la «Serra des Teix».

24. A la Vall de Comafreda (Escorca). A l'esquerra de la «Serra des Teix», mirant el Massanella, abans de pujar el coll. Mal conservada.

25. A la Vall de Comafreda (Escorca). Al coll entre la «Serra des Teix» i el Massanella.

26. Al Puig Tomir (Escorca), vora el cim, a la vessant sudest.

27. A Fartàritx (Pollença), en el coll des Puig des Ca, entre aquest puig i el Tomir. És l'única que conserva la teulada.

Es molt possible també que l'avenc del cim del Massanella fos utilitzat com a dipòsit de neu, pels mateixos nevaters que treballaven la casa del «Pla de sa neu».

Tenim dades, però que no ens ha estat possible confirmar, de l'existència d'una casa de neu al Puig de Galatzó (22). Una altra estaria situada al «Camí des Singles» (Escorca), entre les possessions de Bini i Monnàber. Per altra banda, la documentada a «Sa Coma» (Valldemossa), i en espera d'una confirmació en sentit contrari, ha estat identificada amb la de Son Moragues o dels «Cartoixos».

CANÇONS POPULARS

No podem deixar de parlar dels nevaters i del seu món esvaït sense fer referència a un aspecte de la seva creativitat, les

gloses i cançons populars que representen una bona imatge de l'esgotadora tasca realitzada i de la vida solitària i d'enyorament que havien de dur. A continuació en reproduïm una petita mostra:

Cançó dels nevaters del Puig Major:

Quan l'hivern mos ha arribat
i comencen ses nevades
devora un foc ben atiat
hi passam llargues vetlades.
El nevater ja se'n va
cap a dalt del Puig Major
allà neu replegarà
s'aigo podrem refrescar
d'estiu amb tanta calor.

Gloses dels nevaters del Puig Major:

Ja venim de nevatar
d'allà dalt de sa muntanya
i fa més de tres setmanes
que no hem pogut festejar.
Devers sa Font d'es Coloms
saps que hi fa de bon estar!
Tenc esquinçats els garrons
de tanta neu trepitjar.

Glosa dels nevaters del Massanella:

Venim de nevatejar
de ses muntanyes de Lluc.
Si aquesta setmana puc,
jur que m'he d'aprofitar...!

I per acabar, la més famosa cançó de nevaters, acompanyada amb una dansa, varietat de «mateixa», «es ball de sa neu»:

Pitgen sa neu, pitgen sa neu
i tots estan dins ses cases;
peguen potades, peguen potades
en Toni, en Xisco, en Joan i n'Andreu.

Al-lots nevaters de Selva
ja vos han duit es ramell.
Hi ha roses i clavells
i una botella per beure (23).

(16) Vid. Ferrà.

(17) Llofriu. «El darrer nevater, Mestre Esteve de Cairari». L'anterior estructuració l'hem extreta de Galmès, p. 65 i 66.

(18) Llabrés, i Vallespir, p. 215.

(19) Vid. Rosillo.

(20) Llofriu. «El darrer nevater...».

(21) Ha estat d'utilitat bàsica la llista inclosa per Llabrés i Vallespir, p. 209-212. Han estat també valuoses les informacions proporcionades per membres del Grup Excursionista de Mallorca (G.E.M.).

(22) Colom, p. 225.

(23) La cançó i les gloses del Puig Major, han estat recollides per Bartomeu Ensenyat i reproduïdes per Miquel Ferrà. La glosa dels nevaters del Massanella ha estat reproduïda per Llabrés, i Vallespir, p. 213. La versió completa del «ball de sa neu» es pot trobar, entre d'altres, a Galmès, p. 70.

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

VOCABULARI

AIGUA DE NEU: Beguda gelada, gelat.
 AIGUA GELADA: Beguda gelada, gelat.
 AVENC: Obertura natural de la terra, de direcció quasi vertical o molt inclinada i de gran profunditat. Algun avenc ha estat utilitzat com a dipòsit de neu.
 BORRALLÓ: Floc o porció petita de neu.
 CARRERA: Espai de terreny més o menys aplanat que preceix immediatament al portal d'entrada a la casa-habitació dels nevaters.
 CARRETADA: Mesura de pes utilitzada pels nevaters que equivalia a sis «somades» o a dotze «portadores» o «pans de neu».
 CÀRRITX: Planta de la família de les arondinàcies (Ampelodesmos Tenax). És cespitosa, de fulles molt primes i llargues, aspres i acanalades. Molt abundant per la muntanya mallorquina. Bona part de les cobertes de les «cases de sa neu» eren de càrritx.
 CARRITXERA: Mata de càrritx.
 CIVERA: Instrument de transport compost de dues barres que duen fix de través un empostissat o una pastereta de posts. Era l'eina més feixuga dels nevaters.
 CLOT DE NEU: Dipòsit de neu, especialment el d'origen natural.
 COMA: Depressió en terreny de muntanya. Vall petita. Algunes «cases de sa neu» es troben en comes (Coma de N'Arbona, Coma des Cairats).
 CORRALISSA: Petit pati situat a la part posterior de la casa-habitació dels nevaters. Servia de magatzem de vins i de queviures.
 CORTEROLA (QUARTEROLA): Mesura antiga de vi i també d'oli.
 ESPARTERA: Instrument de transport d'espart en forma de perxa.
 ESPORTÍ: Mena de senalla planera d'espart.
 FLÒBIA (FLÒVIA): Borralló o flor de neu.
 FLOC: Borralló, porció petita de neu.
 FUMADA: Estona de descans dels nevaters (i de qualsevol treball), durant la qual es sol fumar un cigar o pipada.
 GEL: Aigua reduïda a l'estat sòlid pel fred.
 GELAT: Beguda o menjar glaçat.
 GLAÇ: Gel. Aigua reduïda a l'estat sòlid pel fred.
 GUIA: Document autoritzat que havien de portar els transportistes de neu.
 MAÇA: Eina de fusta gruixada i plana, amb forat enmig per a ficar-hi un mànec. Servia per pitjar la neu.
 NAVETER: Grafia incorrecta, per nevater.
 NEVÀS: Arreplec o munt de neu.
 NEVATEJAR: Arreplegar neu. Nevejar.
 NEVATER: Qui es dedicava a arreplegar la neu i a vendre-la a l'estiu.
 NEVEJAR: Arreplegar neu. Nevejar.
 NEVERA: Gelera (Pot esser sinònim de «casa de sa neu»: Pou o cavitat a la muntanya on es reuneix i guarda la neu per a l'estiu).
 OBAGA: Terreny ombrívol, on no hi arriba el sol. Vessant nord de la muntanya.
 OLI DE NEU: Liniment refrescant que s'empra per a curar les cremades.
 PA DE NEU: Massa compacta de neu, equivalent a una «portadora» (42,328 Kgr.).
 PALA: Eina formada per una làmina de fusta o ferro, de forma rectangular, adaptada a un mànec. Servia per arreplegar la neu.
 PORTADORA: Eina de transport, consistent en una caixa amb anses. Servia també com a mesura de pes equivalent a un quintar mallorquí (42,328 Kgr.) i a un pa de neu.
 PORXO (PORXE): Casa-habitació dels nevaters.
 RAMELL: Canastra enramellada, amb menjar i beguda que els familiars o les al·lotes enviaven als nevaters.
 SOLANA: Vessant de la muntanya orientada cap al sud, on dóna molt el sol.
 SOMADA: Càrrega que pot dur un animal de transport. Mesura de pes de la neu que equivalia a dues «portadores» (o dos «pans»).

BIBLIOGRAFIA

ALCOVER, ANTONI M.^a i MOLL, FRANCESC DE B. **Diccionari Català-Valencià-Balear**. Palma. Moll, 1980.
 BARCELÓ PONS, BARTOMEU. «**El comercio de nieve en Mallorca**». Boletín Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación. N.º 623. Palma, 1959.
 BINIMELIS, J. **Historia General del Reino de Mallorca (1595)**. Palma. Tous, 1927.
 COLOM, GUILLEM. **El Comte Mal**. Mallorca. Imp. Mn. Alcover, 1924.
 FAJARNÉS, ENRIQUE. «**Depósitos y consumo de nieve en la isla de Mallorca**». Boletín Sociedad Arqueológica Luliana. T. VIII, pàg. 338-339. Palma, 1900.
 FAJARNÉS, ENRIQUE. «**Depósito y consumo de nieve en la isla de Mallorca**». BSAL. T. XX, pàg. 74-75. Palma, 1924.
 FERRÀ I MARTORELL, MIQUEL. «**El Puig Major**». Diari de Mallorca. 20 de Març de 1981.
 GALMÉS, ANTONI. **Mallorca, Menorca, Ibiza, Folklore**. Inca. Duran, 1950.
 GINÉS GARCÍA, JOAQUÍN. «**Un caso excepcional de utilización antrópica de una cavidad cárstica en Mallorca**». Trabajos de Geografía. N.º 30. Fac. de Fil. i Lletres de Palma de Mallorca.
 HABSBURGO-LORENA, LLUÍS SALVADOR. **Los pueblos de Mallorca. El estribo norte de la sierra y sus cumbres**. (Part de l'obra «Las Baleares descritas por la palabra y el grabado»). Palma. Imp. de Mn. Alcover, 1962.
 JAUME, MATEU. **Llibre de gelats i quemuiars**. Palma. Ripoll.
 LLABRÉS RAMIS, JOAN i VALLESPÍR SOLER, JORDI. **Els nostres arts i oficis d'antany**. Ciutat de Mallorca. Museu Arqueològic de la Porciúncula, 1982.
 LLOFRIU, PERE. «**El darrer nevater, mestre Esteve de Caïmarí**». Última Hora. 27 de Març de 1983.
 LLOFRIU, PERE. **Caminant per Mallorca**. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983.
 MAYOL SERRA, J. i CAPELLÀ COLL, M. A. **Son Moragues. Guia de passeig**. Palma. Icona, Balears, 1982.
 MULET GOMILA, A. «**De les cases de la neu al Frio Industrial**». Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación. N.º 570. Octubre/Diciembre 1946. Palma de Mallorca.
 ROSILLO, CONCEPCIÓ. «**Pocos son ya los que recuerdan a los últimos nevaters**». «El Día». 2 de Setembre de 1983.

GASPAR VALERO I MARTÍ

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

La realitat a l'obra de Miquel Brunet

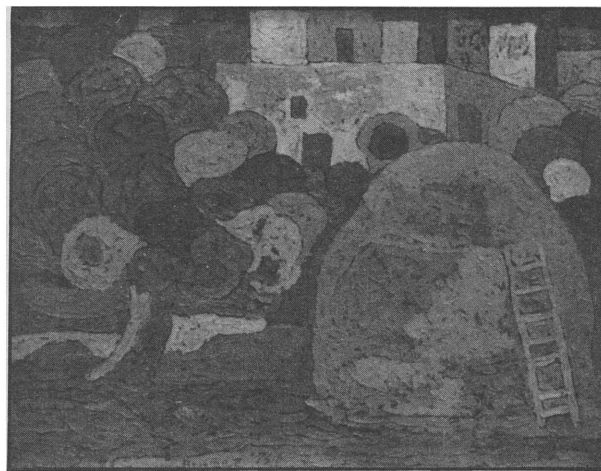
per Jaume Torres

Miquel Brunet neix a Manacor el 6 de gener de 1920 dins una família modesta. El seu pare era obrer a una fàbrica de perles. De petit tengué un accident que li deixà una lleugera coixera, fet que segurament la condicionat la seva trajectòria vital i el seu món pictòric, ancorat en la realitat més propera, gairebé en un sentit físic, ja que «l'alameda» de davant ca seva, els vells dels cafès del costat, els paisatges de les rodalies de Manacor o els codonys de l'hortet són els temes desenvolupats perquè els té més a l'abast.

Viu l'ambient d'un poble agrícola de la Mallorca preturística, aquella Mallorca rural, tranquil·la, tancada, endarrerida i ofegadora. Viu aquest món pagès que ell mai ha abandonat, un món senzill i dur, el món de les seves gallines, dels seus arbres fruiters, de la seva finqueta, un món que estima i que l'empresona.

És un home que no s'ha allunyat gairebé mai d'aquest poble nadiu i que no ha realitzat uns estudis artístics. Ara bé, ja a la infantesa demostrà un gran interès i especial aptitud per al dibuix. Aquesta facilitat per a captar a través de la línia un objecte, una actitud, un ambient despertà la curiositat i inclinació cap al món artístic i encetà un fort desig d'aprendre, desig que encara crema a la seva vellesa. Home senzill i pagès, ha tengut la sort de no creure's cap geni i no s'ha confiat en la seva intuïtiva facilitat per a la línia, sinó que ha treballat, s'ha passat hores i hores per cafès i places intentant captar la indolència dels vells becant al cafè o l'esperit d'un paisatge. Aquest afany per a superar-se, per a millorar-se fins i tot l'ha empès en els seus seixanta anys a freqüentar l'Escola d'Arts i Oficis de Ciutat com un adolescent més per a arribar a copsar els secrets del dibuix del nu. Ha entès, potser quasi inconscientment, que l'art no és sols geni o inspiració divina, sinó també treball i tècnica.

De totes maneres, malgrat que aprofita l'estança de tres mesos al 1940 a Barcelona per a anar a una acadèmia d'art a la vegada que aprèn l'ofici de sastre i també una estança de temps semblant al 1960 a Madrid, es tracta realment d'un autodidacta. Ara bé, no és un pintor naïf o que segueixi aquest estil com succeeix amb molts d'artistes que no tenen un aprenentatge acadèmic. Qualque pic pot adoptar solucions pròpies de l'estil ingenu com la manca d'interès per la profunditat, el volum i la perspectiva, trets que també podem esbrinar en l'avantguardisme. Però ni els colors normalment vius, ni el gust per l'anecdòtic, ni els intents d'una imitació de la realitat no reeixida seguint els principis pictòrics renaixentistes, ni l'apropament a aquesta realitat mitjançant formes gairebé infantils, ni aquests mons rurals idealitzats que s'esvaeixen en un segle XX industrialitzat, ni la ingenuïtat i bondat dels personatges no exempts de melangia i amagades tragè-

Oli sobre fusta (1974)

dies, ni la postissa gràcia perseguida per certs falsos naïfs o imitadors de l'estil hi són presents en els quadres de Miquel Brunet. Com diu Cesáreo Rodríguez Aguilera en la presentació d'una exposició realitzada a la Galeria Joaquim Mir (desembre del 80 - gener del 81):

«...Es todo lo contrario de un pintor naïf. Su pintura es una pintura refinada. Sencilla y simple también, pero con una simplicidad derivada de un gran esfuerzo artístico, hecho para dominar la complejidad de los fenómenos del mundo que nos rodea».

Tampoc no es tracta del que jo anomenaria un pintor academicista. Podríem qualificar d'academicistes tots aquells que es limiten a seguir o imitar les formes, les «manieras» d'un estil determinat sense aportar-hi un caire creatiu, personal o d'investigació. Per tant, utilís el terme en un sentit ample que escapa al camp limitat de l'academicisme del XIX. En la Mallorca de la postguerra podríem etiquetar d'academicista tot aquell paisatgisme postimpressionista reiteratiu i embafador i fins i tot aquells que es diuen moderns i avantguardistes i només es dediquen a copiar. Un home tancat en un poble de l'interior de Mallorca en el temps de la postguerra havia d'haver caigut en el camí més fàcil, en un camí desbrossat, com el del postimpressionisme que donava doblers i fama. Però ell preferí la creació personal i la marginació.

Un art creatiu i propi en un Manacor dels anys 50 i 60 sense el suport d'un marxand, d'una galeria, d'uns crítics resultava una empresa arriscada i

amarga. Si a això hi afegim certa oposició i manca de reconeixement familiar i local contra l'home artista l'empresa podia esdevenir un fracàs total. Però Miquel Brunet, caparrut com home pagès, seguí les dreceres traçades per ell, deixant l'ofici de sastre i dedicant-se a la seva pintura sense escoltar els cants de sirena d'un art més fàcil i que donava més diners. Aquesta vessant personal de la seva obra féu que Rafel Jaume, poeta i crític, s'hi fixàs i l'induí a formar part del grup Tago, grup de renovació pictòrica mallorquí (1959-1962). De totes maneres, a causa de l'aïllament al poble nadiu, sols hi participà en un primer moment.

El camí seguit ocasionà que sols als anys 70, comptant una cinquantena d'anys, començàs a reconèixer-se la seva vàlua. En el 1970 se li atorga un premi al certamen Ciutat de Felanitx. Al 1973 la Galeria «4 Gats» organitza una exposició antològica. Al 1975 Josep Melià publica a la revista «Gazeta del Arte» l'article «Miquel Brunet, ese desconocido» on remarca l'oblit que injustament ha sofert:

«...Pero Brunet, que es, o ha sido, un artista abúlico, doblemente desclasado, ha jugado a no ser, a pasar inadvertido, a hacerse perdonar su osadía de ser un verdadero pintor. La crítica convencional, los jurados de los concursos provinciales, ciertos intelectualoides de pega, le han marginado».

I al 1976 exposa a la Galeria Pelaires.

Si hagués de cercar un mot per a qualificar el seu art em quedaria el de realista. Més enllà de les tècniques i les formes emprades sempre reflecteix la realitat. Aquesta realitat tendria dues vessants: la del món exterior i la de l'interior. Des dels seus inicis fins ara ha tractat de representar aquesta realitat externa, la realitat d'un poble a l'interior de Mallorca dels anys 60. Diu S. Espriu a l'obra «Primera Història d'Esther»:

«Pensem que el mirall de la veritat s'esmicola a l'origen en fragments petitíssims i cada un dels trossos recull tanmateix una engruna d'autèntica llum».

Per tant, la seva és una visió personal, com totes, però molt encertada. Ha copsat lúcidament l'essència de l'home i del paisatge d'un Manacor encara agrícola, tancat i repressiu.

A través d'un dibuix ràpid, nerviós, sintètic i molt expressiu que a vegades pot recordar Nonell, capta l'instant i les actituds indolents dels homes vells que bequen o juguen a cartes als cafès, homes capcot i d'esquena, ajupits, repenjats a les cadires. Un món estàtic, passiu, d'homes vells i cansats, rosegats pel treball, que sols esperen la mort. Un món immòbil, preturístic que ell podia i encara pot veure als cafès del costat de ca seva, món que el tancava, fermava i impedia botar qualsevol bardissa. Un món d'homes en el qual la dona és absent, una dona que encara romanía arraconada, amagada a la cuina de les cases. L'única que a vegades aflora en els dibuixos és la seva mare, vella, asseguda, cosint o pelant patates. I en aquest món agrari no hi podia mancar el cavall, animal pagès, bell i noble, un animal que Brunet ha contemplat sovint als camps treballant i a l'hipòdrom corrent, un element, per tant, d'aquest entorn que tan fidelment ha sabut captar el pintor manacorí.

Empra sobretot el llapis en els primers dibuixos dels anys 50. Després en els 60 abunden petites notes realitzades amb tinta i punta d'albó. Són apunts ràpids que copsen l'essencial, l'instant, una actitud momentània mitjançant unes línies expressives que juguen amb traços gruixats i fins que prescindeixen de tot element anecdòtic. I en els 70 hi afegeix sovint taques de color, el dibuix aquarel·lat esdevé una constant.

Al costat del dibuix a través del qual ens dóna una visió de l'home conra l'oli que li serveix per a mostrar-nos el paisatge, un paisatge que fuig del colorisme i postimpressionisme folklorista angladià, típic, tòpic i repetit fins a l'embaïfament. La seva principal virtut ha estat no lligar-se a la còpia, a la imitació de cap estil establert i enfrontar-se a la realitat no amb els ulls contaminats d'estils artístics, sinó amb ulls nets que senzillament pretenen mirar, travessar l'escorça i furgar en l'interior de la realitat del paisatge. S'allunya de les muntanyes ingents, dels penyassegats espectaculars, indrets pintats reiterativament que ens són servits cada dia embolcallats en coloraines que fan bonic. Simplement a través d'un llenguatge depurat; d'una composició construïda; d'unes formes essencials i geomètrizades que poden arribar quasi a l'abstracció (influència de Torres García); d'una gamma de tons ocres, marrons, grocs, vermellosos, els colors de la terra nua de l'interior de Mallorca a la tardor; d'una tècnica basada en posar la matèria amb espàtula sobre un fons negre que sempre aflora; d'uns petits olis sobre fusta, ens dóna una imatge de la realitat més propera, com «l'alameda» de davant ca seva, un puig, una casa de camp, un corral amb aviram, una figuera o un ametler, els sementers erms, nus i despullats a l'hivern, imatge seca, àrida i dura de Manacor, del Pla de Mallorca. Un camp on l'home sempre roman absent, però un camp treballat, on notam els regalims de suor d'aquest home. Un paisatge sobri i dur que no pretén l'amabilitat ni la gràcia, un paisatge que prescindeix del cel moltes vegades i que s'endinsa en l'esforç i treball en aquesta terra. Retrata en el fons un món pagès, compacte i sòlid que estima i a la vegada el reprimeix. Pot recordar formalment el d'Ortega Muñoz.

A partir de 1976 amb l'exposició de la Galeria Pelaires, quan Brunet ja compta amb uns cinquanta anys, esclata l'altra vessant, el seu món intern, el món del somni i el desig. Encara que les formes recorren més un Matisse, un Picasso que un Dalí o Delvaux, podríem parlar d'una obra surrealista, usant el terme en el seu sentit estricte. El gran canvi experimentat, l'agosarada nova aventura empresa en aquesta exposició fa que alguns dels quadres no resultin del tot reeixits i acabats, encara que n'hi ha de força interessants i plens de poesia i misteri com «La tempestat», «Grup volant» o «Les tres Gràcies».

Èls elements principals de la nova temàtica són el cavall, l'home i la dona. Ens els mostra sempre joves, nus i dinàmics. Elimina tot component anecdòtic que no li interessi, per tant, molts de pics elideix cabells i trets de la cara. Remarca cossos, sexes i moviment. Les figures presenten cames, braços, cuixes, espatles i

mans amples, gruixades i grosses que recorden una bellesa pagesa, plena de força i virilitat, un tipus de bellesa jo diria que mediterrani, apropiat en certa manera a l'ideal noucentista. Aquestes formes plenes i cruixudes connoten un món rural i masclé que és el món que ha viscut. Aquesta masculinització arriba fins el punt de dotar als àngels, aquests àngels tan típics de Brunet, d'atributs virils.

Ompli l'espai del quadre, ara normalment de gran mida, sense deixar racons buits amb aquestes figures que col·loca sobre un fons de color on a vegades suren troncs d'arbres, despallats, sense fulles, aquests arbres de «l'alameda» o formes circulars que podem llegir com llunes o senzillament taques de pintura que creen sovint una atmosfera de misteri i somni. Aquest horror al buit impulsa a multiplicar les potes i caps dels cavalls i els braços dels homes. A vegades semblen ombres, altres ajuden a augmentar la sensació de dinamisme a la manera dels futuristes, suggerint normalment cert clima misteriós i ambigu. Fins i tot aquest horror al buit pot causar que les figures romanguin com empresonades pel marc del quadre com succeeix a l'oli titulat «Descansant» que participà al concurs de pintura del Calvià al 1982 on la força dels músculs del jove representat contrasta amb l'actitud de descans i amb l'estret espai on s'ubica.

Aquests homes i dones, joves i nus, poden reposar feliçment, córrer, cavalcar sobre cavalls, volar sobre

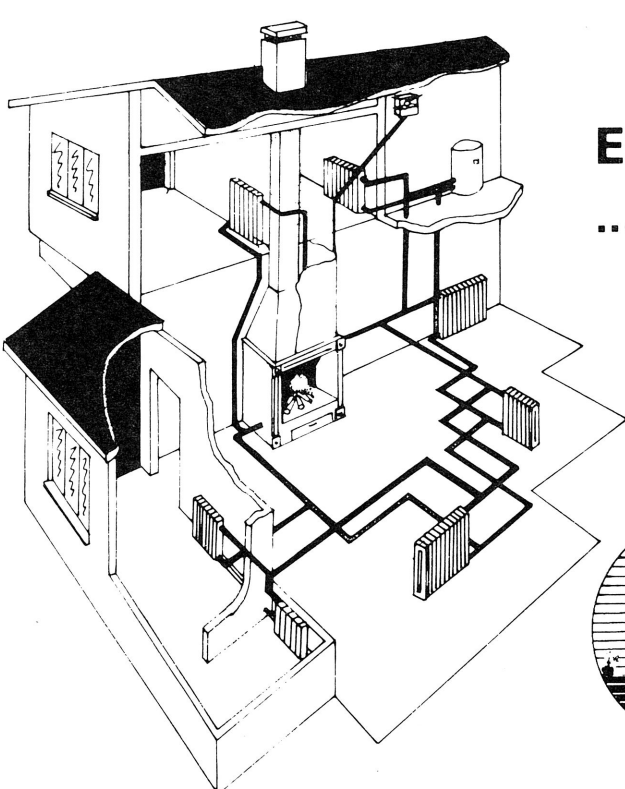
ànecs, fugir de la realitat dura cap al món desitjat, un món sense prejudicis ni vestits, un món sense hipocresies ni màscares, un món d'essers bells i lliures.

Darrerament, sobretot a partir de la il·lustració del llibre de poemes eròtics de Damià Huguet «L'encant dels pentenills» (1982) els seus homes i dones es lliuren al sexe d'una manera clara i lliure. Fan l'amor alegrement, a vegades sobre cavalls de llargs fal·lus erectes.

El plaer, el joc, la vida, el sexe, la llibertat total són els nous valors que traspuen aquests quadres, els desigs d'un autor que sempre havia representat una realitat dura i amarga.

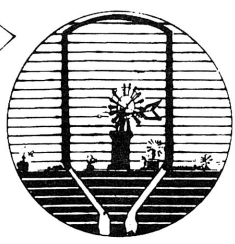
Miquel Brunet, sintetitzant, ha sabut copsar d'una manera personal les distintes cares d'una realitat tan externa com interna. Per a cadascuna d'elles ha usat formes diferents, les que ha cregut més adients per a millor captar l'essència del que volia representar sense lligar-se a estils establerts. Podríem aludir els punts de contacte ja esmentats amb Torres García i Ortega Muñoz en els petits paisatges dels 60 i amb Picasso i el Renaixement italià a l'obra de tipus surrealista dels 70. Però el tractament sempre original i personal dóna importància i qualitat a aquest pintor de Manacor, a vegades oblidat.

JAUME TORRES I ESTRADÉ
Alcúdia, gener 1984

**ESCALFAU TOTA LA CASA...
...TORRANT UN BOTIFARRÓ**

- Tenim escalfapanxes que alhora són calderes per a calefacció central.
- Col·lectors solars: 150 l/dia d'aigua calenta.
- Molins de vent per fer corrent.
- Plaques solars = Electricitat de franc.

GASPAR MOREY
ENERGIES ALTERNATIVES
Carrer dels Oms, 3. Tel. 22 33 05.
CIUTAT

**ANOMENAU AQUEST ANUNCI
I VOS FAREM PREU D'AMIC**

mediterrània avui

Josep Noguerol

Les illes de la Mediterrània Occidental

Aquest article sols pretén oferir unes breus anotacions i algunes semblances entre les illes de Còrsega, Sardenya i Balears (amb unes breus referències sobre Sicília i Malta). Establir relacions entre illes que, a hores d'ara, s'adscriuen políticament a tres estats continentals diferents pareix estrany, però si observem un mapa físic de l'àrea i repassam fets històrics i problemàtiques actuals trobaríem moltes similituds amb personatges diferents. Uns estudis seriosos i amplis, que no són les intencions d'aquest comentari, de les diferents circumstàncies i esdeveniments particulars de cada una (avatars polítics, relacions illencs-forans, economia, història, cultura, comunicacions, sistemes de vida, condició insular, etc.) serviria per oferir molta informació sobre les possibles semblances i permetria un major nombre de relacions i intercanvis a molts nivells.

LES COMUNICACIONS

Actualment les comunicacions regulars de les Balears amb les altres illes mediterrànies són pràcticament inexistentes. Malgrat disposar del segon aeroport de l'Estat pel seu tràfec, els vols aeris amb Còrsega i Sardenya són nuls, exceptuant els possibles viatges turístics dels «xàrters». Tampoc hi ha línies marítimes regulars, únicament els iots i vaixells privats poden gaudir d'aquesta proximitat.

La nostra incomunicació mediterrània ens pot induir a considerar llunyanes unes illes tan apropades i amb problemàtiques semblants. Cal assenyalar que els respectius estats administradors de Còrsega (França) i de Sardenya (Itàlia) practiquen una política similar amb fortes comunicacions estatals i febles a l'àmbit mediterrani.

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

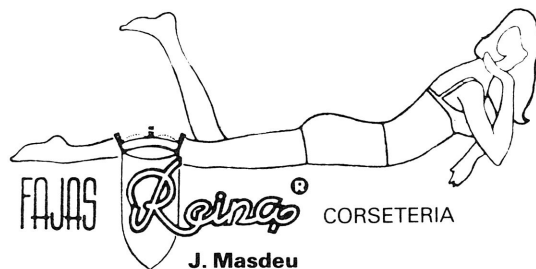
peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de mallorca

al servei

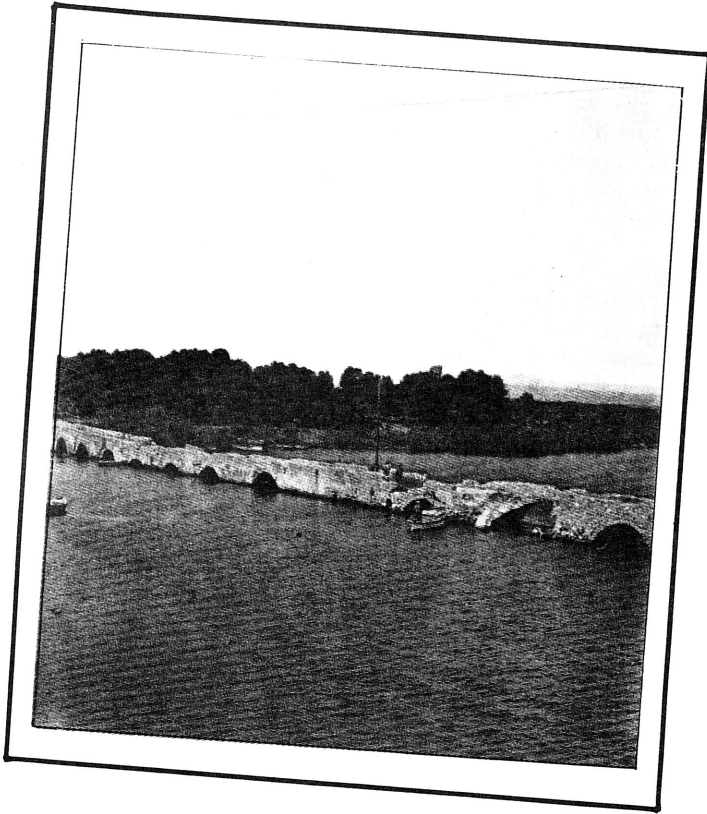
de la dona

jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu

COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Porto Cervo (Sardenya)

DE L'EMIGRACIÓ AL TURISME

El miratge del «boom» turístic de les darreres dècades ha fet oblidar als balears l'espectre de l'emigració periòdica de part de la població cap a l'exterior. Aquest canvi radical amb el benestar produït pel turisme incontrolat provoca uns greus problemes que, a llarg o curt termini, incidiran o incideixen a les Illes: augment massiu de població, dependència d'un monocultiu exclusiu, manca actual d'alternatives econòmiques als altres sectors, destrucció progressiva dels «habitats», dependència absoluta de l'exterior, pèrdua de la nostra identitat de poble...

A les altres illes l'emigració és una característica fonamental, així com una gran dependència econòmica de l'exterior. El «boom» del turisme europeu no és aliè a cap d'elles, però els intents d'aplicar grans nuclis pel turisme de masses no han fruitat amb èxit.

Al llarg de molts anys les illes mediterrànies han estat gairebé oblidades per les metròpolis respectives sense inversions per afavorir la seva economia i reserva de mà d'obra permanent; sovint han servit com a terra d'exili amb el clixé de zones d'habitat primitiu; el fenomen turístic ha fet pensar en les potencials possibilitats de les illes per esdevenir urbanitzacions i fonts d'ingressos, amb el freqüent oblit d'unes comunitats que hi habiten.

Estam lluny de plantejar el dilema: turisme o emigració, sinó la potenciació d'activitats econòmiques autòctones i un turisme en benefici dels illencs i adaptat al medi.

LES ALTRES ILLES

Intentar explicar la problemàtica de les Illes veïnes en unes poques retxes és treball impossible, cada una constitueix un univers particular, aleshores sols esmentarem algunes circumstàncies actuals.

CÒRSEGA

Població 230.000 habitants. Extensió 8.772 qm.² Densitat 27 h/qm.²

Bona part de la població es dedica a activitats agro-pastorils. L'emigració és constant per manca de feina. El sector secundari està infra-desenvolupat i s'importa la producció de la metròpoli. Diversos plans de turisme de masses a la costa s'han topat amb l'enfrontament dels nacionalistes corsos, actualment el turisme no està massa estès i en general és en mans d'elements forans a l'illa. Alguns dels greus problemes actuals són: la discriminació de la llengua i cultura corsa, la necessitat de redreçament de l'economia que possibiliti el retorn dels emigrants i la no dependència de l'exterior, la presència de la Legió francesa, els intents de «balearisation» turística...

A Còrsega existeix un ambient de certa tensió a causa de moviments nacionalistes i independentistes que s'oposen a les mesures «coloniales» de l'Estat Francès amb la situació de dependència i emigració. L'any 1982, París atorgà un «Estatut Particular» a l'illa que semblava intentar una mínima descentralització incapaç de resoldre els problemes endèmics, així i tot aquest «Parlament de Paper» encara no funciona i la dinàmica atemptats-repressió continua.

SARDENYA

Població 1.500.000 habitants. Extensió 24.089 qm.² Densitat 62 h/²

L'agricultura i la ramaderia són les activitats tradicionals i més esteses, així com l'artesanat i, fins uns anys enrera les úniques fonts econòmiques pel gran aïllament exterior que sovint ha fet servir l'illa com indret d'exili a nombrosos italians desagradables a les autoritats. A la darrera dècada s'han instal·lat indústries altament contaminants (petroquímiques, matèries plàstiques...) afavorides pel Govern italià. El turisme també ha pres una certa força ocupant sobretot la costa nord-est (on se troba la famosa «Costa Maragda» de l'Aga Khan).

A Sardenya existeix des de 1948 un Parlament Autònom, però la llengua i cultura sarda no han estat gens respectades per la italianització de l'ensenyament i els mitjans de comunicació, així com pel poder polític. A més de les mesures de defensa cultural, la població sarda demana una inversió econòmica que creï riquesa i treball pels sards i no que el seu territori serveixi per l'especulació immobiliària en profit dels continentals i les fàbriques químiques contaminin sense aportar solucions a la problemàtica de l'illa i l'emigració forçosa.

SICÍLIA

Població 5.000.000. Extensió 25.708 qm.² Densitat 185 h/qm.²

És l'illa més gran i més poblada de la nostra mar. Situada al centre del Mediterrani, tanca per la seva

posició la part occidental. La costa produeix gran quantitat de productes agrícoles que s'exporten a Itàlia i al Mercat Comú. La descoberta de petroli per companyies nord-americanes ha fet sorgir grans complexos petroquímics. A l'interior de l'illa es cultiva sobretot el blat i en general la manca d'aigua obliga a l'emigració cap a la perifèria o a l'exterior. El problema de l'emigració siciliana (cap Amèrica i el continent) té els seus orígens en la unió d'Itàlia (1870). Des d'aleshores l'antic Regne de les Dues Sicílies, d'estructura eminentment agrícola i semifeudal, esdevingué el parent pobre de l'Estat, amb els continus conflictes socials i la reserva de mà d'obra.

Des de 1948 l'illa (amb les petites que l'envolten) està constituïda com Regió Autònoma. La llengua oficial és l'italià, també es parla el «dialecte». L'estereotip de l'illa ho constitueix la imatge de la «màfia». Si a nivell històric la paraula «màfia» servia per defensar el poble sicilià dels diversos ocupants i senyors, actualment sembla servir com una eina de control socioeconòmic i polític per part de determinats clans i grups de pressió.

El darrer any ha creat una gran polèmica internacional la decisió governamental d'instal·lar míssils nuclears de l'OTAN a la localitat siciliana de Comiso, amb el perill que pot comportar per la població i l'inexistent benefici.

MALTA

Caldria fer només una petita referència a aquesta illa-estat. Formada per cinc illes amb una superfície de 315 qm.² i uns 320.000 habitants. Lligada històricament a Sicília per la seva proximitat, també fou fortalesa cristiana i ocupada pels anglesos l'any 1814.

Des de 1964 és independent. Les llengües oficials són el maltès i l'anglès. Econòmicament es treballa l'agricultura, la pesca, el comerç i el turisme. També es coneix l'emigració. Excepte el conflictiu cas de Xipre, Malta és l'única illa independent de la Mediterrània.

BREUS SEMBLANCES

Amb totes les matisacions possibles segons cada un dels casos particulars, podríem establir diverses comparacions entre Balears, Còrsega i Sardenya, en resumiríem quatre:

1. A la situació actual de les tres Illes trobam l'existència d'una llengua (català, cors, sard) i una cultura pròpia, així com unes comunitats que lluiten (amb més o menys força) per defensar els seus drets de pobles illencs enfront de tres Estats diferents units per la característica comuna de voler negar les cultures autòctones i assimilar les llengües pròpies de cadascuna per les «llengües oficials» (espanyola, francesa o italiana). Sistemàticament es volen eliminar les manifestacions pròpies amb el qualificatiu de «folklorisme» i altres estereotips.

2. Sovint es considera els illencs com a ciutadans de segona classe pels respectius estats continentals. No formen part de la «Península», «l'hexàgon» o «la botxa», comunicacions cares... La història és un fidel testimoni que, a més de zona d'exili freqüent, diversos tractats polítics entre «potències pàtries» han

utilitzat aquestes Illes com a mercaderia que canvia de sobirania i d'estat.

3. Actualment els respectius Estats consideren l'ús militar de les seves Illes i la seva funció de «bases de defensa estratègica» contra hipotètics enemics. Ementem alguns exemples: Tota la Legió francesa a Còrsega / A Sardenya dues bases de l'OTAN / Instal·lació de míssils nuclears americans a Sicília / i a les Balears podem afegir el Puig Major, el «futur» del port de Maó, les contínues estades de la VI flota USA i la inclusió a l'eix estratègic de defensa espanyola «Balears-Gibraltar-Canàries».

4. Des d'un aspecte econòmic les diferents Illes no ofereixen una situació massa afavorida. No es potencien indústries autòctones i les seves economies estan marcades per la dependència exterior. El dilema emigració o turisme segueix pesant a les tres Illes. L'emigració pot conduir al genocidi d'un poble per disminució del nombre d'habitants; per contra el turisme incontrolat i l'augment massiu de població forana pot conduir al genocidi d'un poble per substitució i despersonalització.

Si aquestes breus puntualitzacions poden contribuir mínimament a potenciar un major apropament a la nostra situació mediterrània i, a més a més, motiven al lector la recerca d'un major coneixement de les problemàtiques de les Illes veïnes ja ens donarem per ben satisfets.

JOSEP NOGUEROL

edicions

disseny gràfic

fotocomposició

publicitat impresa

**TALLER GRÀFIC
RAMON**

balmes, 39 tel. 25 44 32 palma de mallorca

Operacions d'estalvi

Comptes corrents

Caixers automàtics

Certificats de dipòsit

Crèdits hipotecaris

Servei d'abonament de nòmines

Dipòsit de valors

Pensions Temporals

Bons de Tresoreria

Cartera

Tarjetes de crèdit

Caixes de lloguer

Cèdules Hipotecàries

Canvi de moneda

Préstecs personals

Servei per servei
decideix el tracte
i l'eficàcia.

© Bassat Ogilvy & Mather

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

Miró

EN RECORD DEL NOSTRE SOCI JOAN MIRÓ

- Farem una exposició itinerant de cartells per totes les Delegacions d'OCB a pobles i associacions culturals que així ho demanin.
- La mostra anirà acompanyada d'audiovisual i vídeo referent a la seva obra.
- Redistribuirem el número de LLUC que li dedicarem l'any 1978.